

C. C. F. M. LE ROUX

DE BERGPAPOEA'S VAN NIEUW-GUINEA

EN HUN WOONGEBIED

III

DE BERGPAPOEA'S VAN NIEUW-GUINEA EN HUN WOONGEBIED

DE BERGPAPOEA'S VAN NIEUW-GUINEA EN HUN WOONGEBIED

DOOR

C. C. F. M. LE ROUX

DERDE DEEL

MET 118 PLATEN EN 4 KAARTEN

LEIDEN
E. J. BRILL
1950

Copyright 1950 by

Koninklijk Nederlandsch Aardrijkskundig Genootschap

All rights reserved, including the right to translate or to reproduce this book or parts thereof in any form

PRINTED IN THE NETHERLANDS

VOORREDE

Toen Prof. Dr. L. F. de Beaufort de Voorrede schreef bij het eerste Deel van deze uitgave, ving hij aan met een verklaring voor de gedurende de voorbereiding ondervonden tegenslagen. Zo had de uitwerking van de door de expeditie verkregen resultaten voortdurend geleden onder de gevolgen van de oorlog. Maar ondanks de moeilijkheden van velelei aard, teleurstelling en vertraging had Le Roux het zover weten te brengen dat de copie op een vastgesteld tijdstip aan de Firma Brill zou worden terhand gesteld. De onverwachte dood van Le Roux in September 1947 heeft dit helaas verijdeld.

Het vervulde het bestuur van het K.N.A.G. met dankbaarheid dat toen de schoonzoon van Le Roux, de heer A. Visser, die hem bij het persklaar maken had geholpen en daardoor van inhoud en opzet van het werk op de hoogte was, spontaan op zich nam om het „uagenoeg gereedliggende manuscript” te voltooien en voor de druk geheel gereed te maken. Op dat ogenblik kon hij, noch het bestuur, bevroeden voor welke een omvangrijke en vooral langdurige taak hij zich stelde.

Evenals dit bij het eerste Deel het geval was, bleek ook het persklaar maken van het voor het tweede Deel bestemde manuscript een moeizaam en tijdrovend werk van nazoecken en controleren. Alle afbeeldingen dienden te worden uitgezocht en beschreven, vele kaarten en tekeningen moesten worden gemaakt en de verwijzingen naar platen en literatuurlijst uitgezocht en aangebracht. Alles te zamen een arbeid die veel tijd vorderde, vooral nu het geheugen van de auteur niet meer ter beschikking was.

Ondanks alle zorg aan deze uitgave besteed, konden kleine onvolkomenheden niet worden vermeden. Een ervan is het voorkomen van a-nummers in de Literatuurlijst. Zij is het gevolg van de spoed betracht bij het verschijnen van Deel I in de zomer van 1948. In dat deel zijn dientengevolge ook slechts weinig verwijzingen aangebracht naar het Platenalbum, omdat dit toen nog niet bestond. In plaats daarvan is het systeem gevolgd om op zo groot mogelijke schaal in Deel III verwijzingen op te nemen naar de betreffende pagina's van de Delen I en II. Hiertegen kan naar het oordeel van het bestuur nauwelijks bezwaar bestaan, omdat het Platenalbum voor alles is bedoeld als algemene illustratie van hetgeen in die delen wordt behandeld.

Voor Deel III bestonden, toen de heer Visser de samenstelling terhand nam, nog slechts de algemene richtlijnen. Als voorbeeld was alleen voorhanden het origineel van het tijdens de oorlog door de Japanners vernietigde „Mamberamo”-album, door de auteur destijds samengesteld naar aanleiding van de Nederlands-Amerikaanse expeditie 1926. Het identificeren van de niet beschreven foto's nam veel tijd in beslag, daar dit in hoofdzaak moest geschieden door vergelijking van de foto's onderling, en met de tekstpagina's van het manuscript.

Bij de samenstelling werd een tweeledig doel nagestreefd. De beste aansluiting diende te worden verkregen bij de tekst van de Delen I en II. Maar ook moest het album een werk op zich zelf worden, een zo volledig mogelijk beeld gevende van het leven en woongebied der Bergpapoea's. Bij keuze en rangschikking der

foto's werd daarom niet uitsluitend rekening gehouden met het wetenschappelijk belang van iedere afbeelding, maar gold eveneens haar aesthetische kwaliteit. Al ligt het buiten het eigenlijke bestek van het werk, toch zijn opgenomen een aantal afbeeldingen van ethnografica uit het gebied der laagelakte-bewoners. Dit dank zij het „Mamberamo“-album voorhanden materiaal kan immers worden beschouwd als een verrijking van de verzameling in haar geheel.

De beschrijvingen van afbeeldingen en ethnografische platen zijn afgeleid van oude beschrijvingen vervaardigd door de auteur, voorzover het betreft het materiaal van de Nederlands-Amerikaanse Expeditie 1926. Zij werden bijgewerkt aan de hand van de tekst van de Delen I en II. Alle andere bijschriften en beschrijvingen werden door de heer Visser opgesteld, behoudens de bijschriften bij de luchtfoto's van landschappen, die door Dr. R. IJzerman, geoloog der expeditie werden vervaardigd.

Het is het bestuur van het K.N.A.G. een grote voldoening, dat alle moeilijkheden ten spijt, dit werk waarmede de levensarbeid van Le Roux is voltooid, thans verschijnt. In vervulling gaat de wens van Dr. E. Heldring, destijds voorzitter van het K.N.A.G., door de auteur „de geestdriftige promotor“ onzer expeditie genoemd. Uit naam van het Koninklijk Nederlandsch Aardrijkskundig Genootschap zij in de eerste plaats aan de heer A. Visser oprecht dank gebracht voor zijn belangrijk werk en zijn grote toewijding, waarmee hij eer deed aan de wetenschappelijke nalatenschap van Le Roux.

In de Voorrede van Deel I werd reeds dank betuigd aan de heer Hendrik Muller, penningmeester van ons Genootschap, voor zijn aandeel in het tot stand komen van dit werk, in het bijzonder de financiële zijde van de uitgave. Sedert het moment waarop dat getuigenis van erkentelijkheid werd geschreven is door de heer Muller zoveel werk verricht en tijd ter beschikking gesteld, dat het noodzakelijk is opnieuw woorden aan zijn medewerking te wijden. Gedurende deze periode vond een sterke stijging van prijzen plaats, waardoor oorspronkelijke begrotingen waardeloos werden en steeds nieuwe moeilijkheden ontstonden. Alle heeft de heer Muller overwonnen dank zij zijn bijna dagelijkse bemoeiingen met het boek, bemoeiingen die betrekking hadden op een veel breder terrein dan dat des penningmeesters alleen.

De goede zorgen van de Firma Brill als drukker en van de Firma Biegelaar & Jansen als clichémaker, dienen in dit verband mede te worden genoemd.

Op deze plaats moge opnieuw dank worden betuigd aan Mejuffrouw M. W. Reyers, die de auteur-zaakregisters samenstelde en het verbeteren der drukproeven voor haar rekening nam; ook aan Dr. A. J. Pannekoek, die zijn zorgen besteedde aan het tot stand komen van de grote en de drie andere kaarten en aan de heer J. F. J. van Bijlevelt, die het tekenwerk verrichtte en de kaarten voor de reproductie gereed maakte.

Het bestuur is het Rijksmuseum voor Volkenkunde te Leiden in hoge mate erkentelijk voor de hulp verleend bij de identificatie van ethnografische voorwerpen.

Het Koninklijk Nederlandsch Aardrijkskundig Genootschap beschouwt hiermede zijn taak: het uitzenden der expeditie naar West-Centraal-Nieuw-Guinea en het in het licht geven van de uithoofden voor zover deze het aandeel van de leider, Le Roux, betreffen, als volbracht.

ERNST CRONE

Voorzitter K. N. A. G.

INHOUD

	Platen	Afb.
Voorrede		
Inhoud		
Verantwoording		
LAND EN VOLK PLATEN I-LXXXI		
	Platen	Afb.
Langs de Mamberamo en Boven Rouffaer- rivier naar het Centrale Bergland.	I-IV	1-8
In het Centrale Bergland: langs de Boven Rouffaer-rivier of Nögòlò	V-VIII	9-17
Hangbrug over de Nögòlò. Het overtrekken van een rivier	IX-X	18-21
Verskillende typen van bruggen.	XI	22-27
Het bergland. Panorama's en luchtfoto's . . .	XII-XXVI	28-51
De tuinen der Bergpapoea's	XXVII-XXX	52-67
Arbeid in de tuinen. Toegangspad tot de kampong	XXXI	68-72
Het varken. De hond.	XXXI-XXXII	73, 75, 78
De prauwen. De jachthutten	XXXII	74, 76-77, 79
Nederzettingen en huizenbouw	XXXIII-XL	80-104
Dodenhuisjes	XL	105-107
Dorpsplein met mannenhuis	XLI	108-109
Bereiding van het eten	XLII-XLIII	110-117
Het slachten van een varken	XLIV-	118-123
Het kloven van brandhout met de stenen bijl.	XLV	124
Het slijpen van het stenen mes.	XLVI-XLVII	125-126
Het schieten met pijl en boog. Het aanpunten van de pijl. Het rotan borstpantser	XLVIII-XLIX	127-130, 132
Het vervaardigen van touw. Het vlechten van een feestrokje	XLIX-I	131, 133-135
Wijze van dragen van de kniebijl. Een omge- kapte boom	I	137, 139
Gebruikelijke wijze van zitten. Het ontluizen.	I	136, 138
De regenkap en de vervaardiging daarvan. .	II	140-145
Het roken van sigaret en pijp. De zoutbe- reiding.	LII-LIII	146-157
Het varkensfeest.	LIV-LVI	158-169, 173-175
Kleding en opschik. Gelaatsbeschildering. Neus- en oorversiering	LV-LVII	168-181
Kleding en opschik. Peniskokerdracht. Penis- netje	LVIII-LIX	182-194
Mannen van de Moni- en Dèm-stam.	LX-LXX	195-217
Vrouwen en kinderen van de Moni- en Dèm- stam.	LXXI-LXXII	218-221
Typen van de Ekari-, Simori-, Moni- en Ndani-stam. Voorbeelden van de haar- dracht der Bergpapoea's	LXXIII-LXXV	222-239
Vrouwen en kinderen van de Ekari-, Simori- en Moni-stam. Typen. Kleding en opschik. Schaambedekking. Het dragen van kinde- ren en zware lasten	LXXVI-LXXVIII	240-255
Krankzinnige man.	LXXIX	256
Mutilatie van vinger en oorschelp. Tand- vijlen	LXXX-LXXX	257-265
Ziekten	LXXXI	264-268

ETHNOGRAFICA EN TEKENINGEN HUIZENTYPEN

PLATEN LXXXII-CXVIII

Verklaring van de platen	pagina 1-17
Veren hoofdtooi voor mannen	LXXXII
Oorsieraden	LXXXIII
Hoofd-, hals-, en borstversiersels voor mannen	LXXXIV
Voorhoofd-, oor- en neusversiersels	LXXXV
Halskettingen voor vrouwen	LXXXVI
Armbanden voor mannen en vrouwen	LXXXVII
Armbanden, hoofdversierel en buikgordel	LXXXVIII
Peniskokers	LXXXIX
Vrouwenschortjes en rugversieringen voor mannen	XC
Voorhoofd-, hals-, borst- en zitvlakversiersels	XCI
Vlechtwerk van touw en rotan	XCI
Draagnetten en tassen	XCVI
Tasjes voor schelpengeld, amuletten, enz.	XCVI
Vlechtwerk van touw en rotan	XCV
Enige vlechtsystemen	XCVI
Enige vlechtsystemen: schematische tekeningen I-IV van touw- en rotanvlechtwerk ¹⁾	XCVII-XCVIII

¹⁾ *Rectificatie*: Op deze beide Platen zijn de schematische tekeningen I-IV opgenomen, waarnaar op p. 377-390 van deel I werd verwezen („Platen I-IV van de Serie Vlechtwerk“). Bij de samenstelling van deel III bleek n.l., dat de indeling in series niet kon worden aangehouden.

Werktuigen en gereedschappen: voorbeelden van de verschillende bijtypen in Nieuw-Guinea (I-III) — schematische tekeningen van de bevestiging van de bijkling (IV) — bijlen ²⁾	XCIX-CI
Werktuigen en gereedschappen	CII-CV
Pijlen en bogen ³⁾	CVI-CXI
Pijlen en bogen, Jachttrofee	CXII
Diversen:	
tabak, tabakspijp, sigaret, vuurstok, vuurkoord, vuursas, vuurtang, zout, cocon van een spin, materialen voor gelaatsbeschildering, kalkkalebas, kaurischelpje, meetband, klimring, oorsieraad, haarpruik, mondharpje, zaadkolf van koningsvaren, eroticum	CXIII-CXV
Tekeningen van huizentypen I-VI ⁴⁾	CXVI-CXVIII

KAARTEN

- I. Overzicht van de expeditie naar West-Centraal Nieuw Guinea. Schaal 1 : 1.000.000.
- II. Overzichtskaart van Midden- en Oost-Nieuw-Guinea. Schaal 1 : 5.000.000.
- III. Kaart van de Bijl-typen in Nieuw-Guinea.
- IV. Overzichtskaart van het Westelijk deel van Ned. Centraal Nieuw-Guinea. Terrein der Expeditie 1939 van het Koninklijk Nederlandsch Aardrijkskundig Genootschap. Schaal 1 : 250.000.

²⁾ *Rectificatie*: Op deze Platen werden de afbeeldingen en tekeningen I-IV opgenomen, waarnaar op p. 434-442 van deel I werd verwezen („Platen I-IV van de Serie Werktuigen en Gereedschappen“).

³⁾ *Rectificatie*: O.a. op Plaat CX werden de afbeeldingen opgenomen, waarnaar op p. 469 van deel I werd verwezen („de afbeeldingen in deel III, serie Wapens“).

⁴⁾ *Rectificatie*: Op deze Platen CXVI-CXVIII zijn de tekeningen I-VI opgenomen, waarnaar op p. 202-210 van deel I werd verwezen („Serie Nederzettingen en Huizenbouw“).

VERANTWOORDING

OVERZICHTSKAART VAN HET WESTELIJK DEEL VAN NED. CENTRAAL-NIEUW-GUINEA

De grote kaart van het expeditiegebied op de schaal 1 : 250 000 berust, wat de meetkundige grondslag betreft, op de astronomische plaatsbepalingen door de Luitenant-ter-Zee M. J. H. HAGDORN en werd verder, onder toezicht van de expeditieleider, opgenomen door de oud-mantri van de Topografische Dienst MOH. SALEH en door de mantri J. HOEKA. De eerstgenoemde was ter beschikking gesteld door het Kon. Bataviaasch Genootschap voor Kunsten en Wetenschappen, de tweede door de Topografische Dienst. Door deze beide mantri's werden de belangrijkste routes nauwkeurig gemeten, waarbij werd aangesloten aan de astronomisch bepaalde vaste punten. Het terrein in een strook langs deze routes en in de omgeving van de meren werd voldoende nauwkeurig opgenomen. Buiten dit gebied werd een groot aantal markante punten door aanpeilen bepaald. Het daartussen gelegen terrein werd door de mantri's in grote trekken geschetst o.a. naar de overboord-foto's der vliegtuigen. Dit terrein is op de kaart weliswaar door „hoogtelijnen" weergegeven, daar de mantri's met deze methode van weergave het meest vertrouwd waren, doch deze lijnen geven niet meer dan een globale aanduiding van de ligging van een bergrug of een dal en geenszins de werkelijke terreinvormen weer. Dit geldt in nog sterkere mate voor het terrein zonder aangepelde hoogtepunten; de gebruikers dienen hiermede ter dege rekening te houden. De mate van betrouwbaarheid van de verschillende gedeelten van de kaart is uitgedrukt in het betrouwbaarheidsdiagram van bijkaart B. Buiten het expeditiegebied zijn enkele rivierlopen overgenomen van kaarten van de Nederlands-Nieuw-Guinea-Petroleum Maatschappij en verder naar bestaande schetskaarten.

Na het vertrek van de expeditie naar Nederland in 1940 werd door de Topografische Dienst te Batavia aan de beide mantri's gastvrijheid verleend voor het afwerken van de kaart. Door de intussen uitgebroken oorlog kon de voltooide kaart Nederland niet meer bereiken zodat de expeditieleider deze bij het uitwerken van de resultaten gedurende de oorlogsjaren niet tot zijn beschikking had. Voor het uitbreken van de oorlog met Japan werd inderhaast te Batavia een copie gemaakt; deze bleek aldaar na de oorlog gelukkig nog aanwezig te zijn; de oorspronkelijke route-opnemingen op groter schaal waren echter verdwenen, hetgeen zeer te betreuren is daar de schaal van de bestaande kaart feitelijk te klein is voor de dicht bewoonde streken. De kaart werd vervolgens in Nederland in het net getekend, waarbij naar aanwijzingen van de expeditieleider in het bijzonder de toponomie en het aantal nederzettingen werd aangevuld, mede naar gegevens van andere reizigers. Daarbij moest overigens (behoudens een uitzondering ten NO van de Jangkoetapa) het kaartbeeld onveranderd worden overgenomen, ondanks de bovengenoemde tekortkomingen ten aanzien van de weergave der terreinvormen.

De lof voor de zorgvuldige reproductie komt toe aan de FIRMA SMULDERS' DRUKKERIJEN te 's-Gravenhage. A. J. P.

HERKOMST DER AFBEELDINGEN

Herkomst — Expeditie van het Koninklijk Nederlands Aardrijkskundig Genootschap 1939:

deel I: afb. 2 t/m 13, 16 t/m 27.

deel II: afb. 56 t/m 59, 66 t/m 79, 82 t/m 90, 95 t/m 107.

deel III: afb. 22 t/m 31, 33, 35, 37, 40 t/m 43, 46 t/m 49, 56 t/m 76, 78, 84 t/m 107, 112 t/m 123, 128 t/m 136, 138, 140 t/m 148, 150, 152 t/m 194, 222 t/m 230, 233 t/m 255, 257 t/m 268. — Hiervan zijn de no's 129, 132, 193 en 248 afkomstig van luitenant ter zee 2de klasse M. J. H. HAGDORN.

Herkomst — Nederlands-Amerikaanse Expeditie 1926:

deel I: afb. 1 (tekening), 14, 15, 28 t/m 55.

deel II: afb. 80, 81, 92 t/m 94.

deel III: afb. 1 t/m 21, 32, 34, 56, 38, 39 (tekening MAS PIRNGADI), 44, 45, 50 t/m 55, 77, 79 t/m 83, 108 t/m 111, 124 t/m 127, 195 t/m 221, 256.

Herkomst — C. BODEN KLOSS:

deel III: afb. 149 en 151.

Herkomst — Fotoarchief Indisch Instituut te Amsterdam:

deel III: afb. 157, 159 — Foto J. JONGEJANS

afb. 231 — Foto H. J. T. BIJLMER

afb. 232 — Foto J. JONGEJANS.

HERKOMST VAN DE AFBEELDINGEN DER ETHNOGRAFICA

Gefotografeerd en getekend naar de voorwerpen, aanwezig in de verzamelingen van het Rijksmuseum voor Volkenkunde te Leiden (R.V.L.), (behoudens enkele foto's welke afkomstig zijn uit het Indisch Instituut, zoals bij de beschrijvingen der Ethnografica is vermeld); foto's J. VAN VELZEN, tekeningen J. KOOREMAN (+):

deel II: afb. 60 t/m 65, 91.

deel III: Plaat XCV t/m CI, CIV en CV, CX, CXIV t/m CXVIII.

Tekeningen naar de voorwerpen, aanwezig in de verzamelingen van het Koninklijk Bataviaasch Genootschap voor Kunsten en Wetenschappen (Bat. Mus.), door MAS PIRNGADI — oorspronkelijk bestemd voor het naar aanleiding van de Nederlands-Amerikaanse Expeditie 1926 uit te geven Platenalbum „Mamberamo":

deel III: Plaat LXXXII t/m XCIV, CII en CIII, CVI t/m CIX, CXI t/m CXIII.

PLAAT I-LXXXI

LAND EN VOLK

Afb. 1. Aan de Mamberamo, de opmarschweg van de Ned.-Am. expeditie 1926. Papoea's van het Van Rees-gebergte (Noord-Nieuw-Guinea) uit de kampong Pisano, getooid met palmladeren, brengen in hun prauw een bezoek aan het z.g. Albatros-bivak

Afb. 3. De Beneden Rouffäer-rivier of Toerai, de linker bronrivier van de Mamberamo, ter hoogte van or-bivak zichtbaar. Rechts langs de buitenbocht ziet men duidelijk de voor-afkavir

Afs. 2. Groep Meervlakte-bewoners uit de omgeving van het Motor-bivak van de expeditie 1926, aan de Beneden Rouffaer-rivier.

afbeelding van de rivier
 te van de rivier 1926. Oerwoud op de linkeroever. Aan de horizon zijn de heuvels boven Splittings-kamp even
 de voorafhalving van de rivieroever en het daardoor ingestorte hoge bos.

Afb. 4. Riviergezicht bij het Motor-bivak 1926. Links op de achtergrond de Noordelijke keten van het Centrale Bergland, ter plaatse van het stroomgebied der Van Daalen-rivier

Afb. 5. De Rouffaer-rivier ter hoogte van de monding van zijrivier B, bij lage waterstand. Links een grote rolsteenbank, waarop zwaar drijfhout bij droogvalling is achtergebleven. Tussen de uitlopers van het hooggebergte op de achtergrond ligt het dal der rivier

Afb. 6. Woning van de Ba Toeroe aan de Tè Babi, zijriviertje van de Midden Rouffaer-rivier

Afb. 7. Dragertransport van de Ned.-Am. expeditie 1926 langs de Boven Rouffaer-rivier op weg naar het Centrale Bergland

Afb. 8. De plaats, waar de Boven Rouffaer-rivier uit het gebergte treedt en zich uitbreidt in de Meervlakte. Rechts het Wacht-bivak 1926; links in de rivier een paar Dajak-prauwen

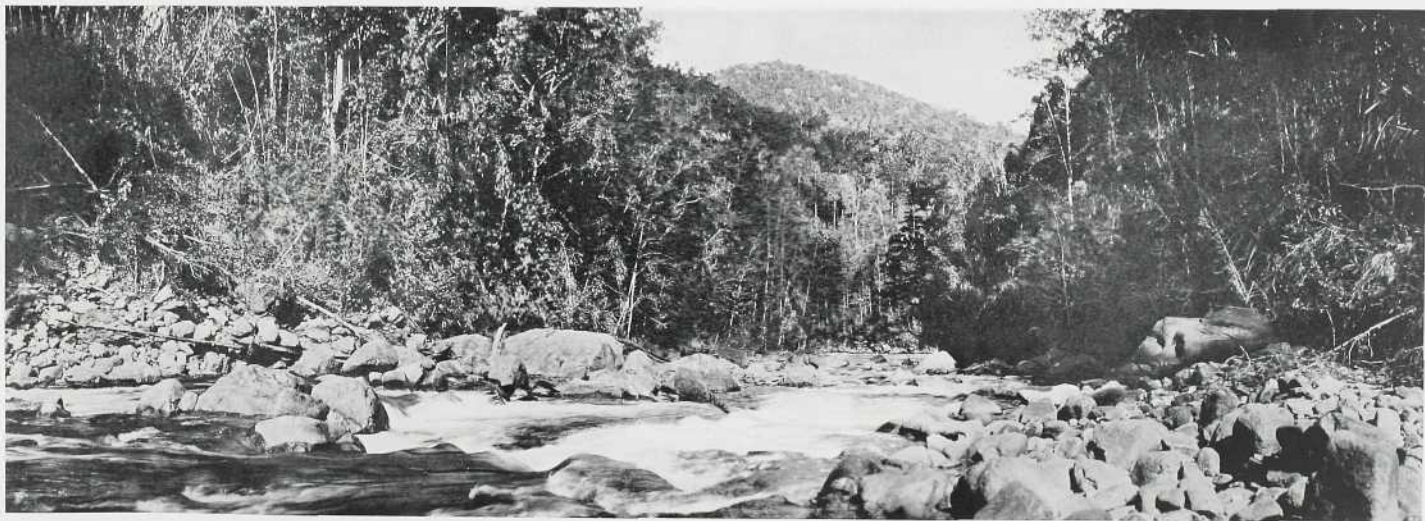
Afb. 9. Panorama van de bovenloop der Rouffaer-rivier of Nögöb, waar deze door Noord van rechts naar links. In het midden de binnenbocht met matig hellenoevers.

Afb. 10. De Boven Rouffaer-rivier even ten Noorden van de monding der linker zijrivier Ai Djaboe stroomop gezien. Midden in de rivier, die hier ongeveer 50 m breed is, het rotselandje Ngga Simbit. Bij laag water vordert men het snelst langs de steile oevers (rechts) over de rolstenen

te door noordelijke keten breekt ten Zuiden van de monding der Ai Djaboe. De stroomrichting is g hellaavev; langs de randen de buitenbocht met steile afkalvende wanden.

Afb. 11, De Oelaboe, linker zijriviertje van de Nögölo. Op de achtergrond de uitmonding in die rivier

Afb. 12. Rechteroever van de Nögölö of Boven Rouffaer-rivier. Ravijn komende van de Ngga Loe met droge rivierbedding

Afb. 13. Een der talrijke kleine zijstromen in het dal der Nögölö, die bij het binnendringen moeten worden overschreden

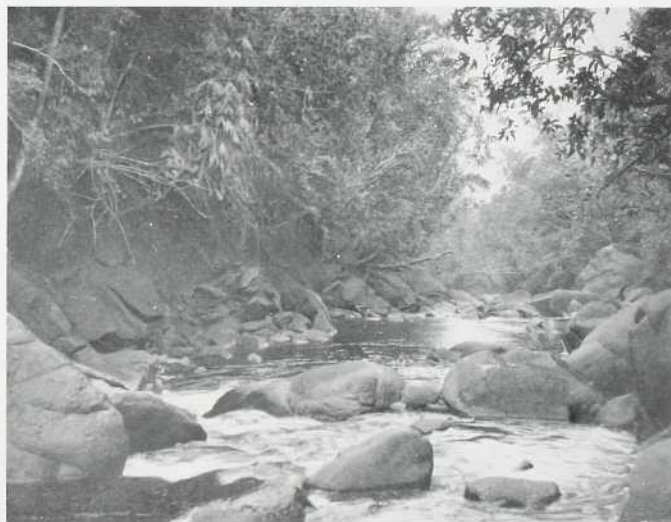
Afb. 14. Het dal der Nögölö of Boven Rouffaer-rivier nabij het Explorateurs-bivak 1926

Afb. 15. Smal zandstrand langs de linkeroever der Nögölo; overzijde van de afbeelding hiernaast (afb. 12).
Op de voorgrond enige Bergpapoea's

Afb. 16. Ravijn met afgestorte wanden op de linkeroever van de Nögölo.

Afb. 17. Rechter zijrivier van de Nögölo (uitmondende tussen Wacht- en Hoofd-bivak)

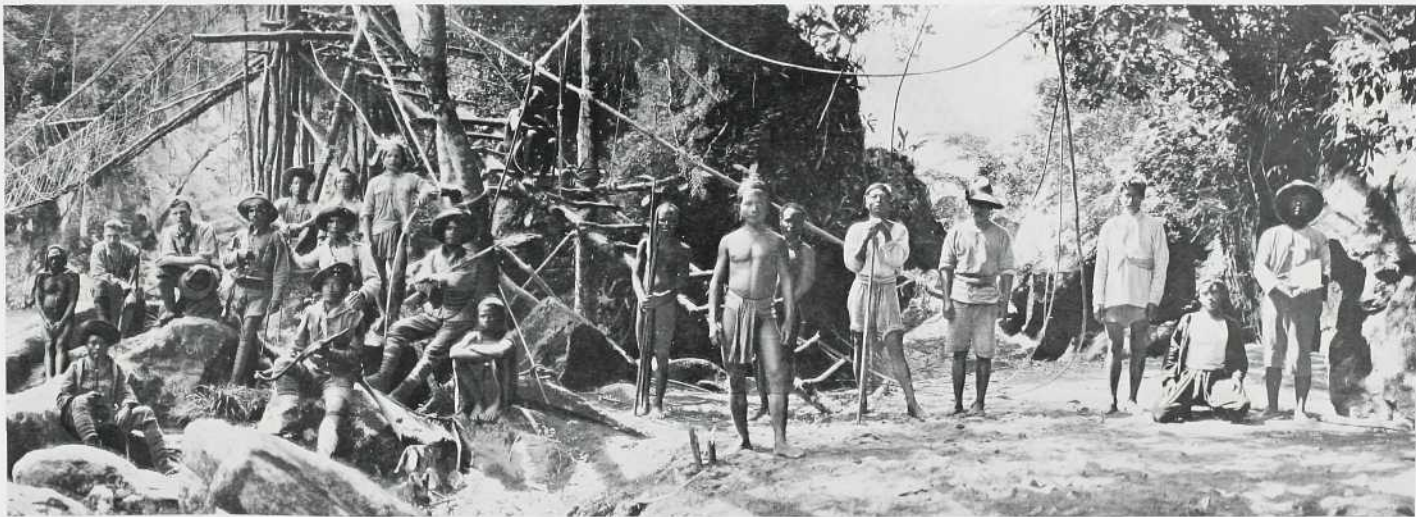
Afb. 18. De kloof van de Nögölö, beneden de kampong Tombe. Over de rivier een rotan hangbrug der Bergpapoea's

Afb. 19. De grote rotanbrug (*pisi gawa*) over de Nögölö bij Tombe, van dichtbij gezien. De kabels zijn bevestigd aan kunstmatige pijlers. (Zie dl. I, p. 341 e.v.)

Afb. 20. Het overtrekken van een zijrivier der Nögölo of Boven Rouffaer-rivier

Afb. 21. Het landhoofd van de langbrug over de Nögölo. Bij de brug een groep militairen, Dajaks en dwang-arbeiders van de expeditie 1926, benevens enige Bergpapoea's. Links de luitenants KORTIMAN en JORDANS.

Afb. 22. Grote rotan hangbrug aan twee kabels over een grote rivier.
(Zie dl. I, p. 341 e.v.)

Afb. 23. Eenvoudige liggerbrug, van enige
dunne boomstammen vervaardigd, over een
smal ravijn.

Afb. 24. Hangbrug aan één kabel over de $\approx$ 15 m brede Araboe bij
Ibowasiga. (Zie dl. I, p. 346)

Afb. 25. Liggerbrug van meer ingewikkelde structuur, voorkomende
in de vlakte ten Oosten van het Paniai-meer. (Zie dl. I, p. 340 e.v.)

Afb. 26. Kleine hangbrug aan twee rotan-
kabels, die bevestigd zijn aan bomen.

Afb. 27. Als afbeelding 25. Het landhoofd

Afb. 28. Westelijk einde van het Nassau-gebergte met op de achtergrond het plateau van afb. 29, naar het O. gezien (Luchtfoto)

Afb. 29. Plateau in het westelijk deel van het Nassau-gebergte, glaciaal bewerkt (Luchtfoto, zie dl. I, afb. 7)

Litlooiing van de Jawej

Afb. 30. Oostelijk einde van het Paniai-meer met de Araboe-vlakte, naar het Z. gezien (Luchtfoto)

Afb. 31. Tage-meer (links) en Paniai-meer (rechts) met scheidingsrug. Op de achtergrond de Dejai (Luchtfoto)

Afb. 32. De samenkomst van de diepe dalen der Nögölo, komende uit het Oosten, rechts dat der Nögölo, komende uit het Westen, midden het Nögölo.

Afb. 33. Overzicht van het westelijk deel van de Nögölo (Sammelt vier)

t der hie ontrieren der Boven-Rouffaer-rivier; links dat der
der lende in het Westen van het Nassau-gebergte. In het
het Imbudoe-gebergte

Derabato, 2655
↓
2324
↓

Tage-meer, 1640
↓

2703
↓

← Wilpavallei

Afwateringskanaal Tage-meer, ↑
daarachter: Tage-meer, 1749

l van Tage-meer (1742 m) en het Tage-meer, naar het Zuiden gezien
Samen met vier lichtfoto's)

Ngga Bigom

Ngga Nggoloemboeloe

PLAAT XV

Afb. 34. Zonsopgang in het Nassau-gebergte. Panorama genomen van de Ngga Lamba in oostelijke richting. In het midden het dal der Négôlô, die ter plaatse van de witte wolkenbank door de noordelijke keten breekt. Rechts het Nggoloemboeloe-gebergte. Achter de gekartelde bergkam aan de horizon ligt de Swart-vallei

Araboed-dal

Moesiloro, 3280

Zimoelbeja, 3413

Egaboe-vallei

Jankotapa, 3721

← Wazboe-vallei

← Wozimacke-rug

↑
Paniai-meer

↑
Araboerivier

Afb. 35. Het moeraslandschap van de Araboe-vallei ten Oosten van het Paniai-meer (Luchtfoto's)

Ngga Nggoeloenkoeloe

Carstensz-toppen

Idenburg-toppen

PLAAT XVI

Afb. 36. Het complex der Carstensz- en Idenburg-toppen, gelegen in de hoofdketen; gezien van de Ngga Lamba in de noordelijke keten op een afstand van 65 km hemelsbreed, in zuidelijke richting

Derabiro, 2653

2910

Tigi-meer, 1640

Dejai, 3223-3320

Bagoedide →

← vlakte van Dadah (in de wolken)

Panisi-meer ↑

Tigi-meer, 1749 ↑

Panisi-meer, 1741 ↑

Afb. 37. Het Tigi-meer naar het Zuidwesten gezien. Geheel rechts de Dejai, hoogste top van het merengebied (3323-3320). Op de achtergrond het Tigi-meer en de landstreek Bagoedide (Luchtfoto's)

Ngga Nggoloemboeloe

Carstensz- en Idenburgcomplex

PLAAT XVII

Afb. 38. Panorama van het Nassau-gebergte, gezien de

Ngga Nggoloemboeloe

Ngga Poeloe, 5030

Afb. 39. De sneeuw- en ijsvelden der Carstensz- en Idenburg-
Bergland, gezien de Ng

gezien, getoond de Ngga Lamba naar het Zuiden en Westen

z- en Ilenburg-toppen, in de zuidelijke hoofdketen van het Centrale
gezien van Ngga Lamba

Afb. 40. Noordflank van het Nassau-gebirge. Op de voorgrond jonge erosie-dalen en door karst-erosie bewerkt landschap. Op de achtergrond plateau ten Noorden van de Carstensz-groep (Luchtfoto's)

Afb. 41. Plateau met moraines (rechts) en bergland ten Noordoosten van de Carstensz-groep (Luchtfoto's)

Plateau ten N en NO van de Carstensz-groep
 V-vormig dal (naar Kembuë-rijen)

Carstensz-groep

Idenburg-toppen

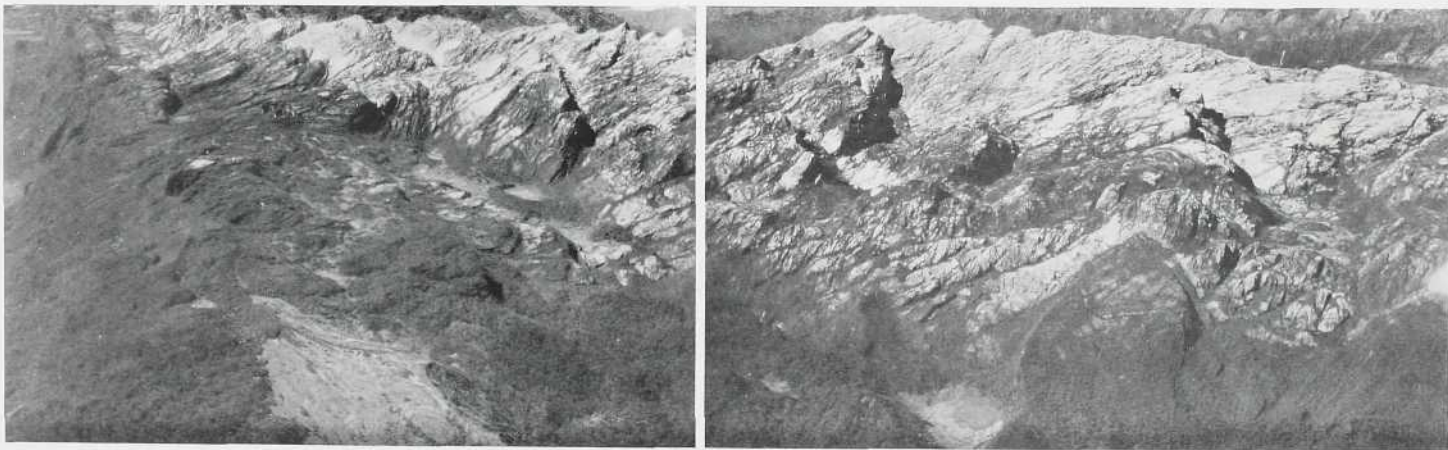

steil opgerichte
 noordflank van
 de hoofdketen

brede rug Oeginfolao ten NW van de Carstensz-groep

Afb. 42. Nassau-gebergte ten Westen van de Carstensz-groep, naar het Zuidoosten gezien (Luchtfoto's)

Leonard Darwin-toppen (achtergrond)

Afb. 43. De Noordflank van het Nassau-gebergte, ten Westen van de Idenburg-toppen, naar het Zuidoosten gezien.
 Steil opgerichte kalksteenplaten (Luchtfoto's)

Afb. 44. Gezicht vanuit de tuinen van kampong Bidimians in noordoosten op het gebergte langs de Boven-Rouffaer-rivier. Op de voorgrond

Nigga-Loe

Afb. 45. De plaats, waar de Boven-Rouffaer-rivier door de noordelijke hellingen van de Doorman-top- of- Nigga-Simbunggela beneden in de diepte ligt het dal van de rivier, die naar inselstroom

Nga Goegoe, 1840

Nga Loet, 2370

PLAAT XXII

in noordoostelijke richting door het dal van de Ai Djaboë
de voorgrond de omheining der tuinen, waarlangs hoog suikerriet

Nga Nagombi

de noordelijke keten van het Centrale Bergland breekt. Onzichtbaar
naar Jinkoosam. In het midden het kleine zijdal van de Da Mbean.

Afb. 46. Het Wisselmeren-gebied vanuit het Zuiden gezien, met op de voorgrond steilranden en het dal der Jawej-rivier (Luchtfoto's)

Afb. 47. Het kalksteengebergte met steilranden ten Zuiden van de Wisselmeren. Links de Keripodimi met de opvallende atstorting. Op de voorgrond bronriviertjes van de Makaman-rivier (Luchtfoto's)

Dal Jawej-rivier

Keripodini, 2010 Bowdini, 2350

PLAAT XXIV

Orauwja →

Inoo-rivier →

← kustvlakte

Afb. 48. Het randgebergte ten Zuiden van het Wisselmeren-gebied, ter hoogte van de Makaman-rivier. Geheel rechts de kustvlakte. Op de achtergrond het kalksteen-gebergte ten Noorden van de Jawej-rivier (Luchtfoto's)

Makaman-rivier ↑

Tafelberg, 3043 ↓

Panjal-meer →

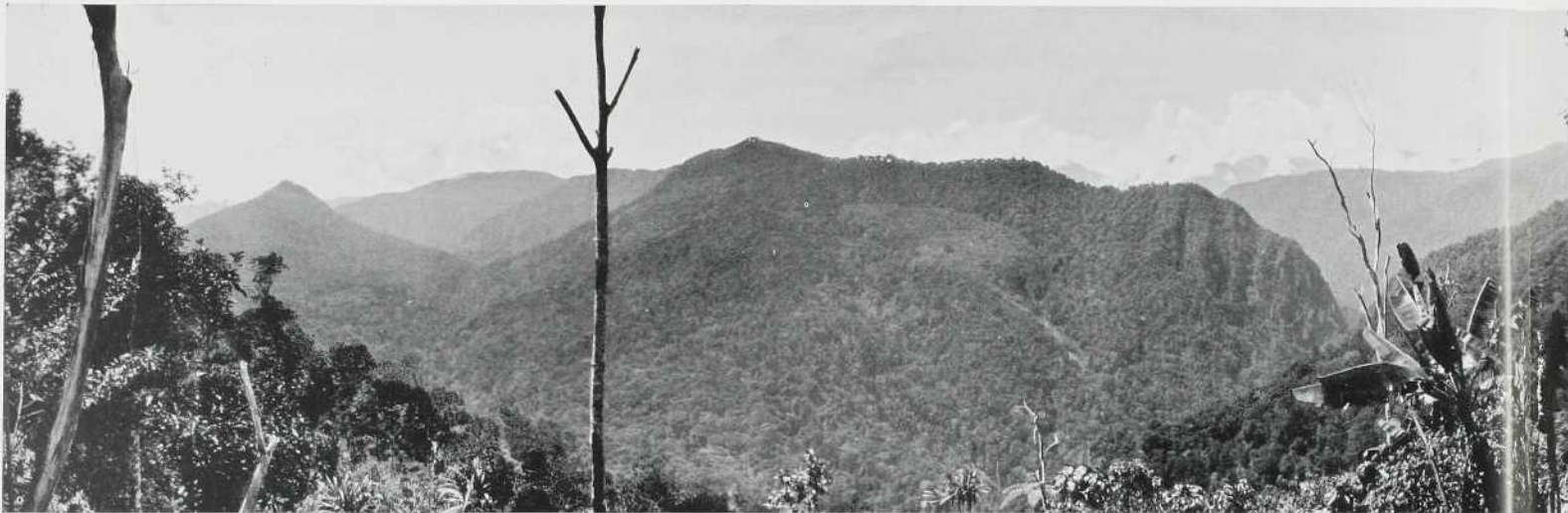
Bagoedide

Dal Jawej-rivier →

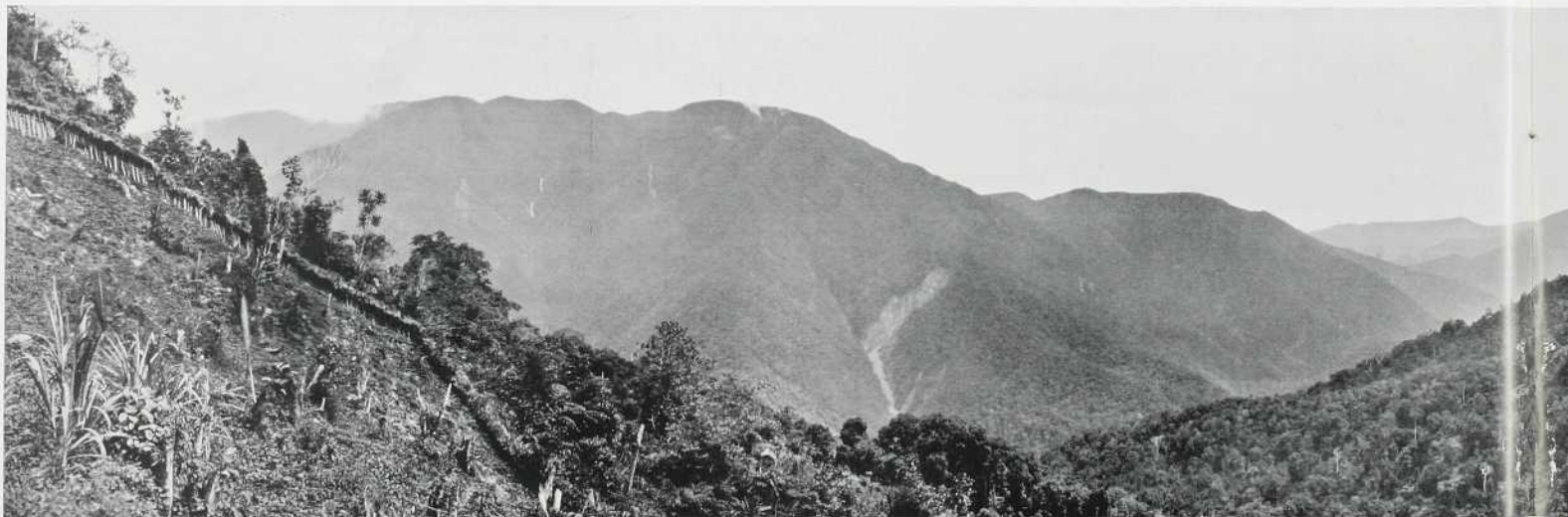
↑
Derabara, 2633

Afb. 49. Landschap met steilranden ten Zuidoosten van de Wisselmeren, links de landstreek Bagoedide waardoor de Jawej-rivier stroomt. (Luchtfoto's)

Afb. 50 Panorama van de Rouffaer-rivier, ter plaatse waar de westelijke hoofdtak, de Nögöë kloof is zichtbaar. Het stroombed ligt 400 m dieper. Gezien vanuit de tuinen van Kampong

Oostelijke uitloper van de Doormantop
(Ngga Simbang ngala)

Afb. 51. Panorama van de vallei der Ai-Djaboe, stroomafwaarts gezien. Door aardverschuivinge
In de hoeken de hoog en stevig ompaggerde tuinen ter B

...k, de Nögöls en de oostelijke tak, de Délo, zich verenigen. De bovenkant der cañonvormige
van kampung Tombe. Op de achtergrond het Nggodolomboeloe-gebergte, 4000 m in de wolken

...dverschavingen zijn overal grote wonden in de bergflanken van het hooggebergte geslagen.
tuinen der Bergpapoea's van kampung Bidimásamó (1200 m)

Afb. 52. Gezicht op de kloof van de Boven Rouffaer-rivier, vanuit de Bergpapoea-tuinen boven kpg. Tombe.
Op de achtergrond de silhouetten van het Nggoelomboeloe-gebergte (4000 m)

Afb. 53. Tuinen van kampong Tombe. De boomstompen op de voorgrond zijn hoog begroeid met kormkommerplanten

Afb. 54. In de tuinen der Bergpapoea's. Tussen de oebi-aanplantingen staat liet suikerriet hoog opgebonden aan stokken

Afb. 55. Pisangtuin van de Bergpapoea's van Tombe (700 m boven zee)

56

57

58

Afb. 56-58. Ompaggerde tuinen der Bergpapoea's op de veelal steile hellingen in het hooggebergte. (Zie dl. I, p. 280 e.v.)

59

60

61

Afb. 59-61. Ompaggerde tuinen in de vlakten rond de Wisselmeren. (Zie dl. I, p. 281 en 291)

Afb. 62. Pas opgelegd bosperceel. Nieuwe tuin en pagger in aanleg. Het overvloedige hout wordt tegen de ompagging gestapeld. (Zie dl. I, p. 287)

Afb. 63. Ompagging van een tuin in de vlakte van het Paniai-meer

Afb. 64. Drainage-goot en plantbedden in een dergelijke tuin (vlakte Paniai-meer). (Zie dl. I, p. 288 e.v.)

Afb. 65. Tuinompagging in aanbouw. (Zie dl. I, p. 286 e.v.)

Afb. 66. Plantbedden

Afb. 67. Tuinompagging

68

69

70

Afb. 68-70. Ekari aan het werk in de tuinen met de graafstok. (Zie dl. I, p. 290-291)

Afb. 71. Het toegangspad tot de Moni-kampong Bilorai, met pagger, houten hek en overstapje. (Zie dl. I, p. 191 en 286 e.v.)

Afb. 72. Ekari-vrouw aan de arbeid

Afb. 73. Tuinompagging, met bladeren, gras en afval uit de smoorkuil ingedekt (zie dl. I, p. 287). Boven de pagger de voor afweer dienende rotandraad (zie dl. II, p. 622). Op de voorgrond Moni met Bergpapoea-varken

Afb. 74. Bergpapoea-prauwen. (Zie dl. I, p. 518 ev.)

Afb. 75. Het varken. (Zie dl. I, p. 300.)

Afb. 76. Prauwen op het Pantai-meer

Afb. 77. Jachtiur der Bergpapoea's, tussen plankwortels van een hoge boom gebouwd. Eerste teken van bevolking gevonden op 20 Augustus 1926 (Ned.-Am. Expeditie). (Zie dl. I, p. 309-310)

Afb. 78. De hond, met het varken het enige huisdier van de Bergpapoea's. (Zie dl. I, p. 311)

Afb. 79. Als afb. 77, van terzijde gezien. Indekking van het tweevlakkig dak met boomschors en palmbladeren.

Afb. 80. Gezicht in Dampoer, nederzetting van Demongland. De daken der woningen zijn schildertig beschilderd.

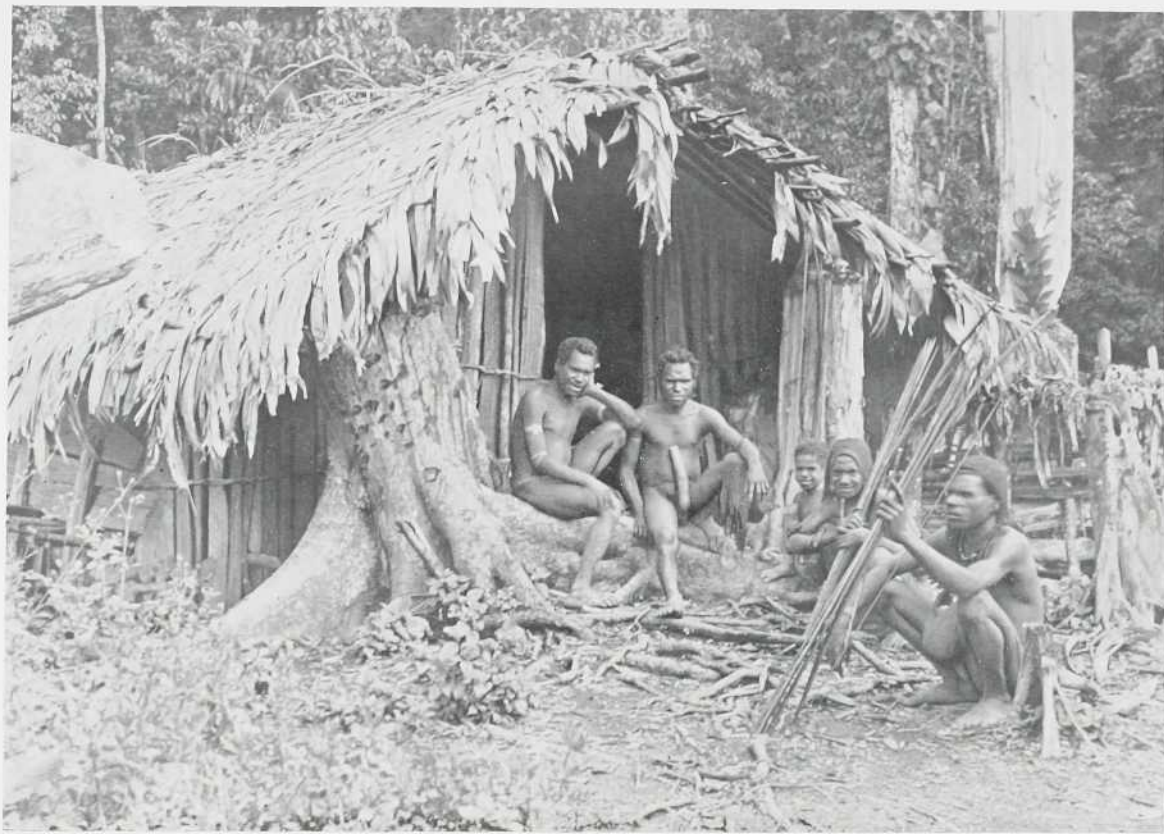
Afb. 81. Rondzicht in de kampong Tombe. Van rechts naar links eerst het mannen- en gezinswoning, waarnaast toestellen voor bewaring van placenta's enz. Geheel links een

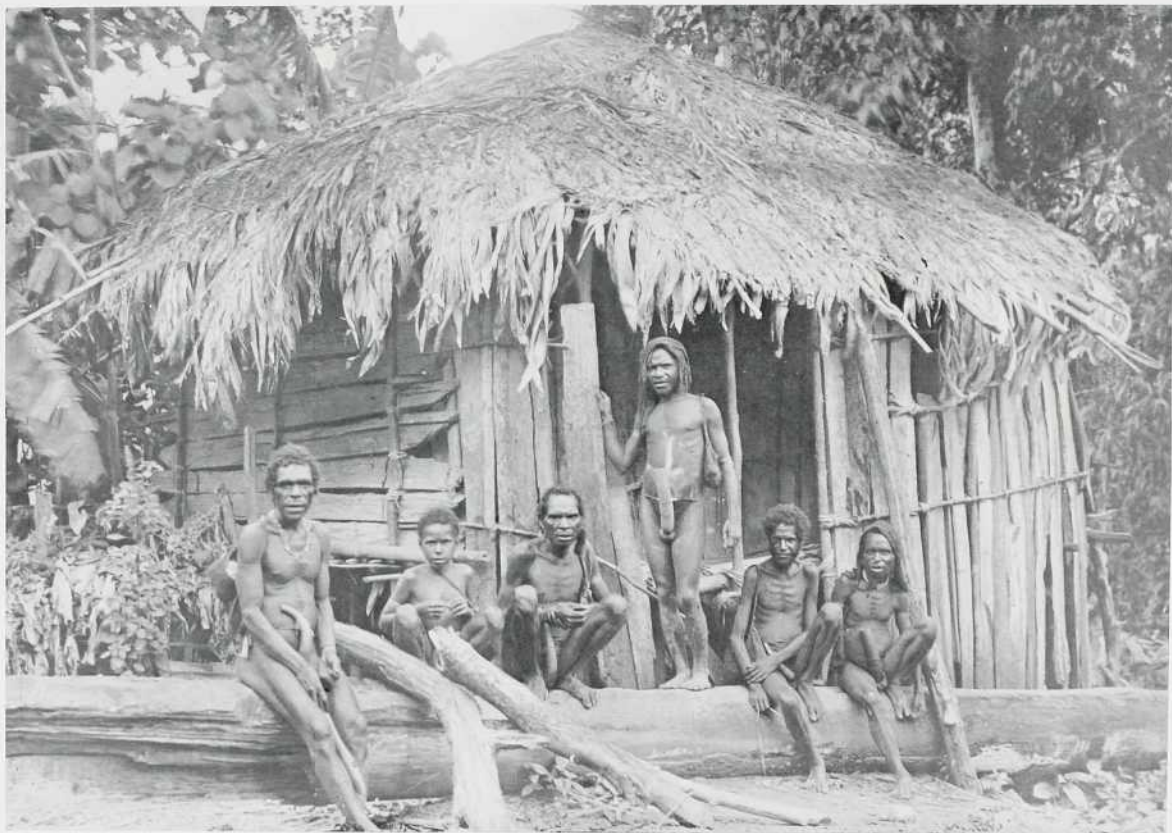
van Den-tam, 1200 m boven zee, en op het omringende
velderfig begroeid met de laboe-plant. (Zie dl. I, p. 188 e.v.)

Daarnta een afdak, waaronder de smookkuilen voor bereiding van liet eten. Vervolgens
een tweede gezinswoning, omheind. Op de voorgrond tabakspianten en kladi

Afb. 82. Woning van de mensen van de Dêm-stam (*Ngo Dêm*) uit het stroomgebied der Nogóló. De dikke boomstammen zijn op meer dan manshoogte boven de grond afgekapt. Rechts op de foto een stam met inkepingen aan beide zijden

Afb. 83. Het mannenhuis (*laué*) in de kampong Tombe. Vierkant binnenverrek en half open voorgalerijtje met venster

Afb. 84. Gezicht in de Moni-nederzetting Bilorai (Doraboe-dal). Op de voorgrond het expeditie-bivak (Expeditie 1939). Men lette op de open plekken op de bergruggen aan de overzijde van het dal

Afb. 85. Nederzetting van de Moni, met tuinen tot boven op de heuvelrug.

Afb. 86. Als afb. 84, van dichterbij gezien. Rechthoekig huizentype met schuin tweevlakkig dak

Afb. 87. Als afb. 84 en 86. Duidelijk is de antenne op het dak zichtbaar.

Afb. 88. Huis in een Moni-kampong (Kema-dal). Op het dak liggen stenen

Afb. 89. Zelfde huis als op afb. 87, schuin van voren gezien. Schuine stok als oploop bij de ingang; onder het huis een opening voor de varkens. De rotandraad loopt van het dak naar de tuinen. (Zie dl II, p. 622)

Afb. 90. Het voor de bouw van een woning gereedliggende materiaal

Afb. 91. Gekapte planken, voor de huizenbouw bestemd, staan tegen een stellage te drogen (Kema-dal), (Zie dl. I, p. 200)

Afb. 92. Huis van het rechthoekige type in aanbouw (Moni, Kema-dal)

Afb. 93. Als afb. 92. De wanden worden met gras opgevuld

Afb. 94. Als afb. 92 en 93

Afb. 95. Woning der Moni, practisch gereed: Op de achtergrond zijn de boombastplaten voor de dakbedekking zichtbaar

Afb. 96. Rechthoekig huis van de Moni, ingebouwd in de tuinom-
paggering.

Afb. 97. Huis van de Ekaré (Mrenggebied)

Afb. 98. Woning met een schuine oploop van enige planken

Afb. 99. Rond huis met kegelvormig dak van de Ndani-stam

Afb. 100. Dubbel vrouwenhuis in Kemadora (Moni) met aan beide
zijden een gesloten galerijtje met ingang opzij (zie dl. I, p. 208).
Ingebouwd in de tuinen (zie dl. I, p. 190); er voor liet erf.

Afb. 101. Woning van het ronde Ndani-type, van dichtbij gezien

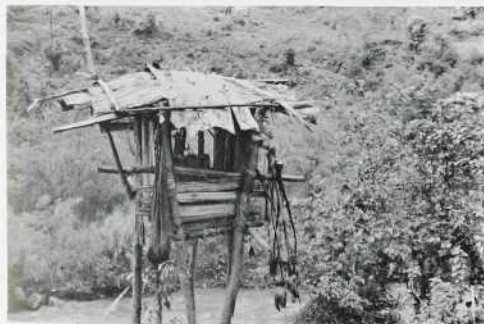
Afb. 102. Ekari-woningen in de vlakte rond de meren

Afb. 103. Tuinen-complex met Ekari-woningen in de vlakte van het Paniai-meer, gebouwd buiten de moeraszone aan de bergvoet op hoger gelegen grond. (Zie dl. I, p. 190)

Afb. 104. Ekari-woningen in de vlakte ten O. van het Paniai-meer, gebouwd op de oever langs een der rivieren, met aanlegplaats voor prauwen. (Zie dl. I, p. 190)

Afb. 105. Dodenhuisje aan de rand van een riviertje. Aan het huisje een nettas. Dakbedekking van boombastplaten

Afb. 106. Dodenhuisje, gebouwd in de driesprong van een loofboom aan de rand van de tuinen (Moni, Doraboe-vallei)

Afb. 107. Als afb. 106, van dichtbij gezien. (Zie dl. II, p. 746-747)

Afb. 108. Dorpsplein met mannenhuis in de nederzetting Damoenaroe. De Bergpapoea, staande voor de ingang van het huis (echt pygmoïde-type), houdt zijn linkerhand aan een offerpaaltje, waaraan een rotanring en een bundel orchideestengels ter afwering van boze geesten. De kampong werd door ziekte bezocht

Afb. 109. Groep mannen, vrouwen en kinderen van de Moni in Agindora, verzameld voor het mannenhuis in de kampong Bidimāsamo, dal der Aidjaboe

Afb. 110. Dorpsplein in de kampong Damoerroe. Bereiding van het eten. Rechts verhitting in een houtvuur van de stenen voor het gaarstomen van het eten. In het midden een grote nettas met veldvruchten. Naast de ingang van het huis een offerpaaltje (*nije aewatè*), waaraan een pakje aardvruchten, offerspijs voor de kwade geesten. Links naast de boom een korfvormig toestel (*onèdja*), waarin navelstreng, excrementen, enz. van een pasgeboren kind worden bewaard

Afb. 111. Sluit aan bij bovenstaande afbeelding. Rechts de stapel verhitte stenen, links de smookkuil met natgemaakte palmladeren, waarin de pakjes met veldvruchten, groenten en vlees, die moeten worden gaar gestoomd; daarnaast enige opengesneden pandanusvruchten

Afb. 112. Bereiding van het voedsel in een Moni-kampong.
(Zie dl. I, p. 224 en 228 e.v.)

Afb. 113. Bekleding van de smoorkuil met bladeren

Afb. 114. Als afb. 112.

Afb. 115. Het ingepakte voedsel wordt in de kuil gelegd

Afb. 116. De verhitte stenen, die in de kuil gerangschikt zijn

Afb. 117. Het voedsel is gereed voor consumptie

Afb. 118. Kuil met houtstapel voor de bereiding van een gedood varken. (Zie dl. I, p. 227 e.v.)

Afb. 119. Het varken wordt in droog gras gepakt, waarna het vuur wordt aangestoken

Afb. 120. Met een stok wordt het varken om en om gewenteld

Afb. 121. De haren zijn afgeschroeid

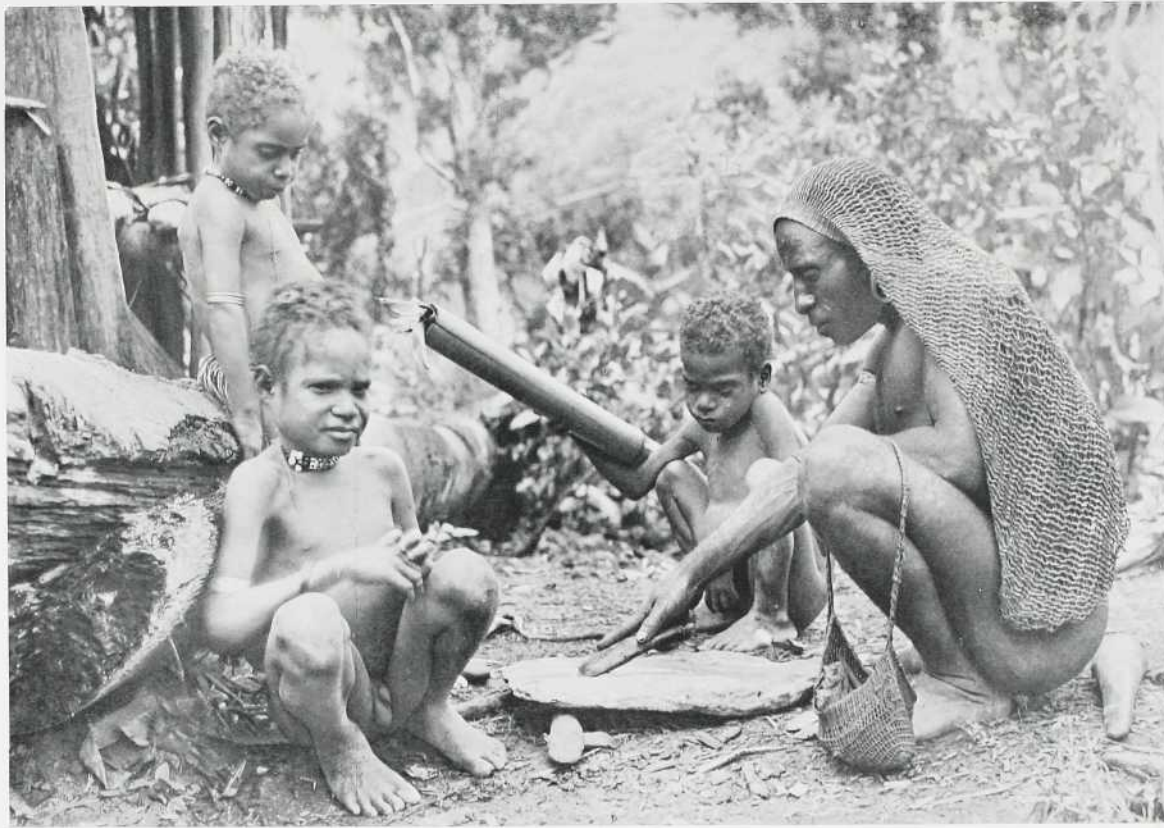
Afb. 122. Het opensnijden van het varken met het bamboe mes

Afb. 123. Het uitsnijden van het vlees

Afb. 124. Bergpapoca van de Dêm-stam aan het kloven van brandhout. (Zie dl. I, p. 449. e.v.)

Afb. 125. Igoen, familieleofd in de nederzetting Tombe, slijpt zijn stenen bijkling, terwijl het jongetje telkens een weinig water uit de bamboe op de zachte slijpsteen giet. (Zie dl. I, p. 427)

Afb. 126. Dadji, man uit de kampong Tombe, slijpt zijn stenen mes. (Zie dl. I, p. 427)

Afb. 127. Igoen met Indiaanse hoofdtooi van casuarisveren op de jacht. Schietstand met rechterbovenarm aan het lichaam gesloten. (Zie dl. I, p. 476)

Afb. 128. Moni uit het Kema-dal schiet met pijl en boog. Let op de schietstand

Afb. 129. Moni uit Masiga (Kema-dal) met rotan borstpantser. De penis-koker is onder het pantser verborgen. (Zie dl. I, p. 479)

Afb. 130. Bergpapoca maakt zijn wapentuig in orde. Het aanpunte van een pijl met een stenen mesje. (Zie dl. I, p. 451)

Afb. 131. De vervaardiging van touw. Met een mes wordt de bast van de takken geschild. De bastvezels worden daarna losgeklopt en gefroogd. (Zie dl. I, p. 156 en 372)

Afb. 132. Dezelfde als afb. 129, van dichtbij. De nettas over het hoofd; okseltasje met varkensslagtanden

Afb. 133. Met nagels en tanden pluisst men de bastrepen uiteen tot fijne vezels, geschikt als materiaal voor het vlechtwerk. (Zie dl. I, p. 372 en 454)

Afb. 134. Met nagels en tanden pluist men de bastrepen uiteen tot fijne vezels, geschikt als materiaal voor het vlechtwerk. (Zie dl. I, p. 372 en 454)

Afb. 135. Jonge vrouw van de Moni-stam, bezig met de vervaardiging van een feestrokje van boombastrepen

Afb. 136. Het ontluizen geschiedt met succes (Zie dl. I, p. 223). Let op de wijze van zitten

Afb. 137. Wijze van dragen van de kniebijl. Oerinoegoe uit de Swart-vallei. (Zie dl. I, p. 450)

Afb. 138. Groepje Bergpapoea's op het dorpsplein bijeen. Gebruikelijke wijze van zitten, (Zie dl. I, p. 232)

Afb. 139. Stam van een met de stenen bijl omgekapt boom. Gerafeldde vlakken alsof de ratten er aan hebben geknaagd. (Zie dl. I, p. 449)

Afb. 140. De vervaardiging van de regenkap. Ook hier vervult het gebit weer de rol van werktuig. (Zie dl. I, p. 135)

Afb. 141. De regenkap in gebruik

Afb. 142. Als afb. 140

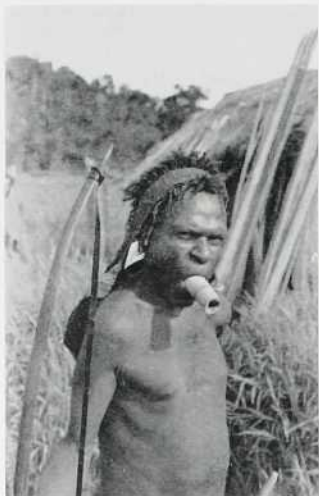
Afb. 143. Als afb. 140

Afb. 144. Als afb. 141

Afb. 145. Als afb. 140

Afb. 146. Ekari uit het merengebied rookt zijn bamboepijp. (Zie dl. I, p. 255)

Afb. 147. Ekari rookt een linsigaret. (Zie dl. I, p. 253)

Afb. 148. Als afb. 147

Afb. 149. Warme bron met melkweit water in de vallei van de Boven Otakwa. Een Bergpapoea haalt gezouten groente uit de bron. (Zie dl. I, p. 243)

Afb. 150. Afgedankte zouthron, zoals zij overal in het hooggebergte voorkomen

Afb. 151. Dezelfde bron als op afb. 149. Bergpapoea's zuigen het zoute water door rietjes op.

Afb. 152. Een door de Ndani geëxploiteerde bron in het Kema-dal bij Sosiga-Waniboega, met grijs, zout modderwater. (Zie dl. I, p. 247 e.v.)

Afb. 153. Groepje Bergpapoea's van de Ndani-stam, door wie de hier naast afgebeelde zoutbron werd geëxploiteerd. Rechts en op de achtergrond twee der zoutketen

Afb. 154. Als afb. 152. Bij de bron enige mannen van de Moni-stam

Afb. 155. De verbrandings- en verdampingsplaats, geheel wit gekleurd. Op het dak van de zoutkeet een boombastbak. Op deze afbeeldingen is de hoog onder het net opgebouwde haardracht van de Ndani duidelijk te zien

Afb. 156. Een der zoutketen der Ndani, rond doch met overhangend tweevlaklig dak. Voor de keet twee Moni's

Afb. 157. De bereiding van de zoutkoken (rechts zichtbaar). Op de voorgrond: het fijnrijven van de verkooldde plantenresten in boombastbakken. Daarachter: het samenkneden tot een grote platte kook op een ondergrond van gerangschikte bladeren

Afb. 158. Een groep fraai uitgedoste Bergpapoea's op het varkensfeest van Wotai. (Zie dl. II, p. 593 e.v.)

Afb. 159. Het feestterrein, gelegen tegenover de nederzetting Wotai. Links de varkenshuizen.

Afb. 160. Gedeelte van het feestterrein, vrijwel aansluitend aan naaststaande afbeelding. Rechts de aanlegplaats voor de prauwen

Afb. 161. Voor de varkenshuizen heerst een grote drukte. Men onderhandelt, koopt en verdeelt het vlees

Afb. 162. Op het feestterrein slentert men wat heen en weer

Afb. 163. In de varkenshuizen branden de yaren ter bereiding van de feestmaaltijd

Afb. 164. Vrouwen op het varkensfeest, zwaar beladen met handelswaar, de kleine kinderen op de schouders.

Afb. 165. De handel is in volle gang

Afb. 166. De feestgangers krioelen dooreen

Afb. 167. Een rustig hoekje, waar men oude bekenden weer eens spreekt

Afb. 168. Een der fraai uitgedoste jongetjes met vrouwenrokjes

Afb. 169. Opgewekte feestgangers, met muts van casuariswieren, halsversiering en siertas met rijen varkensslagtanden

Afb. 170. De modiste in het hedendaagse steentijdperk; zij snijdt met het stenen mes het feestrokje van boombast op maat. Moni-stam

Afb. 171. Jonge Simori met brilvormige zwarte gelaatsbeschildering om de ogen (zie dl. I, p. 113 e.v.), oor- en neusversiering en halssieraad met nassaschelpjes en een rij tanden langs de rand (id., p. 170)

Afb. 172. Jonge Ekari met rode en zwarte gelaatsbeschildering, neusversiering, halsketting (zie dl. I, p. 171), siertas met rijen varkensslagtaanden en plankje van niboenghout (id., p. 181)

Afb. 173. Drie Ekari-mannen in feestdus. De linkse man met neusversiering van geslepen schillen van varkensslagtaanden (zie dl. I, p. 165) en halssieraad bestaande uit touwband met rand van schelpplaatjes (id., p. 170). De middelste man met grote bamboe-oorkokers (id., p. 167), de rechtse met rieten staaf door de neus

Afb. 174. Op het varkensfeest. Fraai uitgedost jongetje, rondgedragen door een oudere man

Afb. 175. Op het varkensfeest. Jonge vrouw met oorkokertjes en extra feestrokje voor; draagnet om de schouders

Afb. 176. Jongeman van de Ekari-stam met hoofddeksel van casuarisveren (zie dl. I, p. 162; vgl. aldaar afb. 35), oorpen van casuarisvleugelpen met langs de wang afhangende snoeren (id., p. 167) en halsband van nassaschelpjes (id., p. 169; vgl. aldaar afb. 32).

Afb. 177. Simori uit het merengebied met veer achter in het haar gestoken (zie dl. I, p. 164; vgl. afb. 189).

Afb. 178. Groepje Bergpapoea's met pijl en boog, draag- en nettassen. De linkse man met één schil van een varkensslagand in de neus. (Zie dl. I, p. 165 e.v.)

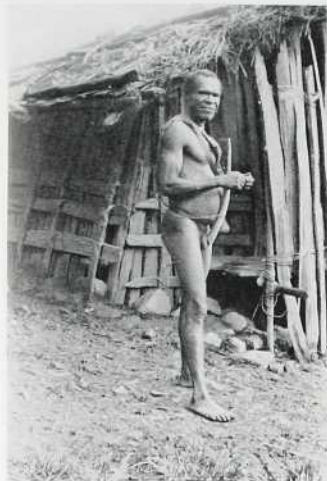
Afb. 179. Man met veren hoofdtooi (zie dl. I, p. 163; vgl. aldaar afb. 36 en in dit deel afb. 185); draagtas, klein versierd tasje en pijl en boog

Afb. 180. Jonge Ekari met een 10-tal ringen als oorversiering (zie dl. I, p. 167), neusversiering en halsketting

Afb. 181. Ekari met dikke bamboe oorkokers in de ver uitgerekte orollen (zie dl. I, p. 167). Men vergelijk ook de dracht van haard en hoofdhaar

Afb. 182. Moni uit het Kema-dal, met zeer lange peniskoker zonder pluim. (Zie dl. I, p. 140)

Afb. 183. Ekari op het varkensfeest, de boog en een bundel pijlen in de rechterhand (zie dl. I, p. 476), de oude heer met bijpassende peniskoker (id., p. 148)

Afb. 184. Moni met krans van koeskoesbotjes om het achterhoofd (zie dl. I, p. 161; vgl. aldaar afb. 32), schouderrietas met rijen varkensslagtanden en plankje van niboenghout (id., p. 181), halsband van nassascheepjes en sierkussentje in de lendenen (id., p. 179)

Afb. 185. Moni uit het Kema-dal, Peniskoker met pluim en rotanbeugel (zie dl. I, p. 140), veren hooftooi, halsband van nassascheepjes en draagnet over de schouders (vgl. dit deel afb. 179)

Afb. 186. Jongetje van de stam der Ekari met passend peniskokertje. (Zie dl. I, p. 148)

Afb. 187. Fraai uitgeloste jongeling van de stam der Simori, met bijna recht vooruitstaande peniskoker, halsieraad (zie dl. I, p. 170), rotan armbanden (id., p. 175) en oorringen (id., p. 167)

Afb. 188. Ekari uit het merengebied, met penisnetje (zie dl. I, p. 145) en touwgordel (id., p. 176)

Afb. 189. Simori met bijna recht naar voren stekende gekromde peniskoker. Dezelfde als afb. 177

Afb. 190. Man van de Nidani-stam (zie dit deel afb. 226 en 227), met nettas als hoofdbedekking (zie dl. I, p. 124), brede penisgordel (id., p. 143) en koker met pluim, op de wijze van de Dêm-stam

Afb. 191. Wijze van bevestiging van de penis-koker bij Ekari en Simori. Men lette op het scrotumbandje. (Zie dl. I, p. 143-144)

Afb. 192. Dezelfde als afb. 188, van dichtbij

Afb. 193. Man van Enarotali, in oude Europese kledingstukken. (Zie dl. I, p. 155)

Afb. 194. Moni's uit het Kema-dal. Rechte man met zeer lange dunne koker

Afb. 195. Man van Goelaloe, Dêm-stam

Afb. 196. Dezelfde man van opzij gezien

Afb. 197. Mannen van de Dêm-stam; de rechte met houten speer

Afb. 198. Groep mannen van de Dêm-stam

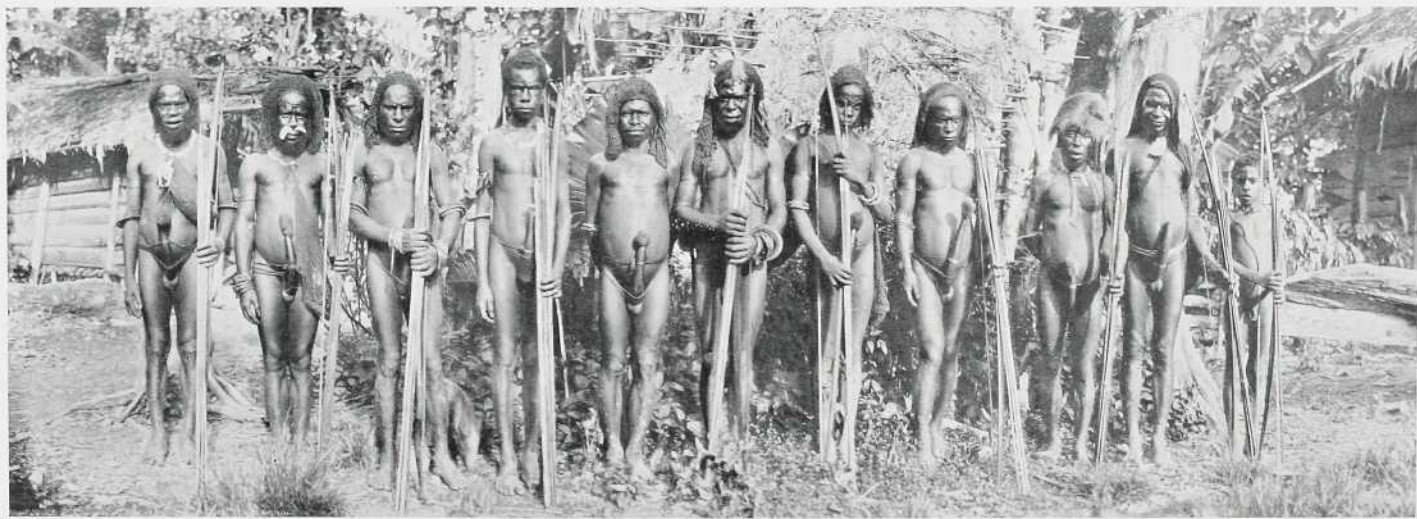
Afb. 200. Mannen, vrouw en kinderen van de Moni-stam uit Bigasiga, dal der Aidjaboe. Vrij groot van gestalte, weinig baardgroei, kleine penisokkers. De derde man van links draagt de neusversiering van twee schillen van varkensslagtang met de punten omhoog. (Zie dl. I, p. 166)

de mannen der Dëm en Moni (Awëmbiak)

Afb. 199. Mannen van de Dëm-stam

Afb. 201. Mannen van de Dëm-stam uit Dewaboe, dal der Nögölö. Zwarte baardgroei, grote peniskokers met pluimen; oude nettassen als hoofdbesekking. De tweede man van links draagt de neusversiering van één schil van varkensslagtang met de uiteinden omlaag gericht

Afb. 202. Man van Aiméma, dal der Nögölo, Dém-stam

Afb. 203. Twee mannen uit Agindora, stam der Moni, met stenen bijlen in de hand

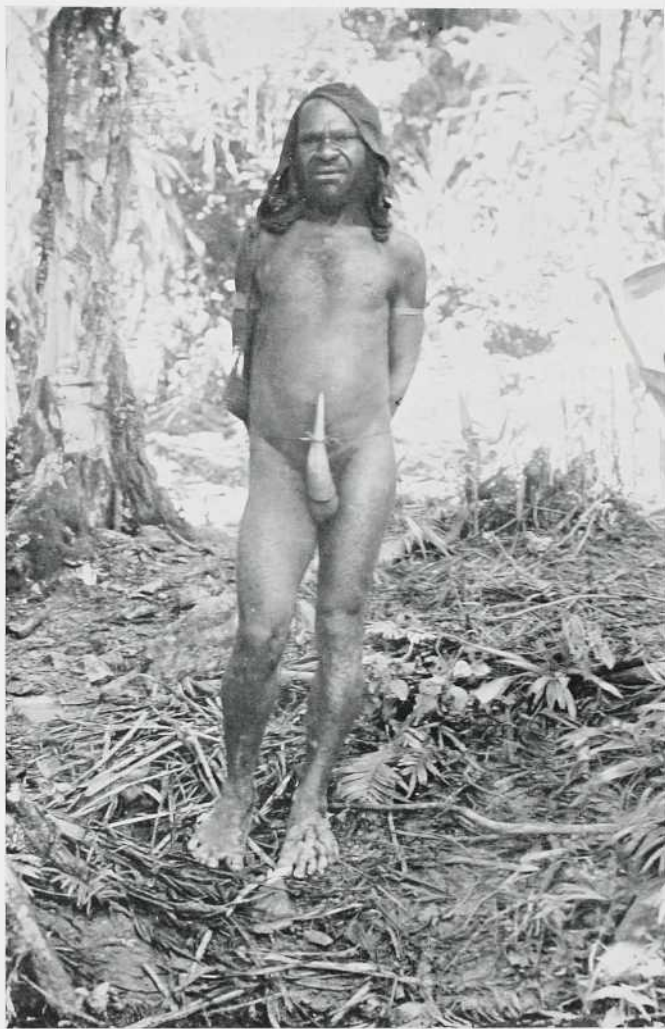
Afb. 204. Drie mannen van Oewaboe, dal der Nögölo, Dëm-stam. De middelste is 1.42 m lang en heeft een gordel van gespleten rotan om (zie dl. I, p. 177). Voor de halssieraden vergelijkte men aldaar p. 170, voor de bevestiging van de peniskokers p. 140 en de afb. 35 en 49 aldaar.

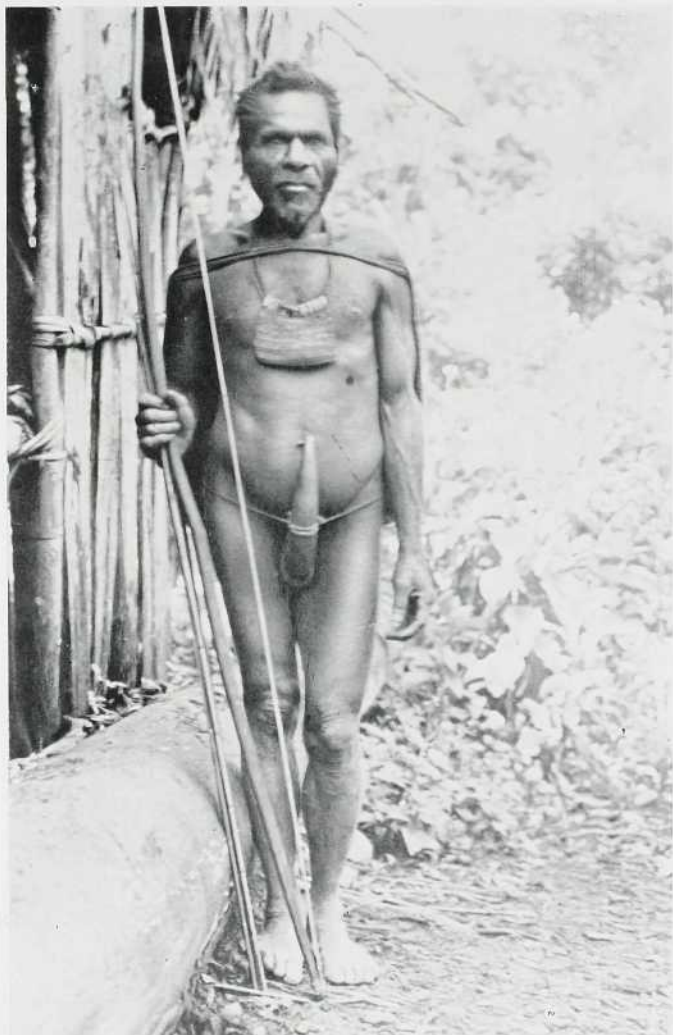
Afb. 205. Twee mannen van de Dëm-stam, met hoofdversiering van casuarisveren naar Indiaanse trant, van voren gezien. Dezelfden als op afb. 36 in dl. I

Afb. 206. Man uit kampong Damoenaroe, Dêm-stam. Men lette op het hoge schedeldak en het diep ingezonken neuszadel.

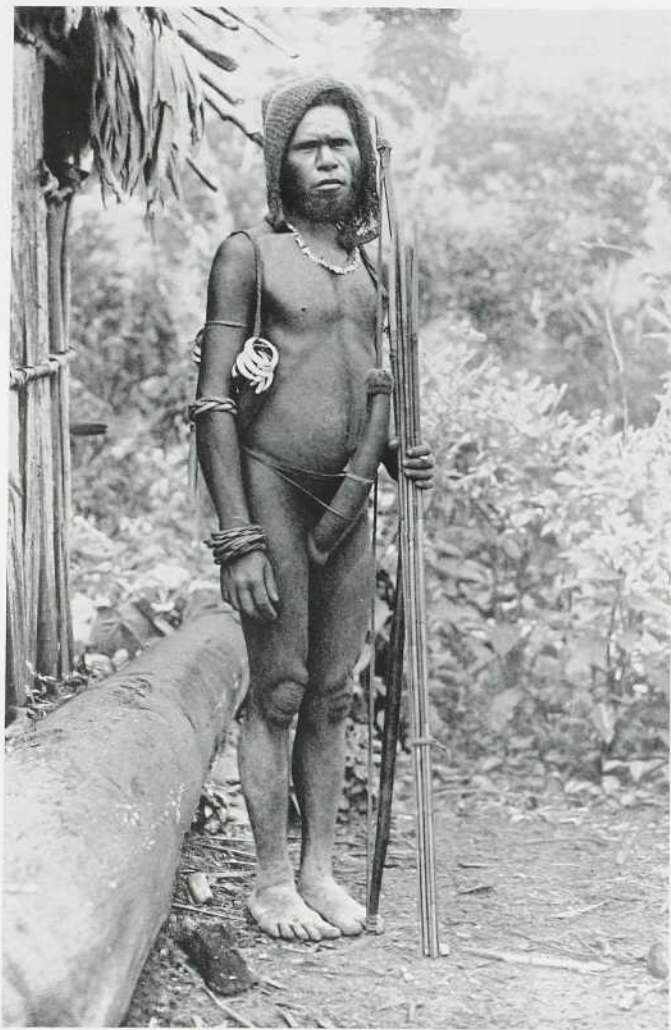
Afb. 207. Man uit Agindora, Moni-stam

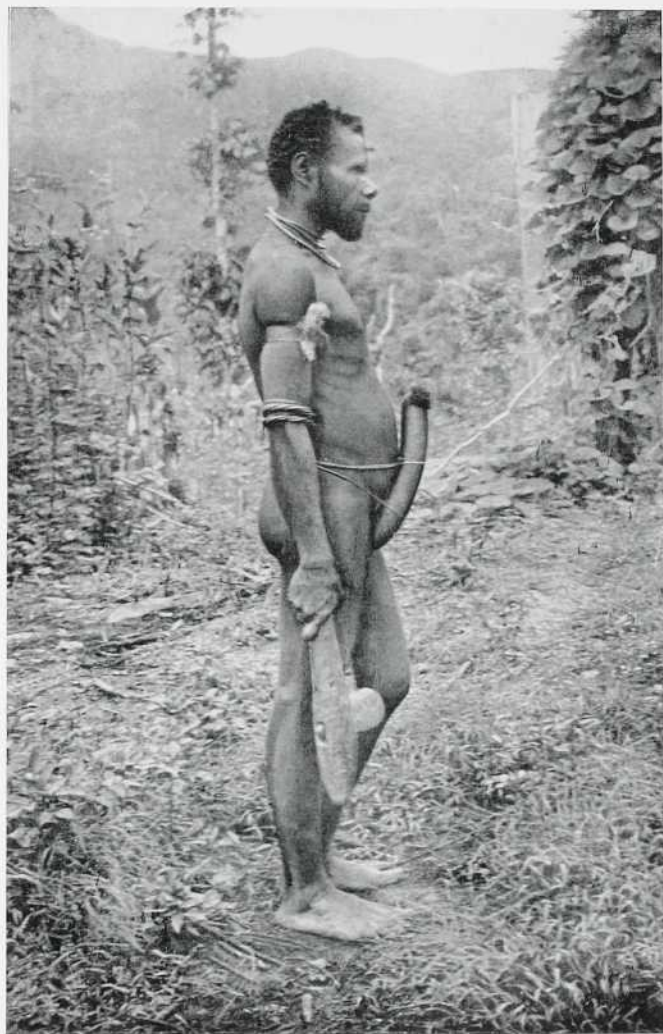
Afb. 208. Man van Aginilja, Moni-stam

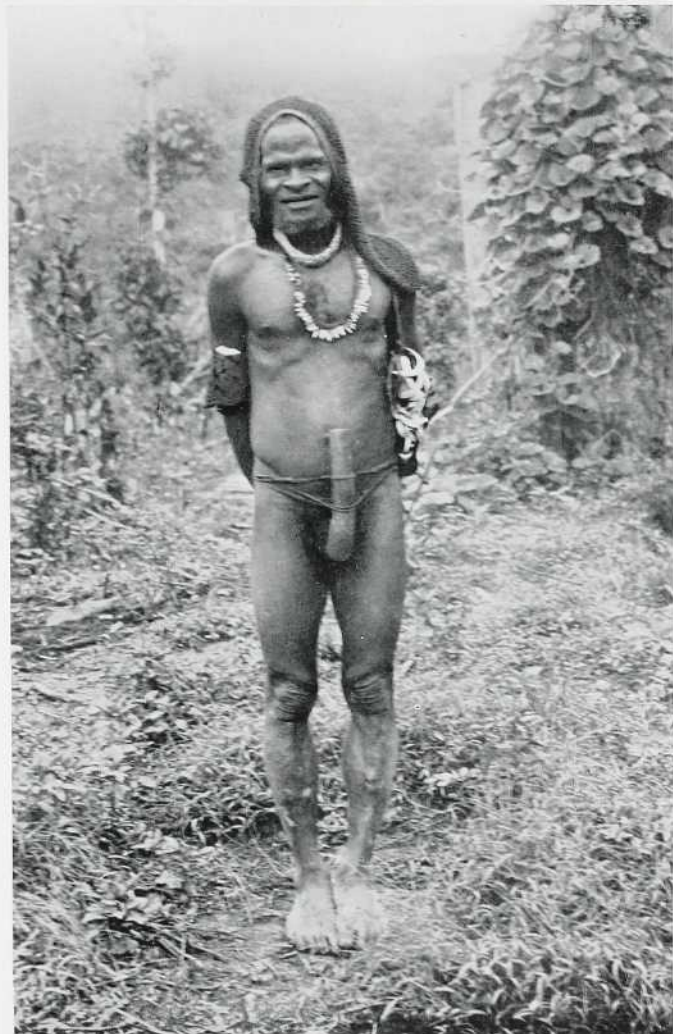
Afb. 209. Oude man uit de kampong Bidimásanò, Moni-stam, met tabakspijp; groot draagnet om de schouders

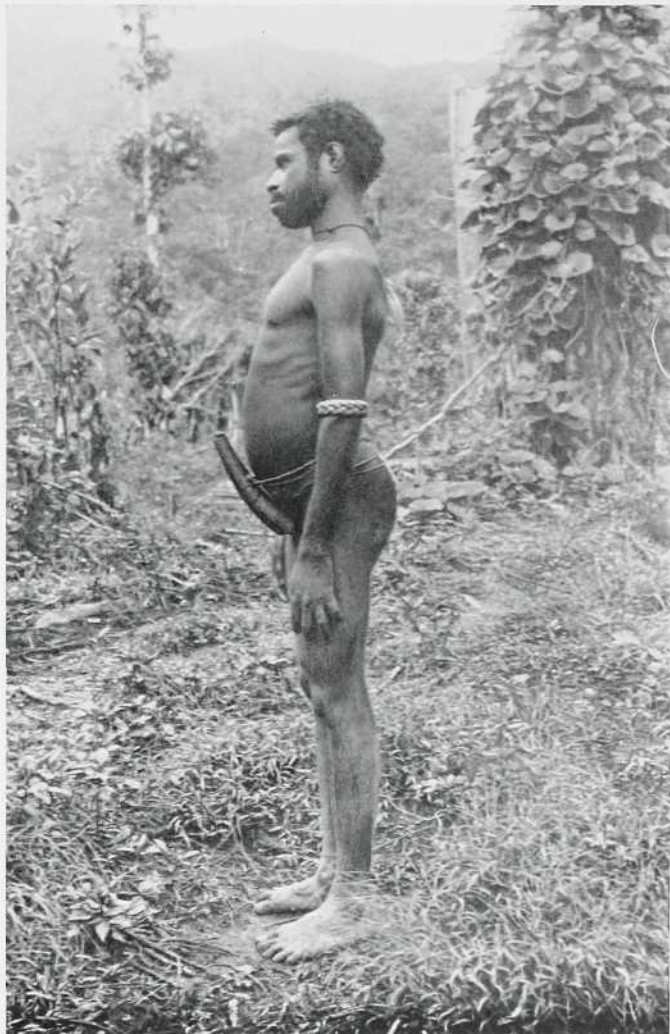
Afb. 210. Man van de Dêm-stam uit kampong Amëma

Afb. 211. Man van Tawasé, Dêm-stam, met stenen bijl in de hand. Dezelfde man als op afb. 49 in dl. I

Afb. 212. Man van Goelaloe, Démasie

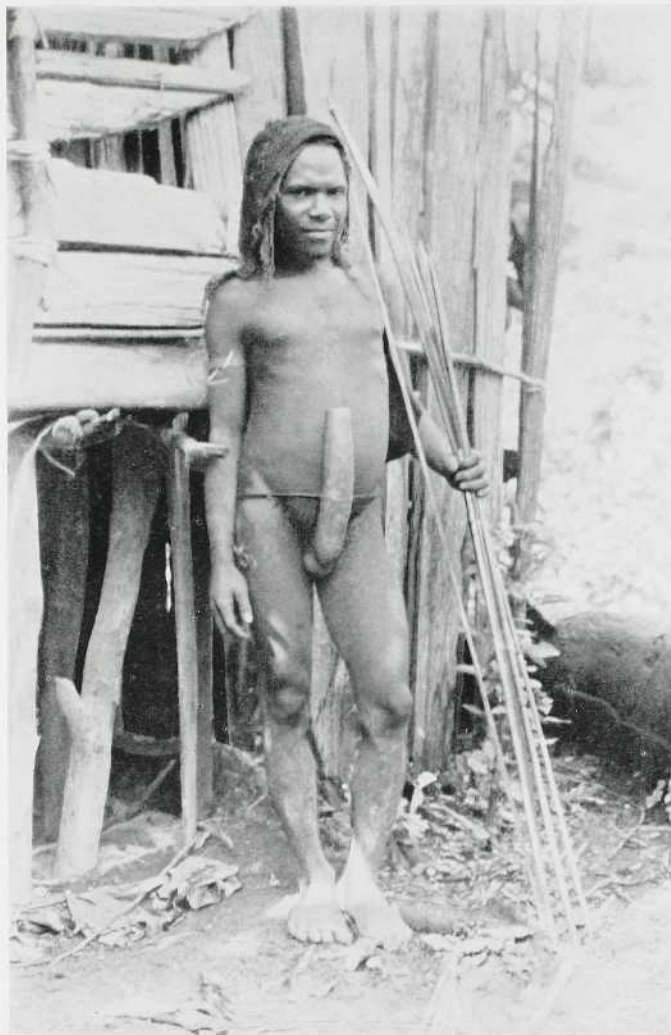
Afb. 213. Jongeman van Goelaloe, Démasie

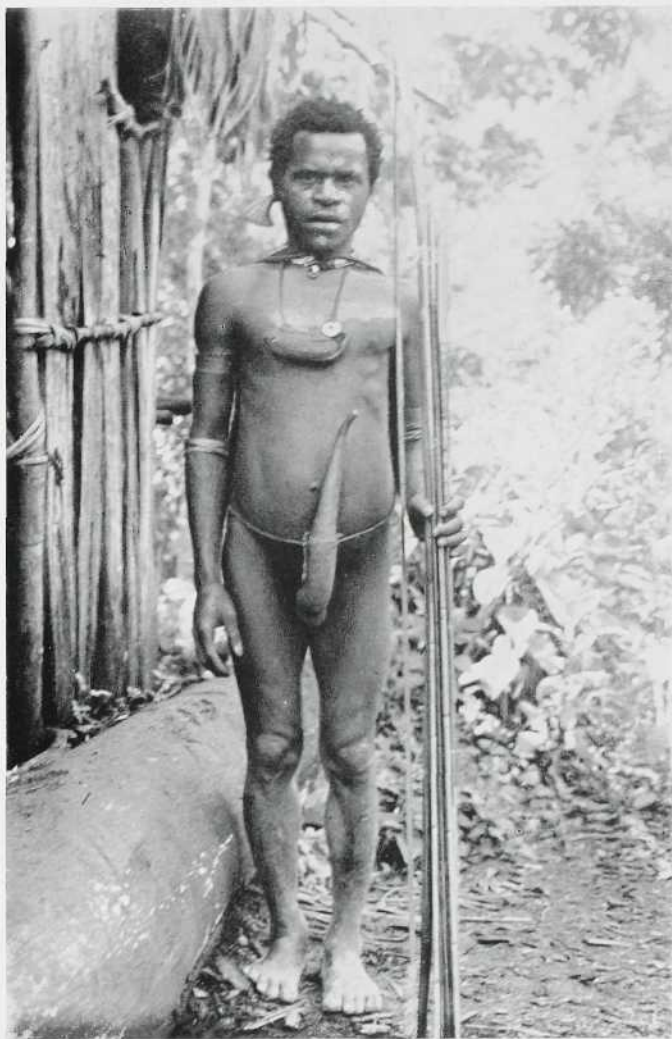
Afb. 214. Jongeman van de Moni-stam (Awëmbiak)

Afb. 215. Jongeman van de Dëm-stam

Afb. 216. Amoega Légarné, jongeman uit kampong Tombe, Dêmasië

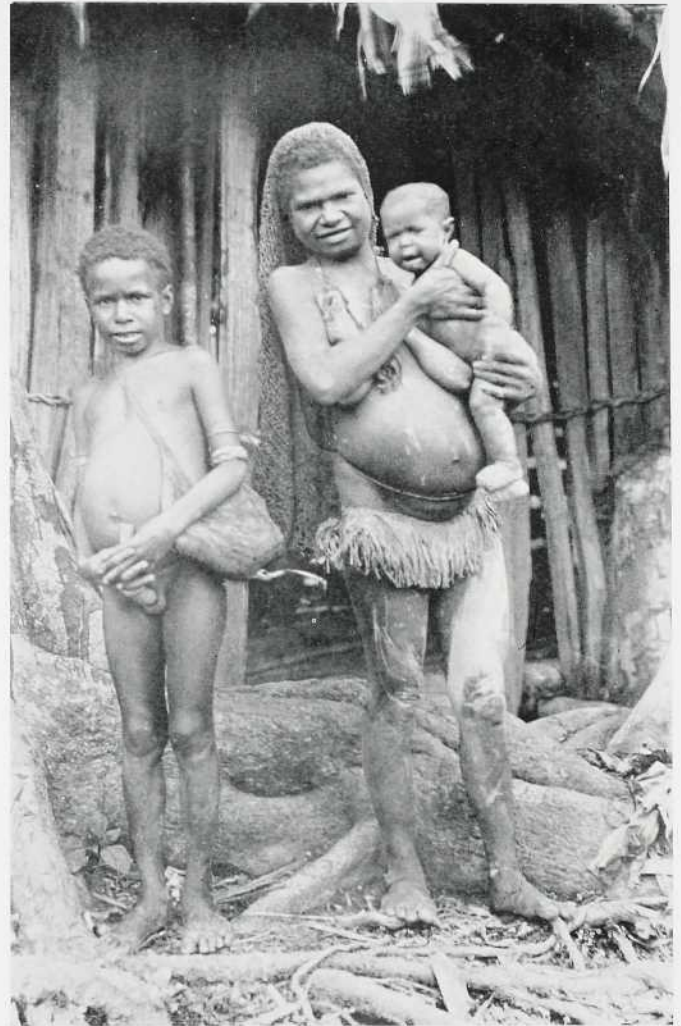

Afb. 217. Jongeman van Goelaloe, Dêm-stam

Afb. 218. Jongeling uit de kampong Tombe

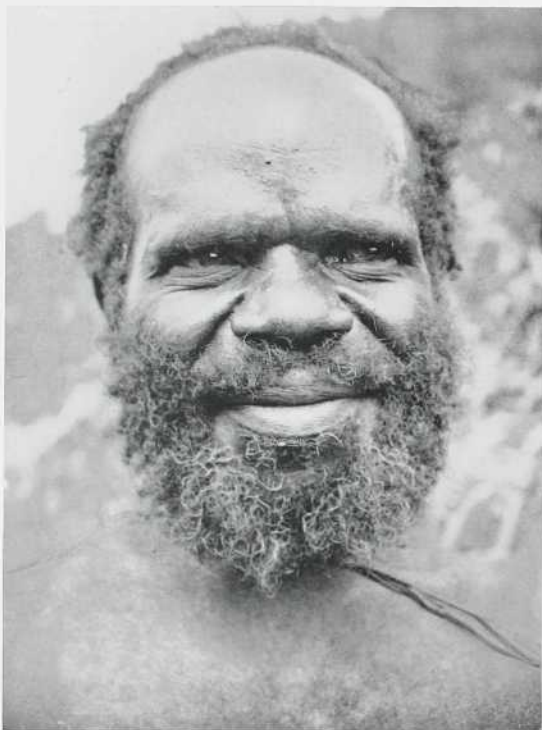
Afb. 219. Togwinjo, vrouw van Igoen, het hoofd van de nederzetting Tombe, met zuigeling en zoon

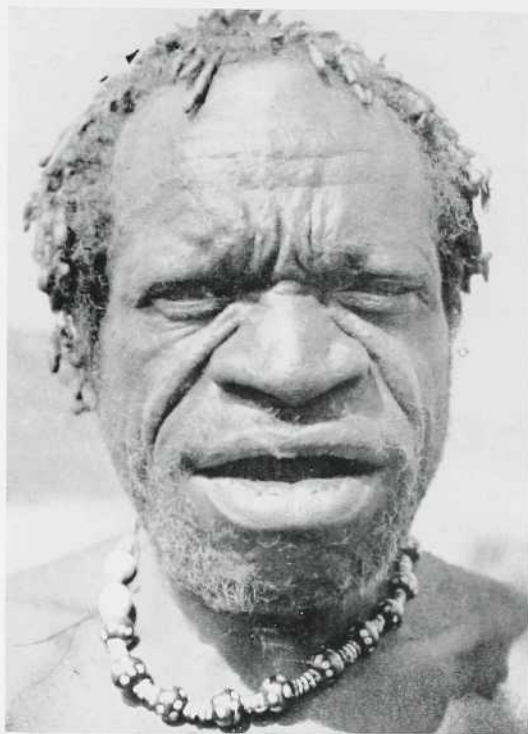
Afb. 220. Vrouw uit Agindora, Moni-stam. De wijsvinger van de linkerhand is gemutileerd

Afb. 221. Vrouw van de Moni-stam, dal der Aidjaboe. Draagwijze van jonge kinderen op de schouders

Afb. 222. Type van een Bergpapoea: Ekari met volle baard, hoog voorhoofd, diep ingezonken neusadel, brede neus en mondspleet. (Vgl. in 't algemeen: dl. I, p. 122 e.v., en II, p. 669)

Afb. 223. Type van een Bergpapoea: Ekari, het haar geklonterd met vet en klei

Afb. 224. Ndani-man en face. Arabisch type met zware baard en lichaamsbehaaring.

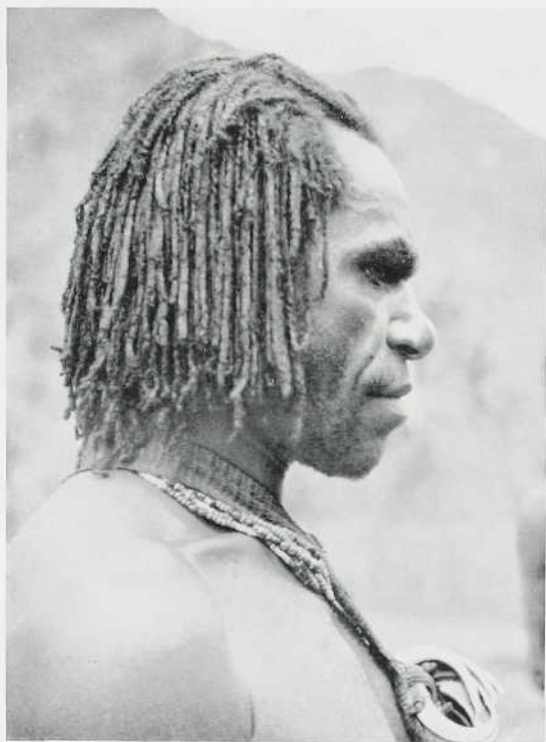
Afb. 225. Dezelfde, van terzijde gezien

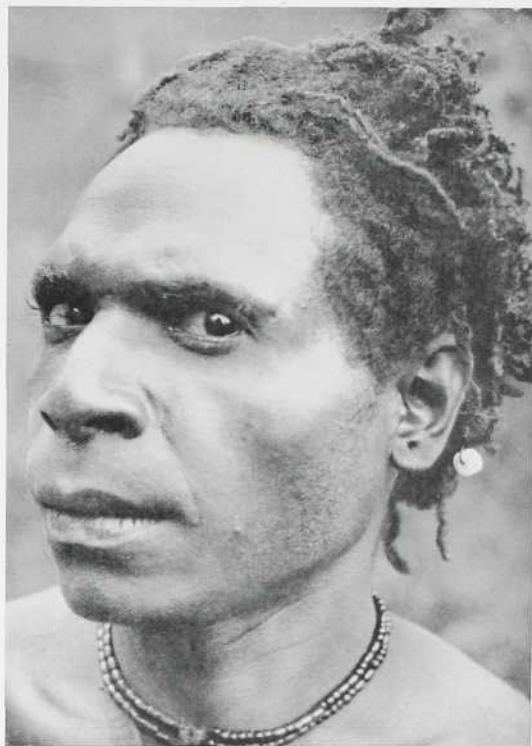
Afb. 226. Man van de Ndani-stam en face. Assyrisch type. De nettas als hoofdbedekking. (Vgl. pl. LIX, afb. 190)

Afb. 227. Dezelfde, van terzijde gezien

Afb. 228. Man van de Moni-stam met grove haartressen (dl. I, p. 124).
Profiel

Afb. 229. Type van een Bergpapoea: Ekari, Semitisch type. Men lette op de typische dracht van het haar

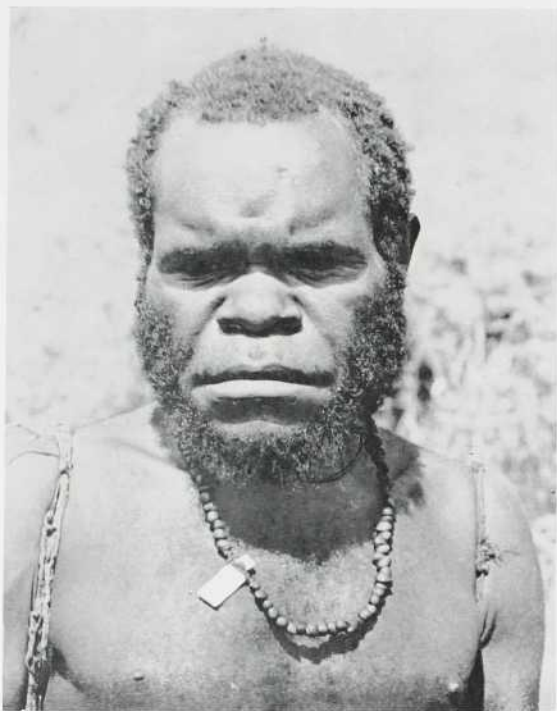
Afb. 230. Moni met haardracht van dikke plakken vet en klei. (Zie dl. I, p. 124)

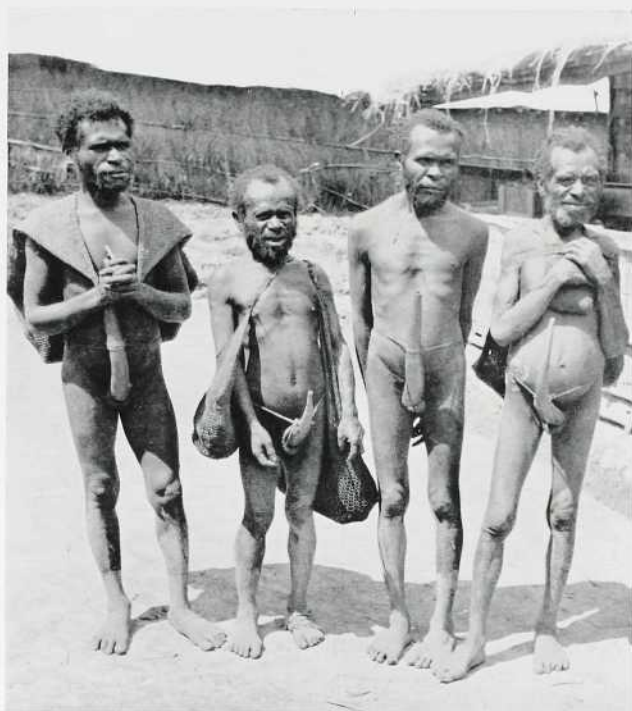
Afb. 231 en 232. Bergpapoea's uit het gebied ten Noorden van de Wilhelmina-top: voorbeelden van grove en fijne treskapsels. (Zie dl. I, p. 124)

Afb. 233. Dezelfde man als op afb. 230, van achteren gezien. In het haar de bekende krans van koeskoeshotjes. Okseltasje en draagtassen

Afb. 234. Man van de Moni-stam met sterk Australisch uiterlijk. Let op brede mond, neus, diep ingezonken neusadel, hoog schedeldak en wenkbrauwenkussens

Afb. 235. Groep Ekari uit het Merengebied. Tweede man van links is een pygmaeëntype

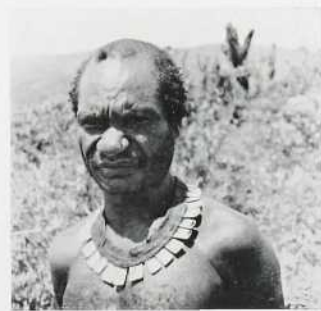
Afb. 236. Man van de Ekari-stam

Afb. 237. Ekari-jongetje

Afb. 238. Man van de Ekari-stam

Afb. 239. Simori met halssieraad.
(Zie dl. I, p. 170)

Afb. 240. Groep Ekari-vrouwen, de grote draagnetten aan het hoofd. Borstversieringen van stukken zeeschelp. Als schaambedekking de brede gordels van touwkoorden. (Zie dl. I, p. 138)

Afb. 241. Jonge Moni-vrouw met talrijke halskettingen (dl. I, p. 171), borstieraad van zeeschelp (id., p. 172), oorversiering en gevlochten armband

Afb. 242. Jonge ongetrouwde vrouw van de Moni-stam, met talrijke halssnoeren van zwarte vruchtenzaden, Jobstranen en cocons van een spinsoort. (Zie dl. I, p. 171)

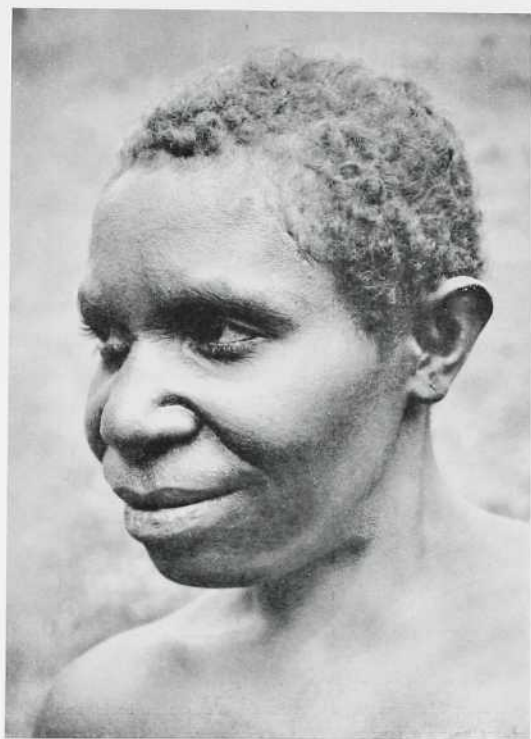
Afb. 243. Jonge vrouw van de Moni-stam

Afb. 244. Klein meisje met talrijke halskettingen. Zij is bezig met het vlechten van een tasje

Afb. 245. Ekari-vrouw

Afb. 246. Ekari-vrouw, Semitisch type

Afb. 247. Ekari-vrouwen, met touwgordels als schaambedekking; de kinderen op de schouders dragend, de gevulde draagnetten aan het hoofd. De vrouw links draagt het halssieraad van de touwband met schelpplaatjes. (Zie dl. I, p. 170)

Afb. 248. Simori-vrouwje met het bekende halssieraad van touwband met nassa-schelpjes en rand van schelpplaatjes. (Zie dl. I, p. 170)

Afb. 249. Groep Moni-vrouwen met touw- en boombastrokjes (dl. I, p. 157), borststasjes, draagnetten en halssieraden

Afb. 250. Moni-vrouw met groot draagnet en nettassen

Afb. 251. Vrouw van de Moni-stam uit het Kema-dal met gevulde nettas

Afb. 252. Moni-vrouw met net vol brandhout. Halskettingen

Afb. 253. Grootmoeder met kleindochter, beiden met draagnet. Moni, Kema-dal

Afb. 254. Zwaar beladen met brandhout en veldvruchten keert men terug uit de tuinen. Moni, Kema-dal

Afb. 255. Groep vrouwen. De middelste, zwangere vrouw draagt een draagnet over het rokje (dl. I, p. 159). Men lette op de tweedelige schortjes (id., p. 157)

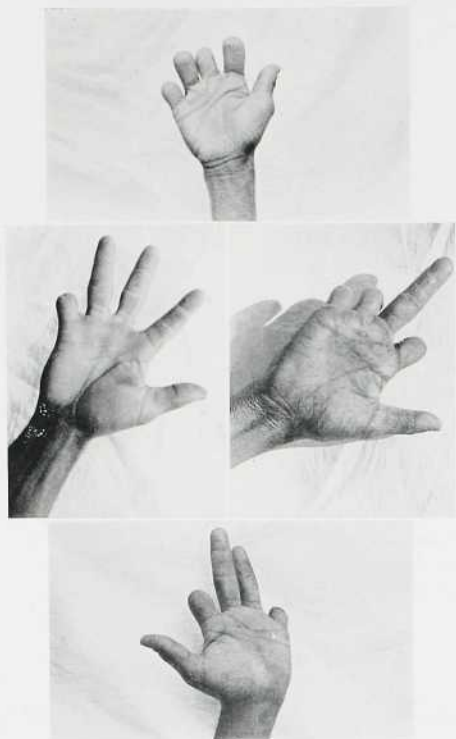
Afb. 256. Krankzinnige man met zwaar geïnfecteerde, kromgegroeide hand. Door een kwade geest bezeten. Om de hals een rotanring, door de geestenbezwerder aangelegd.
(Zie dl. II, p. 616 en 733)

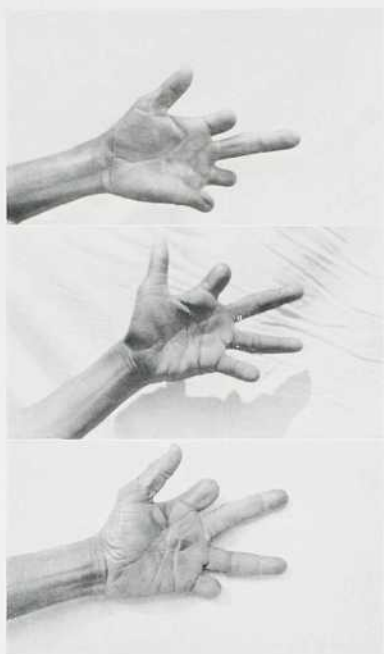
Afb. 257. Vrouw met geheel gemutilleerde linkerhand. Nu is zij aan de rechterhand begonnen. De duim wordt nooit gemutilleerd (zie dl. II, p. 765 ev.). Dezelfde vrouw als van afb. 246

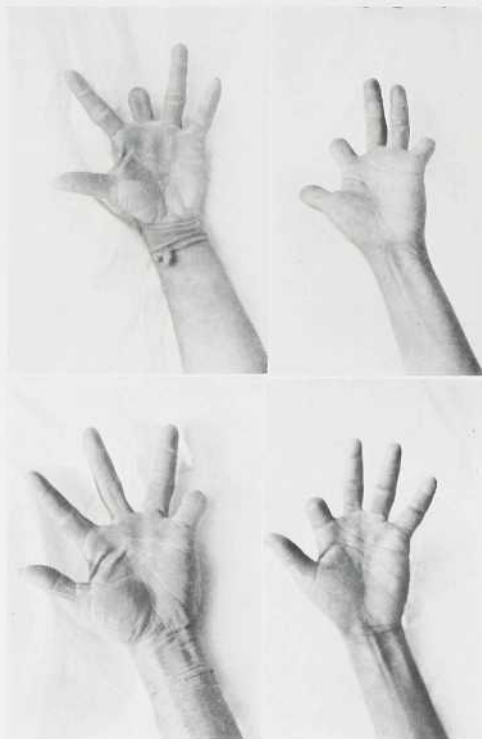
Afb. 258. Moni-man van Waniboega, bij wie zojuist de pink is afgekapt. Ten teken van rouw tevens ingesmeerd met grijze leisteenklei.
(Zie dl. I, p. 115, en dl. II, p. 742 en 768)

259

260

261

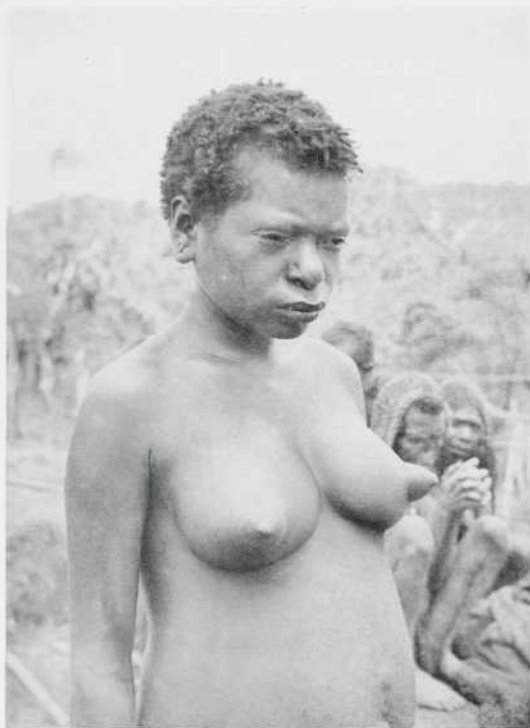
Afb. 259-261: Vingermutilaties bij de Bergpapoea's. (Zie dl. II, p. 765 e.v.)

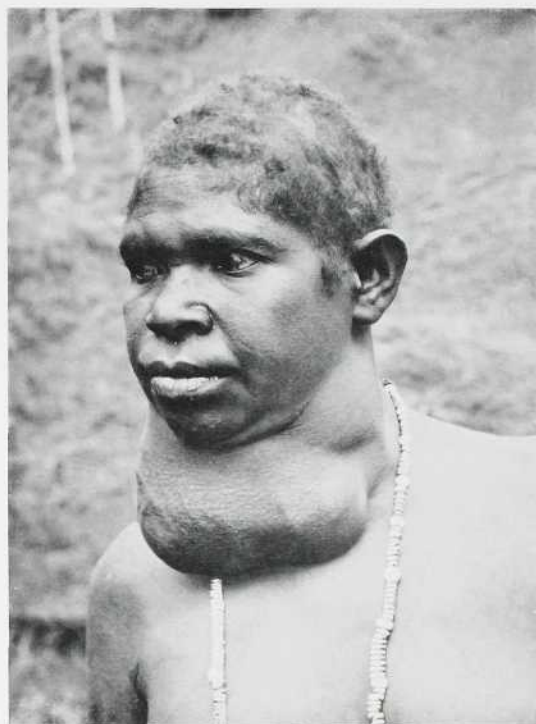
Afb. 262. Oorschelpmutilatie. Eveneens een rouwgebruik bij de Ekari-stam. (Zie dl. II, p. 771)

Afb. 263. Een voorbeeld van sterk afgesleten en afgevijlde tanden (dl. I, p. 121-122). Men lette ook op het halsnoer (id., p. 171)

Afb. 264. Jonge vrouw met sterk ontstoken oogranden, een verschijnsel dat bij de Bergpapoea's veel voorkomt. (Zie dl. II, p. 755)

Afb. 265. Vrouw met kropgezwel. (Zie dl. II, p. 755)

Afb. 266. Ekari met grotendeels weggevreten neus en verhemelte. Geen lepra, doch een gevolg van framboesia. (Zie dl. II, p. 755)

Afb. 267. Kind met framboesia. (Zie dl. II, p. 734)

Afb. 268. Man uit de Kema-vallei met framboesia. Men lette op de penisdoek met pluim en rotanbeugel

PLAAT LXXXII—CXVIII

ETHNOGRAFICA

EN

TEKENINGEN HUIZENTYPEN

AFKORTINGEN

De in deze beschrijvingen voorkomende inheemse namen zijn gesteld in de talen van de Papoea-stammen.

van het <i>Centrale Bergland</i> :	D. — Dén-stam,
	M. — Moni-stam,
	A. — Moni-stam van Agindora (Awémbiak),
	E. — Ekari-stam,
van de <i>Meerlakte</i> :	B.T. — Ba Toeroe-stam,
en van het <i>Van Rees-gebergte</i> :	K. — Kauwerawet-stam.

De nummers aan het slot van de beschrijvingen zijn de inventarisnummers van het *Bataavisch Museum* (Bat. Mus.), van het *Rijksmuseum voor Volkenkunde te Leiden* (R.V.L.) of van het *Indisch Instituut te Amsterdam* (Ind. Inst.).

VERKLARING VAN DE PLATEN

Pl. LXXXII. VEREN HOOFDTOOI VOOR MANNEN.

Bergpapoea's: Moni en Dëm.

- Dracht bij de dans en andere feestelijke gelegenheden. Zie dl. I, p. 162-165.
- Fig. 1. Muts van vogelveren (D. *belari wiragò*, M. *bega toed*). Staart- en vleugelveren van zwarte en rode papegaai (Microglossus aterrimus en Lorius Lory). Beschrijving: dl. I, p. 164. (Bat. Mus. 19446). Vgl. afb. 35 in dl. I.
- Fig. 2. Bezenvormige pluim van zwarte casuarisveren (D. en M. *wodjak*). De lusvormig gebogen rotan is 1½ cm dik en 160 cm lang. Vgl. afb. 35 in dl. I. Beschrijving: dl. I, p. 162-163. (Bat. Mus. 19444).
- Fig. 3. Tulbandvormige muts van bruine casuarisveren (D. *damboeri wiragò*, M. *zoegi-toed*). De twee repen binnenbast van de bamboehoofdring zijn 2 cm breed. Beschrijving: dl. I, p. 162. Vgl. dl. I, afb. 35 en dl. III, afb. 176. (Bat. Mus. 19445).
- Fig. 4. Als fig. 3, doch van zwarte casuarisveren.
- Fig. 5. Hoofdtooi (D. en M. *boelje*), bestaande uit een half cirkelvormige krans van bruine casuarisveren. De pandanhulsjes zijn met een dubbele vlechting aaneengeregen. De onderste vlechting, die als sluitband dient, draagt bij de sluiting een bamboehulsje, waarin twee koperen van een Pterodophora Alberti Meyer. Beschrijving: dl. I, p. 163. (Bat. Mus. 19448).
- Fig. 6. Als fig. 5, doch van zwarte casuarisveren; de pandanhulsjes zijn hier verbonden door een enkele vlechting terwijl de versiering van paradijsvogelveren aan het achterhoofd ontbreekt. Vgl. voor fig. 5 en 6 o.a.: dl. I, afb. 36 en dl. III afb. 127, 179, 183, 185, 205.
- Fig. 7. Hoofdtooi bestaande uit een stuk staarthuid met donkerbruine veren van een jonge casuaris. Beschrijving: dl. I, p. 163-164. Vgl. afb. 201. (Bat. Mus. 19447).
- Fig. 8-12. Haarpijlen van vogelveren of -huiden. Fig. 8: pluim van rode borstveertjes van een Lorius Lory; fig. 9: pluim van de okselveren van een Paradijsaap; fig. 10: huid met kop en staart van een groene parkiet; fig. 11: idem van een bontgekleurde, en fig. 12: pluim van veelkleurige papegai- en parkietveren. Beschrijving: dl. I, p. 164. (Bat. Mus. 19449).

Pl. LXXXIII. OORSIERADEN.

Bamboe kokertjes (K. *moerawon*), die door de Papoea's van de Meervlakte, het Van Rees-gebergte en de kustvlakte als versiersel gedragen worden in de doorboorde oorlel, meestal de linker, zowel door mannen als vrouwen, soms ook door jongelingen, die reeds in de mannenhuizen opgenomen zijn. Ze dienen meestal als tijdelijke bewaarplaats van een sigaret (vgl. voor de Bergpapoea's: dl. I, p. 168), ook echter voor bewaring van een weinig kalk, tabak en pandanblad voor onhulsel van sigaretten, in welk geval de kokertjes door een propje gedroogd gras of palmblad zijn afgesloten.

De kokertjes bestaan uit een gedeelte van een bamboegeleding, waarvan een tussenschot als bodem dienst doet. Het open einde is recht afgesneden; het benedeneinde is over enkele centimeters schuin bijgesneden ter vergemakkelijking van het steken in de oorlel. Gewoonlijk is die afvlakking met een rode verfstof ingesmeerd.

De hier afgebeelde kokertjes geven een goed beeld van de ontwikkeling van de teken- en versieringskunst der meest primitieve Papoea-stammen van Nieuw-Guinea. Het kokervlak is in eerste instantie versierd met enkele ruw ingekraste of

ingebrande lijnen en punten. Bij de meer gevorderde versiering wordt het eigenlijke ornament gevormd door de intact gebleven gladde epidermis van de bamboe, nadat het fond geheel is weggeschaafd en daarna gekleurd. (Beschrijving: dl. II, p. 557).

Papoea's van de Meervlakte, Midden-Rouffaer-rivier, Ba Toeroe-stam.

- Fig. 1. Over het gebogen oppervlak zijn dubbele rechte lijnen ingebrand, waardoor ruiten en spitse driehoeken zijn ontstaan.
- Fig. 2. Flauw getande lijn langs de bovenrand en om het midden, verbonden met rechte lijnen in de lengterichting.
- Fig. 3. Vertoont gebrekkige toempalranden langs boven- en benedeneinde; in de lengte van het kokervlak zigzaglijnen, waartussen rijen punten.
- Fig. 4. Poging tot vorming van toempalranden, waartussen een vulling met zigzaglijnen overgaande in slangvormige lijnen.
- Fig. 5. Poging tot versiering met ingebrande lijnen en punten, waarin gebrekkige toempalranden zijn te herkennen.
- Fig. 6. Grillige zigzaglijnen, die hier en daar met elkaar verbonden zijn.

Papoea's van de Meervlakte, Van der Willigen-rivier en Mamberamo bij Bataviabivak. Stammen: Tori Djoweri, Tori Aikwakai en Sibait.

- Fig. 7. In horizontale richting lopen om het kokervlak drie banden van evenwijdige lijnen, waarlangs weer duidelijke toempalranden.
- Fig. 8. Indeling van het kokervlak in brede horizontale banden, waarvan twee in verticale richting gearceerd; aan het benedeneinde van de koker een toempalrand.
- Fig. 9. Fijne toempalrandjes langs de uiteinden; op het middenvlak grote, spitse toempals, die met reeksen V-vormige figuurtjes zijn opgevuld.
- Fig. 10. De zigzaglijnen hebben zich aaneengesloten; in de daardoor ontstane ruiten is concentrisch een drietal van dergelijke figuren aangebracht.
- Fig. 11. Het kokervlak is geheel gepointilleerd; langs de bovenrand vier evenwijdige lijnen van stippels; op het overige deel van het cilindervlak ruitvormige figuren.

Papoea's van het Van Rees-gebergte, ten Oosten van de Mamberamo. Kauwerawet-stam.

- Fig. 12-20. Het kokervlak is verdeeld in enige horizontaal lopende smalle en brede banden, die ten dele met spiraalfiguren versierd zijn.
- Fig. 12. Het smalle onderste bandje vertoont twee uitgefreesde en in elkaar grijpende toempalrandjes. Ook in de brede bovenrand vindt men de spitse driehoeken terug. De S-vormige, in elkaar grijpende dubbelspiralen in de beide middenbanden zijn ontstaan uit schuine toempals, waarvan het spitse uiteinde tot een spiraal is uitgewerkt.
- Fig. 13. Beneden een smal getand bandje, daarboven twee brede banen met tegenover elkaar staande, schuine toempals, waarvan de spitse uiteinden verlopen in dichte, serpentine-achtige spiralen.
- Fig. 14. Als variatie in het ornament treedt hier in de onderste brede band de staande S-vormige spiraal op.

- Fig. 15. Tussen drie smalle getande bandjes zijn twee brede banen met uitgefreeste dubbel-spiralen als op de vorige kokertjes aangebracht.
- Fig. 16. Op de bovenste brede baan toempalvormige figuren met concentrische ruiten, daaronder een baan met tegenover elkaar staande toempalrijen, waarvan de punten tot hoekige ruitvormige spiralen zijn uitgewerkt.
- Fig. 17-20. Vertonen alle de hierboven beschreven ornamenten met enige variaties.
Bergpapoea's: Ekari.
Zie dl. I, p. 168; dl. II, p. 556 en de afb. 61 en 63 aldaar; dit deel pl. CXV, fig. 20-23.

PL. LXXXIV. HOOFD-, HALS- EN BORSTVERSIERSELS VOOR MANNEN.

Bergpapoea's: Moni en Dêm.

- Fig. 1. Hoofdhaarversiering in de vorm van een krans van zoogdierbotjes. Als versiering de kop met nekveren van een parkiet, een stukje slangenhuid en een viertal vruchtzaden. Besch.: dl. I, p. 161. Vgl. dl. I, afb. 32. (Bat. Mus. 19416).
- Fig. 2. Als fig. 1. Sluistuk van een stukje vogelhuid met blauwe veren, een smal gevlochten touwband en een slangenhuidje. Zie ook dit deel, pl. LXXXVIII, fig. 3.
- Fig. 3. Borstsierraad bestaande uit een fragment van een grote zeeschelp. Langs de smalle zijde is de schelp op twee plaatsen doorboord voor de bevestiging door middel van een knoop van de uiteinden van de draagband, die van touw gevlochten is. Besch.: dl. I, p. 172. (Bat. Mus. 19421).
- Fig. 4. Als fig. 3; iets kleiner en rechthoekig, de gaten voor de halsband aan de lange rechthoekszijde. Vgl. voor fig. 3 en 4 o.m.: afb. 133, 134, 137, 201, 240 en 241.
- Fig. 5. Kraagvormig hals- of borstsierraad van rechthoekige stukjes schelp, die zijn vastgezet in een 1 cm brede, van touw gevlochten band; dichte gesloten vlechting. Voor de bevestiging om de hals versmalt de band zich enerzijds en loopt uit in twee draden, anderzijds eindigt hij in een gevlochten ring. Besch.: dl. I, p. 170 en 382. Vgl. o.m. afb. 173, 187, 201, 239, 247 en 248. (Bat. Mus. 19420).
- Fig. 6. Halssieraad, bestaande uit een 2 cm brede band, dichtgevlochten van touw en geheel bezet met afgeslepen nassa-schelpjes. De schelpjes staan drie aan drie of vier aan vier onder elkaar en zijn in de lengterichting van de band in drie of vier rijen gerangschikt. Aan het ene einde van de band is een stukje schelp, aan het andere einde een viertal gekleurde glaskralen bevestigd. De uiteinden der vlechtdraden zijn tot een koord ineengedraaid, hetwelk om de nek hangt, zodat de versierde band op de borst rust. Besch.: dl. I, p. 169 en 382. Vgl. o.m.: dl. I, afb. 35 en dl. III, afb. 195, 196 en 202. (Bat. Mus. 19418).
- Fig. 7. Halsband als fig. 6; bezet met drie rijen nassa-schelpjes. De uiteinden zijn gevlochten tot een smalle band en ring, voor nauwe sluiting om de hals. Vgl. o.m.: afb. 176, 184, 185.
- Fig. 8. Borstversiering van enige tientallen snijtanden van buideldieren, dicht aaneengesloten aan een touwsnoer geregen. Het ene uiteinde der tandenrij is afgezet met twee lichtblauwe glaskralen, het andere met een stukje schelp. Besch.: dl. I, p. 170. Vgl. dl. I, afb. 29. (Bat. Mus. 19419).
- Fig. 9. Als fig. 8, doch de tanden met ietwat grotere tussenuimten; het gedeelte van het snoer, dat in de nek rust, is versierd met een viertal kralen, waartussen zwarte glanzende zaden en een schelpje.
- Fig. 10. Als fig. 8. De tanden zijn hier stevig aaneengesloten met een tweevoudige touwvlechting. Aan het ene einde der tandenrij zijn een varkensstaartje en een amulet bevestigd. Vgl. o.m. nog afb. 204.

Pl. LXXXV. VOORHOOFD-, OOR- EN NEUSVERSIERSELS.

Papoea's van de Meervlakte.

- Fig. 1. Voorhoofdversiering (B.T. *Lava*), bestaande uit twee symmetrisch geslepen sikkelvormige plaatjes van gepolijste varkensslagtaand. Nabij de toegespitste uiteinden zijn de plaatjes doorboord voor het doorrijgen van het koordje, waarmede het sierraad voor het voorhoofd en boven de oren langs om het achterhoofd wordt vastgebonden. Tussen beide plaatjes is een blauwe glaskraal (B.T. *nbooe*) gerogen. Dracht van de mannen van de Ba Toeroe-stam aan de Midden-Rouffaer-rivier, zomede van de Papoea-stammen in het Westelijke Van Rees-gebergte en de Waropèn-streek. Gewoonlijk worden drie van dergelijke sierraden boven elkaar gedragen; bij sommige mannen ziet men al naar gelang van de ouderdom 5, 7 tot zelfs 12 stel, zodat het voorhoofd geheel met een pantser van glimmende tanden bedekt is. (Bat. Mus. 19494).
- Fig. 2. Als fig. 1, doch met kleinere plaatjes en een rode glaskraal.
- Papoea's van de Meervlakte en van het Van Rees-gebergte.
- Fig. 3. Voorhoofdband bestaande uit een aangesloten rij van katjesschelpen (*Cypraea moneta*) (*K. pihawwe ponoem*), geregen aan een dun touwsnoer. De rugzijde van de schelpjes is uitgebroken zodat de ziel zichtbaar is. De band wordt op het voorhoofd en om de rotbaarthelem gedragen met de onderkant der schelpjes naar voren, soms 2 à 3 banden boven elkaar. Ook ontbreekt deze schelpensnoer nooit als afsluiting om de krans van kort geknipte casuarisveren, die als voornaamste hoofdhaarversiering dienst doet.
- Fig. 4. Eetstokje (*K. étidj*), uit tien nagenoeg even lange bamboelatjes bestaande, in dwarsdoorsnede vierkant, welke in één vlak tegen elkaar geplaatst zijn. De onder-einden der latjes zijn puntig bijgesneden. Zij worden op 4 cm onder de bovenrand bijgehouden door een 3½ cm brede visgraatvormige vlechting van bruine vezeldraad. Het voorwerp wordt gebezigd bij het eten van de sagopap, terwijl het daarna in het hoofdhaar boven het voorhoofd gestoken wordt.
- Fig. 5. Oorversiersel (B.T. *doeoe*) vervaardigd van een zwarte vleugelpen van een casuaris, die met enige knikken tot een driehoek gebogen is. Het dunne einde wordt door het gat in de oorleel gestoken en vervolgens in het dikke uiteinde. Dracht voor mannen. (Bat. Mus. 14496).
- Fig. 6. Vorkvormige pen gesneden uit het dijbeen van een casuaris, dienende als neusversiering (*K. oebam*, B.T. *ká*). De dunne benen pennen worden door de gaten in de neusvleugels gestoken, zodat het versiersel recht omhoog staat. De neusvleugel-doorboring geschiedt op jeugdige leeftijd, zowel bij mannen als vrouwen. (Bat. Mus. 19498).
- Fig. 7. Als fig. 6, doch iets kleiner.
- Fig. 8. Als fig. 6, aanzienlijk kleiner. Met een omwikkeling van vezeldraad om de boven-einden der pen; het uitvallen van het sierraad wordt hierdoor voorkomen.
- Fig. 9. Verticale neusversiering; enkele pen van casuarisbeen, op een drietal plaatsen voorzien van een kleine omwikkeling van vezels. De mannen van de Ba Toeroe-stam steken een dergelijke pen door elke neusvleugel zodanig, dat de punten aan weerszijden van de neuswortel onder de voorhoofdversiering van geslepen plaatjes van varkenstand doorlopen, waardoor de pennen op hun plaats gehouden worden.
- Fig. 10. Staafje van casuarisbeen, nagenoeg rond geslepen en aan de uiteinden toegespitst (B.T. *iorai*, *K. obile*). Neusversiering, welke dwars door het doorboorde septum wordt gestoken. Over de gehele lengte, behalve in het midden versierd met ringetjes van een donkerbruine bast (een aantal is afgevallen), die vastgekit zijn met een mengsel van bloed, hars en zwartsel. Dracht van mannen en vrouwen. (Bat. Mus. 19497).

- Fig. 11. Als fig. 10, iets kleiner.
 Fig. 12-13. Als fig. 10, kleiner en onversierd.
 Fig. 14. Dwarse neusversiering van een stuk vleugelpen van een casuaris.
 Fig. 15. Idem van een hulle, gebogen, veelkantige groene glasstaaf, ingevoerd door de vogeljägers en veel in gebruik bij de Papoea's van het Van Rees-gebergte.

Bergpapoea's: Ekari, Moni en Dëm.

- Fig. 16-18. Sikkelvormige neusversiersels van de geglaazuurde schil van een varkensslagtang.
 Fig. 16 gestoken in een hoesje (D. *pòit*) van geklopte boombast met koord omwikkeld; fig. 17 met een smalle touwomwikkeling nabij de punt om het uitvallen te voorkomen. Besch.: dl. I, p. 165. Vgl. afb. 173, 178, 200 en 201. (Bat. Mus. 19417 a-j).
 Fig. 19. Neusversierel, bestaande uit een hele varkensslagtang met een klein rotanringetje om de punt. Besch., dl. I, p. 166.
 Fig. 20. Als fig. 19, doch samengesteld uit twee slagtangden, met touw omwonden en verbonden. Besch.: dl. I, p. 166.

Pl. LXXXVI. HALSKETTINGEN VOOR VROUWEN (voor vervolg zie plaat XCI).

- Fig. 1. Halsketting bestaande uit drie snoeren van donkergekleurde geurige zaden (D. *yoemé náboea*, M. *dimiliti*), die geregen zijn aan een dunne vezeldraad en op onregelmatige afstanden van 1 tot 5 cm afgewisseld worden met een of twee stukjes kalmoeswortel en enkele vogelnagels. (Bat. Mus. 19441).
 Fig. 2. Halsketting bestaande uit een tiental snoeren van dunne, glimmende, gele stengel van klimbamboe of orchidee. (Bat. Mus. 19435).
 Fig. 3. Halsnoer van geurige gedroogde vruchtjes (D. *sin náboea*, M. *zàboed*). Aan het benedeneinde, hetwelk op de borst afhangt, is een stukje huid van een parkiet met bovensnavel en kopveren aangebracht. (Bat. Mus. 19439).
 Fig. 4. Halsketting bestaande uit een zestal snoeren van stukjes dunne gele bamboe of orchideestengel, afgewisseld met enkele glimmende zwarte zaden. (Bat. Mus. 19435 a-n).
 Fig. 5. Halsketting samengesteld uit een vijftal snoeren van grijze en bruine Coix-zaden, afgewisseld met enkele stukjes dunne bamboe of orchideestengel. (Bat. Mus. 19435 a-n).
 Fig. 6. Halsnoer van vruchtpitten uit een ka'ebas (Cucurbitaceae) (D. en M. *givi oewijò*), dicht aaneengeregen aan een vezeldraad. Aan het onderende een amulet, bestaande uit het gedroogde en ingeschrompelde scrotum van een koekoek, gewikkeld in een stukje van het huis van een spinsoort, dat met touw tot een balletje omwonden is. (Bat. Mus. 19440).
 Fig. 7. Halsketting bestaande uit twee snoeren van stukken geledingen van een dikstengelige grassoort, mogelijk een bamboe, die aan dun koord van vezeldraad geregen zijn. (Bat. Mus. 19435 a-n).
 Fig. 8. Halsnoer van stukjes kalmoeswortel, geregen aan een dun koordje. (Bat. Mus. 19441).
 Fig. 9. Halsnoer bestaande uit zwarte en rode glimmende vruchtzaden (Leguminosae *abrus precatorius* L.), afgewisseld met enkele vogelnagels, stukjes bamboe (of orchideestengel) en schelp.
 Fig. 10. Halsketting samengesteld uit een vijftal snoeren bestaande uit aaneengeregen stukken van een dunne en van een dikkere grassoort (waarschijnlijk een bergbamboe), zwarte, glimmende zaden en hier en daar een vogelnagel. (Bat. Mus. 19443).

Pl. LXXXVII. ARMBANDEN VOOR MANNEN EN VROUWEN.

Bergpapoea's: Ekari, Moni en Dëm.

- Fig. 1. Bovenarmband voor vrouwen, vervaardigd van dunne, 2 à 3 cm lange stukjes gele stengel van een klimmende bergbamboe of van een orchidee, die aan een koordje van vezeldraad geregen zijn, dat vervolgens in vier windingen is gelegd en op één plaats samengebonden. Ter versiering dient voorts als hanger een stukje koekoeksbont en een voetzool met nagel van een buideldier. Besch.: dl. I, p. 175. (Bat. Mus. 19425).
 Fig. 2. Bovenarmband voor vrouwen, bestaande uit twee snoeren van ronde, zwarte, glimmende zaden; als hanger een cocon van een spin- of rupsoort (D. *hò pòit*). Besch.: dl. I, p. 175. (Bat. Mus. 19426 a-b).
 Fig. 3. Als fig. 1, doch drie snoeren en als hanger een slagtang van een jong varken. Besch.: dl. I, p. 175. (Bat. Mus. 19427 a).
 Fig. 4. Vrouwenarmband, bestaande uit één snoer van dof-zwarte geurige vruchten met een kleine varkensslagtang als versiering. Besch.: dl. I, p. 175. (Bat. Mus. 19428 b).
 Fig. 5. Lange armband voor mannen, die in vier windingen om de bovenarm wordt gelegd; als hanger een varkensstaartje. Visgraatvormig gevlochten van twee smalle reepjes gele Dendrobiumstengelbast. Besch.: dl. I, p. 175. (Bat. Mus. 19424a).
 Fig. 6. Platte, 2½ cm brede benedenarmband, vervaardigd van fijne dunne rotanschilreepjes; diagonale kruisvlechtig, 2 op 2 neer, waardoor zes visgraatvormige banden zijn ontstaan (vgl. dl. I, p. 388, en dit deel Pl. XCVIII, fig. III 4). Het begin van het vlechtwerk is aan de binnenzijde afgesneden; midden op de buitenzijde is de armband op twee plaatsen overvlochten met een reepje gele orchideestengelbast. Besch.: dl. I, p. 175 en 388. (Bat. Mus. 19424 b).
 Fig. 7. Drie cm brede benedenarmband voor mannen (D. *jagata bim*, M. *kobé*), in de lengterichting diagonaalgevoerd uit één stuk gevlochten van een 8 mm brede reep van gespleten rotan. Besch.: dl. I, p. 175 en 388. (Bat. Mus. 19422).
 Fig. 8. Polsarmband, 2 cm breed, visgraatvormig gevlochten als fig. 6, in vier banden van fijne rotanreepjes van gelijke breedte; de buitenzijde is geheel overvlochten met reepjes van gele Dendrobiumstengelbast van afwisselende breedte, waardoor een lijnenpatroon is ontstaan. Het begin van de vlechtig is verwijderd. (Bat. Mus. 19424).
 Fig. 9. Armband van dunne ongespleten rotan (D. *jagata kaléwa*, M. *wamivora*), uit één stuk met grote windingen in elkaar gedraaid. Als hanger een stukje koekoeksbont. Besch.: dl. I, p. 175 en 388. (Bat. Mus. 19423).
 Fig. 10. Platte, 2 cm brede armband, materiaal en bewerking als fig. 8; iets meer open vlechtig, diagonale tweeslag; de Dendrobiumstengelreepjes der overvlechtig zijn van dezelfde breedte. (Bat. Mus. 19424).
 Fig. 11. Smalle, 8 mm brede armband, visgraatvormig gevlochten, als fig. 6, van zeer fijne rotanvlechtreepjes; ter versiering is om de band als een soort knoop een 5 mm breed rotanringetje gevlochten.
 Fig. 12. Van rotanschilreepjes gevlochten platte 3 cm brede ring, licht gebogen als de rand van een schotel, diam. buitenrand 14 cm; wordt meestal om de bovenarm vlak boven het armgewricht gedragen, doch ook wel als polsring; beschermt de arm tegen pijlschoten. De ring is versierd met twee cirkelvormige overvlechtig van Dendrobiumstengelbast, afwisselend geel en rood van kleur. Besch.: dl. I, p. 175, voor samenstelling en vlechtwijze p. 387 en 480. Vgl. dit deel Pl. LXXXVIII, fig. 1, XCV, fig. 20, XCVI, fig. 7 en XCVIII, fig. IV 4.
 Fig. 13. Bovenarmring voor mannen, vervaardigd van ruw gedraaid vezelbouw, waaraan een tiental staarten van kangoeroe's. Ter ophanging aan het koord is een lusvormig gebogen bamboereepje aan het staarteinde op twee plaatsen door de huid gestoken. Besch.: dl. I, p. 175. (Bat. Mus. 19430).

Meervlakte-papoea's.

- Fig. 14. Bovenarmband (B.T. *idi*), gedragen door mannen van de Ba Toeroe-stam, breedte 22 mm, bestaande uit een schering van ± 20 fijne rotandraden met een dikkere ter versterking langs de randen. Op regelmatige afstanden van 8 tot 10 mm is een dwarse inslag gevlochten, die langs de randen doorloopt. (Bat. Mus. 19499).

Pl. LXXXVIII. ARMBANDEN, HOOFDVERSIERSEL EN BUIKGORDEL

Bergpapoea's: Ekari, Moni en Dèm.

- Fig. 1. Platte, 3 cm brede bovenarmring, wordt als de armband in Pl. LXXXVII, fig. 12 gedragen om de arm te beschermen tegen pijlschoten. Diameter 16 cm. Gevlochten van rotanschilreepjes volgens het schema van Pl. XCVIII, fig. IV 4 (Vgl. ook Pl. XCV, fig. 20 en XCVI, fig. 7; beschr. dl. I, p. 175, 387 en 480). In concentrische cirkels is de ring doorvlochten met grijze, helgele en rood-bruine reepjes van orchideestengelbast, waardoor een veelkleurig gestreept patroon ontstaat. Door middel van een dun koordje zijn aan de buitenrand twee varkensstaartjes ter versiering gehangen. (Bat. Mus. 19424 a-u).
- Fig. 2. Bovenarmring, in doorsnede rond, dikte $1\frac{1}{2}$ cm, bestaande uit een kern van dunne rotan, die geheel omwikkeld is met rotanschilrepen. Op de buitenzijde van de armband zijn deze repen nog met 3 snoeren visgraatvormig tot een richel gevlochten. De ring komt geheel overeen met het binnenste deel van de armband in fig. 12 op Pl. LXXXVII. Als hanger één varkens- en een tweetal kangoeroestaartjes aan een touw van bastvezels.
- Fig. 3. Hoofdtooi van koeksotsbotjes, als de figuren 1 en 2 op Pl. LXXXIV. Twee huidstukken van parkieten, bovensnavels met kopveren, als versiering bij de sluiting, benevens een gevlochten bandje, waaraan twee snoertjes van geurige vruchtzaaden, hetwelk in de nek ahangt. Beschr.: dl. I, p. 161.
- Fig. 4. Platte rotan bovenarmband, 12 mm breed, gevlochten als fig. 1. Twee varkensstaarten zijn door middel van gebogen bamboelatjes, welke uiteinden in de staathuid zijn gestoken, aan de ring gehangen. Beschr.: dl. I, p. 175.
- Fig. 5. Bovenarmband voor mannen, breed 23 mm, zonder einde gevlochten van rotanschilreepjes; diagonale kruisvlechting, drie op drie neer, waardoor 12 visgraatvormige banden zijn ontstaan (Vgl. dl. I, p. 388, en dit deel Pl. XCVIII, fig. III 3). De armband is ietwat conisch en sluit gewoonlijk nauw om de biceps. (Bat. Mus. 19424 a-u).
- Fig. 6. Bovenarmband van vorm en materiaal als fig. 5; rechthoekige kruisvlechting van in de breedterichting van de band onderling evenwijdig lopende stangen van dunne rotan, waartussen in de lengterichting van de band 26 smalle rotanschilreepjes van gelijke breedte gevlochten zijn, 1 op 1 neer. Beschr.: dl. I, p. 388. Vgl. dit deel Pl. XCVIII, fig. III 2.

Papoea's van het Van Rees-gebergte en de Meervlakte.

- Fig. 7. Buikgordel (K. *kantoe*, B.T. *babi*), bestaande uit talrijke losse strengen, enkele honderden, die bij de Papoea's van het Van Rees-gebergte in bundels om het lichaam worden gedragen, het onderlijf bedekkend van de maagstreek tot de geslachtsdelen. In het Westen van de Meervlakte bestaat deze buikversiering bij de mannen van de Ba Toeroe-stam slechts uit enkele strengen. De oorspronkelijke betekenis er van is niet die van een buikpantser tegen pijlschoten, doch ligt waarschijnlijk in godsdienstige begrippen, verband houdende met het kariwari-wezen. De strengen zijn ruim 1 m lang en bestaan uit 3 dradenbundels van zwarte vezels, die tot een 3 mm breed bandje gevlochten zijn (waarschijnlijk vezels van de zij-kanten van de bladschede van een palmsoort; de structuur wijst niet op varen). De uiteinden zijn met een 4 tot 6 cm lange vlechting van een reep rotanschil met elkaar verbonden. (Bat. Mus. 18347, 19502 en 19517).

Pl. LXXXIX. PENISKOKERS.

Bergpapoea's: Ekari, Moni en Dèm.

Men vergelijkte voor deze dracht dl. I, p. 137-154; voor de kalebas, waarvan de kokers worden vervaardigd, dl. I, p. 294. Zie voorts de afb. 35 en 49 in dl. I en vooral de afb. 182-194 in dit deel.

Zie voor de penisgordels: dl. I, p. 143 en 383; vgl. dit deel Pl. XCVII, fig. II 6.

- Fig. 1. Peniskokertje verkregen van een jongen van ca. 8 jaar oud; gesloten steelende; plat lendenbandje, gevlochten van touw, driensnoerige vlecht op de bovenzijde overvlochten met gele reepjes Dendrobiumstengelbast. (Bat. Mus. 19414).
- Fig. 2. Sterk gekromde koker, gesloten met een prop boombast; verkregen van een man op middelbare leeftijd. De gordel bestaat uit één doorlopende band, die in vier windingen gevouwen is; het éne uiteinde is door de rotanring gestoken, aan het andere einde bevindt zich het koord voor de bevestiging om het lichaam.
- Fig. 3. Model-type van een peniskoker voor een jonge ongehuwde man van de Dèm-stam, lengte ± 22 cm, diameter 40 mm; wijde, dunwandige, bijna overal even dikke koker met een bolvormige pluim, zijnde het uiteinde van een ingestoken staaf van *Phalanger maculatus*. Het onderende van de koker is duidelijk bijgesneden voor een goede sluiting om de penisbasis. De rotanring is drievoudig om de koker gewonden.
- Fig. 4-7. Diverse andere vormen van peniskokers. (Bat. Mus. 19413 a-n).

Pl. XC. VROUWENSCHORTJES EN RUGVERSIERINGEN VOOR MANNEN.

Bergpapoea's: Ekari, Moni en Dèm.

Zie voor de vierde vorm van schaambedekking voor vrouwen, als beschreven op p. 158 van dl. I; afb. 240 en 247 van dit deel.

- Fig. 1. Tweedelig vrouwenschortje, vervaardigd van donkerbruin gekleurde grashalmen van een Cyperacea; de halmen zijn dubbelgevouwen en daarna bevestigd als beschreven op p. 157 van dl. I. Afmetingen van voor- en achterzijde: ca 32 cm breed en 25 cm lang. Beschr.: dl. I, p. 157 (ten tweede). Vgl. o.a. afb. 35 van dl. I. (Bat. Mus. 19433 a-b).
- Fig. 2. Tweedelig vrouwenschortje van licht beige repen van de bladschede of stengel van een Cyperacea, die in het midden zijn omgebogen en één voor één, doch dicht aaneengesloten, nabij de vouw zijn onsoerd met een dubbel koord van gedraaid touw. Dit koord is voor het dragen van het schortje op de ene heup tot een dikke tres gevlochten en voor bevestiging op de andere geknoopt tot twee lussen met één los einde voor de strik. Breedte der delen 28-30 cm, lengte 20 cm. Beschr.: dl. I, p. 157. Vgl. o.a. afb. 34 van dl. I. (Bat. Mus. 19434 a-b).
- Fig. 3. Vrouwenrokje uit één stuk, bestaande uit een dubbel gevouwen koord van gedraaid touw, waaraan dicht aaneengesloten talrijke ca. 30 cm lange touwsnoertjes hangen. Het dubbele lendenkoord wordt met een lus op één der heupen vastgestrikt. Beschr.: dl. I, p. 157 (ten eerste). Vgl. o.a. afb. 221 in dit deel. (Bat. Mus. 19432).
- Fig. 4-5. Rugversieringen van de Moni-stam, in de vorm van een 5 tot 6 cm dik kussentje. Het touwbandje is driensnoerig en visgraatvormig gevlochten, zoals beschreven is op p. 383 van dl. I (vgl. dit deel Pl. XCVII, fig. II 7). Beschr.: dl. I, p. 179. Zie o.a. afb. 32 van dl. I en afb. 184 in dit deel. (Bat. Mus. 19415 a-g).

Pl. XCI. VOORHOOFD-, HALS-, BORST- EN ZITVLAKVERSIERSELS.

Papoea's der Meervlakte.

- Fig. 1. Borstband voorzien van twee schouderbanden (B.T. *juira*), gevlochten van touw vervaardigd van gedraaide bastvezel. De $1\frac{1}{2}$ cm brede band wordt ter hoogte van de borst rondom het lichaam gedragen; van de touwvlechtingen midden op borst en rug gaan de beide draagbanden schuin over de schouders. De borstband is over de

- gehele lengte bezet met zes, de schouderbanden met drie rijen grijze Coix-zaden. Deze zijn niet op het vlechtwerk genaaid, doch, doorregen en regelmatig gerangschikt, daarin opgenomen. Deze borstbanden met enkele, dubbele en ook vaak gekruiste draagbanden zijn eveneens algemeen in gebruik bij de Papoea's van het Van Rees-gebergte (K. *kaiwètia*). (Bat. Mus. 19500).
- Fig. 2. Borstband als fig. 1, met acht rijen zaden, zowel in de lengte als in de breedte gerangschikt en met slechts één smalle schouderband. De draagwijze is de omgekeerde van de tekening.
- Fig. 3. Voorhoofdband (B.T. *fii*) van vier smalle touwvlechtelingen, waartussen drie rijen grijze Coix-zaden à jour geregen zijn. Aan de uiteinden van de band zijn de 4 vlechtelingen tot één dikke snoer tezamen gevlochten. Het versiersel wordt om het voorhoofd gedragen ter hoogte van de rand van het hoofdhaar. (Bat. Mus. 19493).
- Fig. 4. Als fig. 3, van bruine Coix-zaden; de uiteinden van de vlechtelingen zijn niet tot één snoer gevlochten, doch op regelmatige afstanden tezamen geknoopt.
- Fig. 5. Zitvlakversiering in de vorm van een bos zwarte casuarisveren, die met een omwinding van dunne rotan om de pennen aan een houten stokje zijn gebonden. Het voorwerp wordt achter in de gordel gestoken. (Bat. Mus. 19503).
- Fig. 6. Als fig. 5, doch van gedroogde grashalmen; bij de Ba Toeroe-stam werden deze voorwerpen ook wel aangetroffen, vervaardigd van de prookveren van een *Paradisica papuana*. Bij de Papoea's van het Van Rees-gebergte is deze zitvlakversiering (K. *arân*), die het aanzien heeft van een opgewijpt staartje, meestal van palmbladeren vervaardigd (vgl. dl. I, p. 180).
- Bergpapoea's: Ekari, Moni en Dêm (zie ook Pl. LXXXVI).
- Fig. 7. Halsnoer voor vrouwen van gehalveerde grijze Coix-zaden, geregen aan een dunne vezeldraad met de punten in dezelfde richting. Besch.: dl. I, p. 172. (Bat. Mus. 19439).
- Fig. 8. Halsnoer voor vrouwen van platronde donkerrode zaden van *Abrus precatorius*, op een tweetal plaatsen onderbroken met enkele glimmende zwarte zaden. Besch.: dl. I, p. 171.
- Fig. 9. Vrouwenhalsnoer van afgeslepen en doorboorde *Nassa*-schelpplaatjes, die geregen zijn aan een dun vezelkoordje. Op onregelmatige afstanden zijn een elftal lichtblauw gekleurde glaskralen tussen de schelpjes geregen. Besch.: dl. I, p. 171. (Bat. Mus. 19442).
- Fig. 10. Zesvoudig vrouwenhalsnoer van kleine, ronde, glimmende zwarte zaden. Besch.: dl. I, p. 171.
- Fig. 11. Als fig. 10, doch drievoudig. Ter afwisseling van de zaden op onregelmatige afstanden enige stukjes schelp, tanden van buidel- en kleine knaagdieren, een vogelpoot, enz. Besch.: dl. I, p. 171. (Bat. Mus. 19443).
- Pl. XCII. VLECHTWERK VAN TOW EN ROTAN.
- Papoea's van de Meervlakte.
- Fig. 1. Grote nettas voor mannen (B.T. *kasari*), platgevouwen, nagenoeg vierkant van vorm, onder- en bovenrand een weinig convex resp. concaaf, lang en breed 38 cm. Gevlochten van dik dubbel gedraaid touw van *Artocarpus*-bastvezel, donkerbruin van kleur, volgens de samengestelde „figuur acht"-steek (zie VAN DER SANDE, blz. 183, fig. 116; LEHMANN V.B.A.). Het vlechtwerk van de bovenrand gaat in de hoeken over in twee ronde ogen, waaraan een dubbele draagband van boombast-ropen, die in het midden zijn vastgeknoopt. (Bat. Mus. 19505).
- Fig. 2. Mannenkap (B.T. *fii*) in de vorm van een slaapmuts met lange kegelvormig verloopende punt. Gevlochten van touw vervaardigd van de bastvezels van *Hibiscus* tiliaceus volgens het systeem LEHMANN VII. A.B.8., visgraatvormige spiraalvlechteling, die in de punt en langs de benedenrand overgaat in een gewijzigd systeem. De vlechtstraden zijn aan de punt niet afgehecht, doch hangen als franje af. Als kinband dient een enkel touwtje. Vgl. dl. I, p. 137. (Bat. Mus. 14495).

- Fig. 3. Hoofdband (B.T. *fii*) voor mannen, van voren 14 cm, van achteren $4\frac{1}{2}$ cm breed; dichte vlechtling van *Hibiscus*-touw volgens de eenvoudige „figuur acht"-steek. De smalle kant wordt om het achterhoofd gedragen.
- Fig. 4. Bovenarmband (B.T. *iuina*), 18 cm breed, à jour gevlochten van touw volgens het systeem LEHMANN VII. Aca₃ (LAMSTER, fig. 22 en 23). De ogen der spiraalvlechtling vormen schuin verloopende banden. Vgl. dl. I, p. 383 en dit deel Pl. XCVI, fig. 4.
- Fig. 5. Als fig. 4, slechts van kleinere afmetingen, 13 mm breed.
- Fig. 6. Hoofdversiering, bestaande uit een 70-tal kleine bosjes zwarte casuarisveren. De uiteinden der pennen zijn met fijne rotan omwikkeld; de bosjes zijn daarna met tussenruimten van één millimeter gerangschikt en met een smalle touwvlechtling aan elkaar verbonden. Op het achterhoofd blijft een pluk hoofdhaar staan, waarmee de band als een krans gebonden wordt, zodat de veren naar achter hangen.
- Bergpapoea's: Ekari, Moni en Dêm.
- Fig. 7. Rotanpantser lietwelk als een soort maliënkolder om het bovenlijf wordt gehangen ter bescherming van borst, buik, rug en zijden tegen pijl- en lanssteken. Langs de bovenrand van het pantser onder de aanlichting van het bovenstuk zijn ter versiering fraaie borstveren van een witte kakatoe aangebracht. Besch.: dl. I, p. 479. Voor het ingewikkelde vlechtstelsel zie aldaar p. 384-387 en dit deel Pl. XCVI, fig. 6, en XCVIII, fig. IV 1. Voor de versiering van het vlechtwerk: dl. I, p. 393. Vgl. voorts dit deel Pl. XCV, fig. 3 en afb. 129 en 132 (Bat. Mus. 19477).

Pl. XCIII. DRAAGNETTEN EN TASSEN.

Bergpapoea's: Ekari, Moni en Dêm.

- Fig. 1. Draagnet voor vrouwen (D. *oewè àmà*, M. *uira òmbò*); tamelijk wijdmazig gevlochten van dun tweedraadig gedraaid koord van *Gnetumbast*-vezel; vlak uitgespreid nagenoeg de vorm hebbende van een gelijkbenig trapezium met licht gebogen evenwijdige zijden, de bodemlijn licht convex, de toplijn langs de zoom iets sterker concaaf. Diepte van de tas 37 cm, bodem breedte in platgevouwen toestand 65 cm, breedte van zoom en draagband 3 cm, lengte van die band 55 cm. Besch.: dl. I, p. 373 en 379. (Bat. Mus. 19454). Het vlechtstelsel van het netwerk is een spiraalvlechtling met de figuurachtsteek; zoom en draagband zijn op gelijke wijze gevlochten, doch met veel nauwer mazen (zie dl. I, p. 379). De versiering is vlekking met gele en roodbruine reepjes van *Dendrobium*-stengelbast en door zwartkleuring van het touw. Achtereenvolgens is één rij spiraalvlechtelingen in drie partijen langs de beide zijkanalen en in het midden van het draagnet omwikkeld met gele bast en aan de uiteinden met roodbruine; daarop sluit een overeenkomstige rij aan, die donker gekleurd is door doping van het vlechtstelsel in een mengsel van gesmolten vet en zwartsel, en tenslotte één onversierde spiraalvlechtling in de grijsgrauwe touwkleur. Hierdoor is een langwerpige blokpatroon ontstaan, met midden op de tas in verticale richting twee smalle onversierde banen. Ook de buitenkant van de zoom is op vijf plaatsen versierd met een viervoudige visgraatvormige overvlechtling van gele bast (zie dl. I, p. 389-392).
- Fig. 2. Draagnet voor mannen (D. *oewè ombi*, M. *pa òmbò*) in vlak uitgespreide toestand, trapeziumvormig met gelijke opstaande zijden en sterk gebogen, bijna cirkelvormige evenwijdige zijden. Diepte 30 cm, breedte in rechte lijn van hoek tot hoek 65 cm, breedte van de in elkaar overgaande zoom en draagband resp. 5 en 3 cm. Materiaal en vlechtwijze als bij het draagnet afgebeeld in fig. 1. Ook de versiering van de vlechtbanen heeft op dezelfde wijze plaats gevonden, slechts met enige verandering in de lengte en de groepering van de omwikkelde stukken. Het patroon is minder scherp. Besch.: dl. I, p. 374. (Bat. Mus. 19451).

- Fig. 3. Siertas voor mannen (D. *oewè oembi assinggiawè*, M. *wògò bagambò*), die „en bandoulière" op de linkerschouder gedragen wordt (zie o.a. afb. 29 in dl. I en afb. 169, 172 en 184 in dit deel). Diepte 12 cm, breedte gemeten langs de convexe bodemlijn 65 cm. Gevlochten van hetzelfde materiaal en volgens hetzelfde systeem als de draagnetten van fig. 1 en 2. Beschr.: dl. I, p. 181 en 374. (Bat. Mus. 19431).
- Fig. 4. Als fig. 3, doch slechts versierd met één varkensstaart en een stuk schelp; de tandenrijen strekken zich echter uit tot aan het benen sieraad. Zoom en tas zijn voorzien van de gebruikelijke siervlechting van *Dendrobium*bast.
- Fig. 5. Borsttasje voor mannen, rechthoekig van vorm, diep 17 cm., breed 25 cm. Gevlochten in de visgraatsteek (zie dl. I, p. 378; vgl. dit deel Pl. XCVII); de zoom is wijdmazig gevlochten, loopt aan de ene hoek van het tasje uit in een smalle draagband, aan de andere in een oog. Beschr.: dl. I, p. 184, 374 en 378. (Bat. Mus. 19452).

PL. XCIV. TASJES VOOR SCHELPENGELD, AMULETTEN, ENZ.

Bergpapoea's: Ekari, Moni en Dèm.

- Fig. 1. Trapeziumvormig tasje, van gedraaid touw gevlochten, $4\frac{1}{2}$ cm diep en 12 cm breed, met $3\frac{3}{4}$ cm brede zoom, die zich aan een der zijkanen van het tasje voortzet in een 51 cm lange band, die naar het uiteinde toe smaller wordt. Het tasje is open en elastisch gevlochten volgens de figuurachtsteek, het vlechtsnoer is geheel omwikkeld met gele orchideestengelbast; zoom en band vertonen een dito gesloten stijve vlechting met een overvlechting van gele *Dendrobium*bast, volgens een visgraatvormig lijnenpatroon. Beschr.: dl. I, p. 374 en 381. (Bat. Mus. 19453).
- Fig. 2. Tasje voor schelpengeld, bestaande uit een nagenoeg rechthoekig, 8 cm breed en 4 cm diep zakje, waarvan de achterzijde zich aanvankelijk voortzet in een even brede band, die zich geleidelijk versmalt van 16 tot 4 vlechtstroken. Uit touw gevlochten in de visgraatsteek. Beschr.: dl. I, p. 374, 378 en 381.
- Fig. 3. Zeer klein tasje, 6 bij $1\frac{1}{2}$ cm, voor schelpengeld en amuletten; lange smalle band voor omwikkeling. Het touwvlechtwerk is geheel overvlochten met reepjes gele *Dendrobium*bast. Beschr.: dl. I, p. 374, 378 en 381.
- Fig. 4. Amulettentasje voor vrouwen, rechthoekig van vorm, gevlochten van grijsgrauw touw, vlechtsysteem als fig. 1. Aan de draagband hangen koeskoesbotjes, kaken van kleine buideldieren, vogelpoten, tot een ring gekromde vogeltenen met nagels, enkele veertjes en twee stukken casuarisdijsbeën, in vorm gelijk aan de versiering op de schoudertas voor mannen (Pl. XCIII, fig. 3). Beschr.: dl. I, p. 184 en 374. Vgl. afb. 30, 33 en 34 in dl. I. (Bat. Mus. 19428).
- Fig. 5. Als fig. 4, van iets kleinere afmetingen; de gevlochten draagband is versierd met twee snoeren glanzend zwarte zaden en twee eivormige amuletten, bestaande uit het scrotum van een koeskoes omwikkeld met boombastvezels.
- Fig. 6. Begin van de vlechting ener nettas; het vlechten geschiedt met een benen naald om een reepje *Pandanus*-blad. De fijne naald bestaat uit een vleugelpen van een vleermuis (*Pteropus*) (zie dl. I, p. 452). Het holle been is eenzijdig doorboord voor het doorhalen van het vlechtouw. Beschr.: dl. I, p. 380. Vgl. dit deel Pl. XCV, fig. 1. (Bat. Mus. 19450).

PL. XCV. VLECHTWERK VAN TOUW EN ROTAN.

Bergpapoea's: Ekari, Moni en Dèm.

- Fig. 1. Onafgewerkte tas, gevlochten in de figuur acht-steek, met benen naald en eind draad. In het vlechtwerk zijn de repen *pandanus*blad nog zichtbaar. Diepte 14 cm, breedte aan de bovenkant 33 cm. Beschr.: dl. I, p. 380 en 401. Vgl. dit deel Pl. XCIV, fig. 6. (R.V.L. 2467/1422).

- Fig. 2. Groot onversierd draagnet voor vrouwen. Diepte 80 cm, breedte langs de bodemlijn 265 cm, breedte van de draagband 5,5 cm. Vgl. dl. I, p. 373. (R.V.L. 2467/484).
- Fig. 3. Rotan borstpanster. Hoogte van het pantser zelf 28 cm, breedte in plat gevouwen toestand 45 cm. Breedte van het bovenstuk, langs de benedenrand gemeten, 36 cm, breedte van de halszoom tussen de schouderlappen 9 cm, hoogte bovenstuk (+ schouderband) 22 cm. Beschr.: dl. I, p. 384 e.v. en p. 479. Vgl. dit deel Pl. XCII, fig. 7, XCVI, fig. 6, en XCVIII, fig. IV 1, alsmede afb. 129 en 132 (R.V.L. 2467/1056).
- Fig. 4. Versierde draagtas voor mannen, bundels varkensstaarten aan beide zijden. Diepte 26 cm, breedte langs de bodemlijn 64 cm, breedte van zoom en draagband resp. 3 en 2,5 cm. Vgl. dl. I, p. 374. (R.V.L. 2467/495).
- Fig. 5. Als fig. 4, doch met 3 rijen veren versierd; aan de ene bovenhoek een rotan ringetje, waaraan een vogelknauf met nagel. Afkomstig van de Pèsèchem. Diepte 32 cm, breedte langs de bodemlijn 43 cm, breedte draagband 2 cm, smalle zoom van 1,5 cm. (R.V.L. 1831/63).
- Fig. 6. Draagtas voor mannen. De draagband is gedeeltelijk in de figuurachtsteek, gedeeltelijk in een rechthoekige kruisvlechting gevlochten. Diepte 24 cm, breedte langs de bodemlijn 65 cm, breedte zoom en draagband resp. 5,5 en 4 cm. Beschr.: dl. I, p. 374 en 380. Vgl. dit deel Pl. XCVI, fig. 3, en XCVIII, fig. III 1. (R.V.L. 2467/523).
- Fig. 7. Okseltasje voor mannen, met 1 en 3 varkensstaarten versierd. De bevestiging met dubbele reepjes bamboe is duidelijk zichtbaar. Diepte 5,5 cm, breedte langs de bodemlijn 35 cm, breedte van zoom en draagband resp. 1,5 en 2 cm. Beschr.: dl. I, p. 183 en 374. (R.V.L. 2467/267).
- Fig. 8. Als fig. 7, versierd met 5 varkensstaarten, waarvan de haren reeds grotendeels zijn verdwenen. Diepte 9 cm, breedte langs de bodemlijn 36 cm, breedte van zoom en band 2 cm. (R.V.L. 2467/264).
- Fig. 9. Klein siertasje met zijband; het tasje afwisselend gevlochten in de feston- en figuurachtsteek, als beschreven op p. 382 van dl. I. Diepte 5 cm, breedte 13 cm, breedte zoom en band resp. 2 en 1,5 cm, lengte band 44 cm. Versiering van het tasje aan voor- en achterzijde. Vgl. dit deel Pl. XCVII, fig. I 3 en 4. (R.V.L. 2467/475).
- Fig. 10. Siertasje met zijband, afkomstig uit de Mopia-streek. Afwijkend model, beschreven op p. 382 van dl. I. Diepte 6 cm, breedte 13 cm, breedte band 1,5 cm, lengte band 91 cm. (R.V.L. 2467/465).
- Fig. 11. Siertasje, rechthoekig van vorm, met lange smalle band uitgaande van het midden van de rand aan de achterzijde van het tasje. Diepte 15 cm, breedte 22 cm, breedte band 2,5 cm, lengte band 124 cm. Beschr.: dl. I, p. 381. (R.V.L. 2467/365).
- Fig. 12. Als fig. 11, doch met brede overslag. Diepte 16 cm, breedte 25 cm, breedte overslag even boven de rand van het tasje 23 cm, totale lengte 121 cm. (R.V.L. 2467/372).
- Fig. 13. Klein siertasje met zijband. Diepte 12 cm, breedte 12 cm, breedte zoom en band resp. 4 en gemiddeld 2 cm, lengte band 72 cm. (R.V.L. 2467/459).
- Fig. 14. Klein rond siertasje, waarvan de vlechting onderaan in het midden begonnen is door meerdering. Beschr.: dl. I, p. 381 onderaan. Diepte 9,5 cm, breedte 13,5 cm, breedte overslag boven de rand van het tasje 11 cm, lengte brede overslag 15 cm, totale lengte 96 cm. (R.V.L. 2467/386).
- Fig. 15. Als fig. 12, doch minder rechthoekig van vorm; de versiering met orchideestengelbast is aan de achterzijde van overslag en band aangebracht. Diepte 7 cm, breedte langs bodemlijn 13 cm, langs rand 10 cm, lengte brede overslag 28 cm, totale lengte 75 cm. (R.V.L. 2467/378).
- Fig. 16. Als fig. 12; voorzijde van overslag en band versierd. Diepte 5 cm, breedte 10 cm, lengte brede overslag 22 cm, totale lengte 75 cm. (R.V.L. 2467/376).

- Fig. 17. Versierd borstasje voor mannen met dubbele draagband en 2 gekleurde veren als versiering. Diepte 12 cm, breedte langs bodemlijn 24 cm, langs zoom 17 cm, breedte band 0,5 cm. Besch.: dl. I, p. 184 en 374. (R.V.L. 2467/362).
- Fig. 18. Als fig. 17, doch met één brede band en versiering van 5 bundeltjes Coix-zaden als versiering aan de zijkanen. Diepte 10 cm, breedte 14 cm, breedte zoom en band resp. 1,5 en 2 cm. (R.V.L. 2467/363).
- Fig. 19. Hoofdring der Ekari. Diameter 18 cm, breedte van de band 2 cm. Besch.: dl. I, p. 162 en 387. Vgl. dit deel Pl. XCVI, fig. 8 en XCVIII, fig. IV 5. (R.V.L. 2467/25).
- Fig. 20. Armring tegen pijlschoten. Diameter 15 cm, breedte ring 3,5 cm. Besch.: dl. I, p. 175, 387 en 480. Vgl. dit deel Pl. LXXXVII, fig. 12, LXXXVIII, fig. 1, XCVI, fig. 7, en XCVIII, fig. IV 4. (R.V.L. 2467/1058).
- Fig. 21. Armband, van rotan gevlochten om 2 stangen, als beschreven op p. 388 van dl. I. Diameter 7,5 cm. Vgl. voorts dit deel Pl. XCVIII, fig. IV 3. (R.V.L. 2467/189).
- Fig. 22. Rotan polsbeschermer. Breedte 11,5 cm, hoogte 11 cm. Besch.: dl. I, p. 387 en 398. Vgl. dit deel Pl. XCVI, fig. 9, en XCVIII, fig. IV 2. (R.V.L. 1893/114, afkomstig van de Pëschëm).

Pl. XCVI. ENIGE VLECHTSYSTEMEN: TOUW- EN ROTANVLECHTWERK VAN DE BERGPAPOEA'S.

- Fig. 1. Voorbeeld van de vlechtwijze van draagnetten en nettassen in de figuurachtsteek. Besch.: dl. I, p. 379. Men lette op de versiering met *Dendrobium*stengelbast. Vgl. dit deel Pl. XCVII, fig. I 4 en 4a.
- Fig. 2. Vlechtsysteem van het bovenstuk van het rotan borstpantser in de visgraatsteek. Vgl. dl. I, p. 386, en dit deel Pl. XCVI, fig. 7, en XCV, fig. 3; voor de versiering dl. I, p. 391. (R.V.L. 2467/1056).
- Fig. 3. Voorbeeld van de rechthoekige kruisvlechting van de draagband van een tas. Besch.: dl. I, p. 380. Vgl. dit deel Pl. XCV, fig. 6, en XCVIII, fig. III 1. (R.V.L. 2467/323).
- Fig. 4. Vlechtsysteem als van een bovenrand van touwvlechtwerk: festonsteek om 2 vlechtdraden. Besch.: dl. I, p. 383. Vgl. Pl. XCVII, fig. II 5, en de Ba Toeroo: Pl. XCII, fig. 4 en 5.
- Fig. 5. Voorbeeld van de vlechtwijze van de rechthoekige kleine siertasjes, als beschreven op p. 381 van dl. I (als tasje R.V.L. 2467/379). Vgl. dit deel, Pl. XCVII, fig. I 1, 2, 3, 3a, 6.
- Fig. 6. Vlechtsysteem van het rotan borstpantser. Besch.: dl. I, p. 384. Vgl. dit deel Pl. XCII, fig. 7, XCV, fig. 3, en XCVIII, fig. IV 1 alsmede de afb. 129 en 132. (R.V.L. 2467/1056).
- Fig. 7. Vlechtsysteem van de armring tegen pijlschoten. Besch.: dl. I, p. 387. Vgl. dit deel Pl. LXXXVII, fig. 12, LXXXVIII, fig. 1, XCV, fig. 20 en XCVIII, fig. IV 4. (R.V.L. 2467/1058).
- Fig. 8. Vlechtsysteem van de hoofdring der Ekari. Besch.: dl. I, p. 162 en 387. Vgl. dit deel Pl. XCV, fig. 19, en XCVIII, fig. IV 5. (R.V.L. 2467/25).
- Fig. 9. Vlechtsysteem van de rotan polsbeschermer. Besch.: dl. I, p. 387 en 398. Vgl. dit deel Pl. XCV, fig. 22, en XCVIII, fig. IV 2. (R.V.L. 1893/114).

Pl. XCVII. ENIGE VLECHTSYSTEMEN: TOUWVLECHTWERK.

- Fig. I 1. Patroon II b, de visgraatsteek als overslag. Zie bovenaan de wijze van minderen. De donkergeluurde partijen zijn als ribbels op het vlechtwerk zichtbaar. Vgl. dl. I, p. 378 e.v. en in het bijzonder p. 381, voorts dit deel Pl. XCVI, fig. 5.
- Fig. I 1a-1b. Versiering bij de visgraatsteek: 1a) de steelsteek, 1b) de flanelsteek. Vgl. dl. I, p. 390.

- Fig. I 2. Patroon II a, de visgraatsteek als band; bij de rand van tasjes enz. Men lette op de wijze van bevestiging aan de overslag. Vgl. dl. I, p. 378 e.v. en speciaal p. 381; voorts dit deel Pl. XCVI, fig. 5.
- Fig. I 3, 5, 7. Patroon I, de eenvoudige festonsteek. Vgl. dl. I, p. 377 e.v. en in het bijzonder ook p. 382; voorts dit deel Pl. XCV, fig. 9, en Pl. XCVI, fig. 5.
- Fig. I 3a-5a. Versiering bij de festonsteek. Vgl. dl. I, p. 390, en dit deel Pl. XCVI, fig. 5.
- Fig. I 4. Patroon III, de eenvoudige figuurachtsteek. Vgl. dl. I, p. 378 e.v. en dit deel Pl. XCV, fig. 9, en Pl. XCVI, fig. 1.
- Fig. I 4a. Versiering bij de figuurachtsteek. Vgl. dl. I, p. 390, en dit deel Pl. XCVI, fig. 1.
- Fig. I 6. Patroon I a, de steek, waarmede de beide einden van het vlechtwerk aan elkaar worden gevlochten. Vgl. dl. I, p. 381; voorts dit deel Pl. XCVI, fig. 5.
- Fig. II 1. Patroon I, de festonsteek: de wijze van minderen. Vgl. dl. I, p. 381.
- Fig. II 2. Als fig. II 1; de wijze van meederen.
- Fig. II 3. Touwbanden, als waardemeter gebruikt. Wijze van overgang van de ene toer in de andere. Vgl. dl. I, p. 383, en dit deel Pl. CXV, fig. 16.
- Fig. II 4. Variant van Patroon I: festonsteek om opzet van dubbele vlechtdraad. Let op het schuingeribde patroon. Vgl. dl. I, p. 383.
- Fig. II 5. Variant van Patroon I: festonsteek om 2 vlechtdraden. Vgl. dl. I, p. 383 en 386, en dit deel Pl. XCVI, fig. 4.
- Fig. II 6. Patroon IV, kruisvlechting met touw: vlechtbandje van de penisgordel met versiering. Vgl. dl. I, p. 383.
- Fig. II 7. Als fig. II 6: band der rugversiering. Vgl. dl. I, p. 385.
- Fig. II 7a. Versiering op de z.g. bovendraden. Vgl. dl. I, p. 390.

Pl. XCVIII. ENIGE VLECHTSYSTEMEN: ROTANVLECHTWERK.

Fig. III 1-4: *Kruisvlechtelingen*.

- Fig. III 1. Kruisvlechting van touw: draagband van een tas (R.V.L. 2467/323). Vgl. dl. I, p. 380, en dit deel Pl. XCV, fig. 6, en XCVI, fig. 3.
- Fig. III 2. Patroon XI, rechthoekige kruisvlechting; rotan armband. Vgl. dl. I, p. 388.
- Fig. III 3. Patroon IX, diagonale kruisvlechting, 3 op 3 neer; rotan armband. Vgl. dl. I, p. 388.
- Fig. III 4. Patroon X, diagonale kruisvlechting, 2 op 2 neer; rotan armband. Vgl. dl. I, p. 388.

Fig. IV 1-6: *Spiraalvlechtelingen*.

- Fig. IV 1. Patroon V, spiraalvlechting om 2 rotanstangen; rotan borstpantser. Vgl. dl. I, p. 384, en dit deel Pl. XCII, fig. 7, XCV, fig. 3, en XCVI, fig. 6, alsmede afb. 129 en 132.
- Fig. IV 2. Spiraalvlechting om 1 rotanstang; rotan polsbeschermer. Vgl. dl. I, p. 387 en 398, en dit deel Pl. XCV, fig. 22, en XCVI, fig. 9.
- Fig. IV 3. Voorbeeld van een eenvoudige omwikkeling om 2 platte stangen; rotan armband. Vgl. dl. I, p. 388, en dit deel Pl. XCV, fig. 21.
- Fig. IV 4. Patroon VI, spiraalvlechting om telkens 2 concentrische ringen; armring ter bescherming tegen pijlschoten. Vgl. dl. I, p. 387, en dit deel Pl. LXXXVII, fig. 12, LXXXVIII, fig. 1, XCV, fig. 20, en XCVI, fig. 7.
- Fig. IV 5. Patroon VII, spiraalvlechting om telkens 2 stangen. Hoofdring der Ekari. Vgl. dl. I, p. 386 en 387; dit deel Pl. XCV, fig. 19, en XCVI, fig. 8.
- Fig. IV 6. Patroon VIII, spiraalvlechting in de visgraatsteek, ter bevestiging van de pijlpunt in de schacht. Vgl. dl. I, p. 388.

Pl. XCIX. WERKTUIGEN EN GEREEDSCHAPPEN.

Voorbeelden van de verschillende bijtypen in Nieuw Guinea.

De verschillende bijtypen zijn beschreven in dl. I, p. 428-447.

De verspreiding is nader aangegeven op kaart III, achter in dit deel; vgl. voor de klinglen van verschillende van deze bijlen: Pl. CIV en Pl. CV, fig. 29.

- Fig. I 1. Bijl der Timorini, Centraal Nieuw Guinea. (R.V.L. 20571). Vgl. p. 430.
 Fig. I 2. Bijl uit het Swart-dal, Centraal Nieuw Guinea. (R.V.L. 2027/148). Vgl. p. 434.
 Fig. I 3. Bijl der Pëschëh, Centraal Nieuw Guinea. (R.V.L. 1893/106). Vgl. p. 434.
 Fig. I 4. Bijl van de Digoel-rivier, Z.W.N. Guinea. (R.V.L. 2008/7). Vgl. p. 434.
 Fig. I 5. Bijl van de Bergpapoea's aan de Otakwa. (R.V.L. 1971/872). Vgl. p. 434.
 Fig. I 6. Bijl uit Z.W.N. Guinea bij Mimika-rivier/Noord-West-rivier. (R.V.L. 1971/871 c). Vgl. p. 430.
 Fig. I 7. Bijl uit het Oeta-Otakwa-gebied, Z.W.N. Guinea. (R.V.L. 1889/201). Vgl. p. 430.
 Fig. I 8. Bijl van de Lorentz-rivier. (R.V.L. 1854/158). Vgl. p. 430.
 Fig. I 9. Bijl van de Boven-Digoel en Oewimmerah. (R.V.L. 1971/599). Vgl. p. 430.
 Fig. I 10. Bijl van de Inaboeka, Z.W.N. Guinea. (R.V.L. 1562/59). Vgl. p. 430.
 Fig. II 1. Bijl van de Sawia-kust, Noord Nieuw Guinea. (R.V.L. 1904/796). Vgl. p. 439.
 Fig. II 2. Bijl van de Humboldt-baai. (R.V.L. 1971/711). Vgl. p. 439.
 Fig. II 3. Bijl van het Sentani-meer. (R.V.L. 1528/395). Vgl. p. 442.
 Fig. II 4. Bijl van Hatzfeldthafen. (R.V.L. 873/41). Vgl. p. 439.
 Fig. II 5. Bijl van Cap. Cretin. (R.V.L. 568/127). Vgl. p. 439.
 Fig. II 6. Bijl van de Meervlakte. (R.V.L. 2120/214). Vgl. p. 438. Zie ook Pl. CII, fig. 1.
 Fig. II 7. Bijl van de Meervlakte. (R.V.L. 2120/215). Vgl. p. 438.
 Fig. II 8. Bijl van de Keeram-rivier, Noord Nieuw Guinea. (R.V.L. 1917/206). Vgl. p. 437.

Pl. C. WERKTUIGEN EN GEREEDSCHAPPEN (vervolg van Pl. XCIX).

- Fig. II 9. Bijl van de Beneden- en Midden-Sepik. (Verz. Ind. Inst.). Vgl. p. 438.
 Fig. II 10. Bijl van de Sepik. (Verz. Ind. Inst.). Vgl. p. 439.
 Fig. II 11. Bijl van de Ekari-stam, Wisselmeren-gebied. (Verz. Ind. Inst. 1298/82). Overeenkomstig type komt voor aan de Fly-rivier (zie kaart III). Vgl. p. 441.
 Fig. II 12. Bijl van de Ekari-stam, Wisselmeren-gebied, Weyland-gebergte. (Verz. Ind. Inst. 1298/83). Vgl. p. 441.
 Fig. III 1. Bijl van de Mount Hagen. (R.V.L. 2483/1). Vgl. p. 440.
 Fig. III 2. Bijl van Port Moresby. (R.V.L. 350/44). Vgl. p. 439.
 Fig. III 3. Bijl van Yule Island (Siria), Br. N. Guinea. (R.V.L. 1999/455). Vgl. p. 436.
 Fig. III 4. Bijl van Yule Island (Siria), Br. N. Guinea. (R.V.L. 1999/448). Vgl. p. 436.
 Fig. III 5. Bijl van de Mount Hagen. (R.V.L. 2483/2). Vgl. p. 440.
 Fig. III 6. Bijl van de D'Entrecasteaux-eilanden. (R.V.L. 350/54). Vgl. p. 439.
 Fig. III 7. Bijl van de D'Entrecasteaux-eilanden. (R.V.L. 350/37). Vgl. p. 440.
 Fig. III 8. Bijl van de D'Entrecasteaux-eilanden. (R.V.L. 350/29). Vgl. p. 436.
 Fig. III 9. Bijl van de D'Entrecasteaux-eilanden. (R.V.L. 350/24). Vgl. p. 440.

Pl. CI. WERKTUIGEN EN GEREEDSCHAPPEN.

A. Schematische tekeningen van de bereitiging van de bijkling.

Beschrijving: dl. I, p. 428-447.

- Fig. IV 1. De punt van de bijl wordt gestoken in een gat, dat in de steel is geboord. Gewone bijl (dl. I, p. 430 e.v.).
 Fig. IV 2-2a. Klemmen van de losse kling in het uitgeholde kopeinde van het kniestuk (dl. I, p. 439).

- Fig. IV 3. Binden van de losse bijkling op een lang kniestuk. De ruimte boven, opzij en onder de kling wordt soms opgevuld met spiehoutjes (zie dl. I, p. 434). Deze spiehoutjes kunnen zich ontwikkelen tot grote klemhouten (dl. I, p. 437).
 Fig. IV 4. Lange klinghouder, bestaande uit massief stuk hout, van voren uitgehold, aan de achterzijde knopvormig bijgewerkt (dl. I, p. 437 e.v., vgl. speciaal p. 439, sub. 4).
 Fig. IV 5-5a. Klinghouder met los zijstuk als klemhout en verzaard achterende (dl. I, p. 440).
 Fig. IV 6. Klinghouder, bestaande uit twee klemhouten (dl. I, p. 437).

B. Bijlen.

- Fig. 1-6. Serie gewone bijlen (beschr. dl. I, p. 430 e.v.) van de Bergpapoea's: Moni- en Dëm-stam. Sommige met rechte steel, andere met schuin afgerond bovenstuk of licht gebogen steel. (Vgl. R.V.L. 2467/1059-1088). Zie ook Pl. CII, fig. 4.
 Fig. 7. Gewone bijl van de Ekari-stam, Wisselmerengebied. (Ind. Inst. 1298/81).
 Fig. 8-9. Dajakse *bliaong*. Vgl. dl. I, p. 447. (Resp. R.V.L. 1636/192 en 191).
 Fig. 10. Australisch bijtype. Een steel van dikke ongespleten rotan, om de, van een rill voorziene, stenen kling geslagen. Beschr.: dl. I, p. 431. (R.V.L. 2596/3).

Pl. CII. WERKTUIGEN EN GEREEDSCHAPPEN.

Papoea's van de Meervlakte.

- Fig. 1. Stenen bijl (B.T. *sära*), van de Ba Toeroe langs de Beneden Rouffaer-rivier; kniebijl van het type II A e als beschreven op p. 437 van dl. I (variatie 1 op p. 438; vgl. dit deel Pl. XCIX, fig. II 6 en 7). De klinghouder van wildhout is 30 cm lang en in twee gelijke helften gespleten. Om het ondereinde van de beide klemhouten zijn vier rotanringen stevig gevlochten. Een recht stuk van een 3 à 4 cm dikke en 65 cm lange tak van hard, sterk wildhout, waaraan een stuk van de stam, dient als steel. Het oksel-gedeelte van de tak is vlak bijgewerkt met een 21 cm lange hiel en 2 cm lange neus. De as van de klinghouder maakt een hoek van 80° met de steel. De rotan schoen is gevlochten met een niet aaneengesloten losse kruisvlechting, 2 op 2 neer (vgl. dl. I, p. 388). De klinghouder kan 90° worden gedraaid. De bijkling is 13 cm lang, bijna 4 cm breed en 2½ cm dik en verraadt duidelijk de in de natuur als rolsteen verkregen vorm met elliptische dwarsdoorsnede en naar achter uitlopende punt. Bijlsnede, randen en punt zijn symmetrisch bijgeslepen. De stompe snede heeft een boogvormig lengte- en een ogievormig dwarsprofiel. Kleur van het gesteente blauwgroen; materiaal: grofkorrelig eruptief gesteente epidot-blaukophan. (Bat. Mus. 19510).
 Fig. 2. Stenen kniebijl; afkomst, materiaal, bewerking en afmetingen nagenoeg als bij fig. 1. Klinghouder 90° omgedraaid; symmetrische stenen kling in dwarsdoorsnede biconvex; licht gebogen wildhouten steel; hoek tussen klinghouder en steel 60°; schoen zorgvuldiger gevlochten, rotanklemringen eenvoudiger.
 Fig. 3. Sagoklopper van de Ba Toeroe-stam, bestaande uit twee ruwe houten stokken, die onder een hoek van ongeveer 45° aan elkaar verbonden zijn. De ronde stok, die als eigenlijke klopper dienst doet voor het slaan van het merg uit de stam, is aan het ene uiteinde voorzien van een kleine uitholling met scherpe randen. Het andere einde is toegespitst, vervolgens door een gat gestoken in het uiteinde van de ronde, 62 cm lange steel en daarna met een onwikkeling van dunne rotan vastgesjord. Ook in het midden zijn steel en klopper voor een stevig verband met rotanrepen aan elkaar verbonden.

Bergpapoea's: Moni en Dëm.

- Fig. 4. Mannenbijl van het gewone type I, als op p. 430 e.v. van dl. I beschreven. Vgl. ook dit deel Pl. CI, fig. 1-7.
- De rechte steel is 62 cm lang. De 22 cm lange kling, die onder een hoek van 70° in de steel is gestoken, is van blauwzwart groengeaderd, fijnkorrelig gesteente (chloromelaniet); ze is gepolijst. Over het dikste gedeelte is de dwarsdoorsnede elliptisch. De suede is boogvormig met stompe hoeken; de slijpvlakken zijn symmetrisch. Totaal gewicht van de bijl 1200 gram. (Bat. Mus. 19463).
- Fig. 5. Vrouwenbijl, slechts in grootte en gewicht verschillend van de mannenbijl. As van bijklings nagenoeg rechthoekig op as van de steel. Lengte 54 cm; gewicht 820 gram. (Bat. Mus. 19463).
- Fig. 6. Kinderbijl. Hoek tussen kling en steel 70°. Lengte 43 cm; gewicht 550 gram. (Bat. Mus. 19463).
- Fig. 7-14. Acht stenen bijklingen, alle van hetzelfde type, nl. in dwarsdoorsnede elliptisch, slechts meer of minder afgeplat, en van achter uitlopend in een punt, van langgerekt tot kort (zie dl. I, p. 413 e.v.). De vier grootste Nos. 7-10 zijn voor mannen-, de vier kleinste Nos. 11-14 voor vrouwenbijlen. De 19 cm lange en 6 cm brede kling van fig. 7 heeft nagenoeg platte zijvlakken en dient in het bijzonder voor het splitsen van hout (D. *kiwijê bolawê*; vgl. dl. I, p. 415. Zie ook Pl. CV, fig. 25-28 in dit deel). Het lengteprofiel der bijlsneden varieert van een half cirkelvormige (fig. 12) tot nagenoeg rechte lijn met afgeronde hoeken (fig. 9). Dwars op de slijpvlakken is bij alle het profiel ogievormig en symmetrisch. Over de gehele oppervlakte zijn de klingen geslepen en gepolijst, doch de sporen der behakking zijn overal te herkennen. Als materiaal is gebruikt een grijsblauwe tot zwartblauwe steensoort, fijn korrelig kristallijn eruptief gesteente, chloromelaniet. (Bat. Mus. 19464 a-h).
- Fig. 15-18. Vier stenen beiteljes, lang 11½ tot 7½ cm, zorgvuldig geslepen uit hetzelfde materiaal als fig. 7-14, vingerdikte, nagenoeg rond dan wel vierkant met afgeronde hoeken. Het éne uiteinde is beitelvormig toegeslepen. Besch.: dl. I, p. 425 en 451. (Bat. Mus. 19466 a-d). Vgl. dit deel Pl. CV, fig. 49-53.
- Fig. 19-24. Zes stenen messen van hetzelfde materiaal als de bijklingen en beiteljes. Fig. 19: lang 18 cm, breed 2 à 3 cm; fig. 24: lang 8½ cm, breed 27 mm. Rechthoek van vorm (fig. 21 en 24) en lichtgebogen tot sikkelvormig (fig. 22). Uiteinden puntig en afgerond, beide zijden zijn beitelvormig toegeslepen. Besch.: dl. I, p. 423 en 450. (Bat. Mus. 19465 a-f). Vgl. ook dit deel Pl. CIII, fig. 6 en CV, fig. 33-37.

Pl. CIII. WERKTUIGEN EN GEREEDSCHAPPEN.

Bergpapoea's: Moni en Dëm.

- Fig. 1. Grote slijpbijl (D. *kiwijê bolawê*, vgl. dl. I, p. 415) met zorgvuldig bewerkte, rechte, knoetsvormige steel en platbolle symmetrisch geslepen bijklings, die onder een hoek van 70° in het steelgat gestoken is. Materiaal en bewerking overigens als fig. 1 op plaat CII. Lengte kling 30 cm, breedte 10½ cm; lengte steel 60 cm, gr. breedte 9 cm, dikte 5 cm. Vgl. Pl. CV, fig. 25-28, in dit deel.
- Fig. 2. Gewone mannenbijl als fig. 1, met kleinere kling.
- Fig. 3-5. Drie fraai geslepen bijklingen; fig. 3 voor mannenbijl met een rechte en een gebogen zijkant, lang 20 cm, breed 6 cm; fig. 4 en 5 voor vrouwenbijlen, No. 5 zwartgroen van kleur en gespikkeld, in dwarsdoorsnede ovaal.
- Fig. 6. Fraai geslepen, recht mes van groenzwart gevamd gesteente. Lang 23 cm, breed 4½ cm. Vgl. ook dit deel Pl. CII, fig. 19-24 en CV, fig. 33-37.
- Fig. 7-9. Bamboemesjes, lang 25, 21 en 19 cm, breed 1 à 1½ cm, ruw afgekapte bamboerepen met scherp afgesneden randen; in gebruik bij het snijden van vlees. Besch.: dl. I, p. 453. Vgl. dit deel Pl. CV, fig. 56-60.

- Fig. 10-12. Lepels (D. *nèbè*, M. *napè*), Nos. 10 en 11 vervaardigd uit het schouderblad van een varken, No. 12 van palmhout. Zie dl. I, p. 212. (Bat. Mus. 19479).
- Fig. 13-14. Onderkaken van kleine knaagdieren met scherpe snijtanden; gereedschap voor het inkerven van versieringen op pijlpunten, enz. Besch.: dl. I, p. 452. (Bat. Mus. 19469).
- Fig. 15-20. Benen priemen (D. *tamoe*, M. *loeboe* of (Agindora) *abi*, B.T. *toe*), uit varkens- en casuaris-beenderen geslepen, voor het boren van gaten. Gebruikt o.a. bij de neusdoorboring (zie dl. I, p. 120). Besch.: dl. I, p. 452. (Bat. Mus. 19468 en 19512).
- Fig. 21-23. Varkensslaganden (B.T. *bidi kisa*) met scherp toegeslepen punt; gereedschap voor het snijden, kerven en schrappen van voorwerpen, Fig. 23 vertoont ook een uitslijping voor plaatsing van de duim. Besch.: dl. I, p. 453. (Bat. Mus. 19513).
- Fig. 24. Benen mes, geslepen uit varkensbot. Wordt gebezigd bij het slachten van varkens en wild, bij het openen van grote vruchten, als pandanus, enz. Lengte 18 cm. (Besch.: dl. I, p. 452. (Bat. Mus. 19467).

Papoea's van de Meervlakte.

- Fig. 25. Benen mes, lang 27 cm, dijbeen van een casuaris, waarvan de ellepijp is geslepen en vlak bijgeslepen; doet dienst bij het slachten van varkens en wild. (Bat. Mus. 19511).
- Fig. 26. Als No. 25, doch dolkormig; waarschijnlijk ook als wapen in gebruik. (Bat. Mus. 19511).

Pl. CIV. WERKTUIGEN EN GEREEDSCHAPPEN: BIJKLINGEN.

Men vergelijke hiervoor: dl. I, p. 412-423. De klingen zijn twee maal gefotografeerd: van boven (fig. 1 enz.) en van opzij (fig. 1 enz.).

- Fig. 1-1a. Bijklings van de Otakwa Bergpapoea's. Vgl. de bijl op Pl. XCIX, fig. 1 5. (R.V.L. 1971/873).
- Fig. 2-2a. Bijklings van de Timorini (Swart-vallei). Vgl. idem fig. 1 1. Lengte 19 cm, grootste breedte 8,1 cm. Fig. 1, 3, 4, 5 en 6 in verhouding. (R.V.L. 2057/1).
- Fig. 3-3a. Bijklings van de Digoel-rivier. Vgl. idem fig. 1 4. (R.V.L. 2008/7).
- Fig. 4-4a. Bijklings van de Lorentz-rivier. Vgl. idem fig. 1 8. (R.V.L. 1854/158).
- Fig. 5-5a. Bijklings uit het Oeta-Otakwa-gebied. Vgl. idem fig. 1 7. (R.V.L. 1889/201).
- Fig. 6-6a. Bijklings van de Boven-Digoel. Vgl. idem fig. 1 9. (R.V.L. 1971/599).
- Fig. 7-7a. Bijklings van het Sentani-meer. Vgl. idem fig. 1 3. (R.V.L. 1528/395).
- Fig. 8-8a. Bijklings van de Lorentz-rivier (R.V.L. 1854/204). Lengte 25 cm, grootste breedte 7 cm. Fig. 7 en 9 in verhouding.
- Fig. 9-9a. Bijklings van de Meervlakte. Vgl. idem fig. 1 7. (R.V.L. 2120/215).
- Fig. 10-10a. Bijklings van de Keerom-rivier. Vgl. idem fig. 1 8. (R.V.L. 1917/206).
- Fig. 11-11a. Bijklings van de Midden-Sepik. (Bat. Mus. 15133). Vgl. Aanh. I in dl. II, p. 918.
- Fig. 12-12a. Bijklings van Ekari, Moni en Dëm. (R.V.L. 2467/1105). Lengte 19,5 cm, grootste breedte 7 cm. Fig. 10 en 11 in verhouding.
- Fig. 13-13a. Bijklings van het Mount Hagen-gebied. Vgl. Pl. C, fig. III 1. (R.V.L. 2483/1). Lengte 26 cm, grootste breedte 8,3 cm. Fig. 14-18 in verhouding.
- Fig. 14-14a. Bijklings van het Mount Hagen-gebied. (R.V.L. 2302/1.). Vgl. Aanh. I in dl. II, p. 918.
- Fig. 15-15a. Bijklings van het Mount Hagen-gebied. Vgl. Pl. C, fig. III 5. (R.V.L. 2483/2).
- Fig. 16-16a. Bijklings van de D'Entrecasteaux-eil. Vgl. idem fig. III 6. (R.V.L. 350/54).
- Fig. 17-17a. Bijklings van de D'Entrecasteaux-eil. Vgl. idem fig. III 9. (R.V.L. 350/24). Lengte 27,5 cm, grootste breedte 13,3 cm. Fig. 13-18 in verhouding.
- Fig. 18-18a. Bijklings van Port Moresby. Vgl. idem fig. III 2. (R.V.L. 350/44).

Pl. CV. WERKTUIGEN EN GEREEDSCHAPPEN.

Bergpapoea's: Ekari, Moni en Dém.

Men vergelijkte voor het materiaal van bijklingen en messen: Aanh. I bij dl. II, p. 914 e.v.

- Fig. 1-12. Grote bijklingen voor mannenbijen. Elliptische puntbijen, veelal met schuine bijlsnede. Fig. 1: lengte 18,5 cm, grootste breedte 8,5 cm (R.V.L. 2467/1104); fig. 12: lengte 10 cm, grootste breedte 6 cm (R.V.L. 2467/1155); de anderen in verhouding. Beschr.: dl. I, p. 413 e.v. (Vgl. R.V.L. serie 2467). Vgl. ook pl. CII en CIII.
- Fig. 13-24. Kleinere klingen voor vrouwen- en kinderbijen. Elliptische puntbijen. Fig. 13: lengte 9 cm, grootste breedte 5,5 cm (R.V.L. 2467/1162); fig. 21: lengte 5,5 cm, grootste breedte 4,5 cm (R.V.L. 2467/1218); de anderen in verhouding. (Vgl. R.V.L. serie 2467).
- Fig. 25-28. Grote, lange klingen voor de zware spijtbijl. Fig. 25: lengte 21 cm, grootste breedte 7,5 cm (R.V.L. 2467/1099); fig. 28: lengte 16 cm, grootste breedte 5 cm (R.V.L. 2467/1108). Vgl. dl. I, p. 415, en dit deel Pl. CII, fig. 7, en CIII, fig. 1. (R.V.L. 2467/1099-1103-1089¹⁾-1108).

Papoea's van Zuid West Nieuw Guinea.

- Fig. 29. Bijklings van de Noord-West-rivier. Vgl. bijl. op Pl. XCIX, fig. 1 6. Lengte ca. 20 cm, snede ca. 7 cm breed. (R.V.L. 1971/871 c).
- Fig. 30. Bijklings van het Otakwa-gebied. Lengte 26,5 cm, grootste breedte 10,4 cm, dikte 5 cm. (R.V.L. 1971/532).
- Fig. 31. Bijklings van de Mappi-rivier. Lengte 19 cm, dikte 3,5 cm. (R.V.L. 2412/49).
- Fig. 32. Bijklings van de Lorentz-rivier. Lengte 15,5 cm, grootste breedte 8 cm (R.V.L. 1854/207).

Bergpapoea's: Ekari, Moni en Dém.

- Fig. 33-37. Grote stenen messen. De afmetingen zijn voor fig. 33: lengte 30,5 cm, grootste breedte 4,5 cm (R.V.L. 2467/1236); voor fig. 36: lengte 27,5 cm, grootste breedte 4 cm (R.V.L. 2467/1238); de anderen in verhouding. Vgl. dl. I, p. 423 en 450, en dit deel Pl. CII, fig. 19-24, en CIII, fig. 6.
- Fig. 38-48. Kleinere stenen messen. Afmetingen van fig. 40: lengte 20,8 cm, grootste breedte 3,5 cm (R.V.L. 2467/1240); fig. 45: lengte 12,8 cm, grootste breedte 3,3 cm (R.V.L. 2467/1273); de andere in verhouding. (Vgl. R.V.L. 2467/1236-1303).
- Fig. 49-53. Stenen beeteltjes. De lengte van fig. 49 is: 7,5 cm, van fig. 53: 14 cm. Vgl. dl. I, p. 425 en 451, en dit deel Pl. CII, fig. 15-18. (Vgl. R.V.L. 2467/1232-1235).
- Fig. 54. Bamboekoker, waarin een conisch gevormd stuk steen is gedreven als een wig, waardoor de bamboestaaf op 6 plaatsen is gespleten. Hiervan worden de bamboesjes vervaardigd. Lengte 20 cm, doorsnede 4 cm. Beschr.: dl. I, p. 454. (R.V.L. 2467/1336).
- Fig. 55. Koker van bamboe in foudraal van stijf gevlochten touw (voor vlechtwijze zie dl. I, p. 383), waarin de bamboesjes worden bewaard. Lengte 19 cm, doorsnede 3 cm. (R.V.L. 1893/87, Péschém).
- Fig. 56-60. Bamboesjes. Afmetingen fig. 56: lengte 24,5 cm, breedte 1,5 cm (R.V.L. 2467/1304); fig. 60: lengte 15 cm, breedte 1 cm (R.V.L. 2467/1307). Beschr.: dl. I, p. 453-454. Vgl. dit deel, Pl. CIII, fig. 7-9. (R.V.L. 2467/1304-1308).

1) Deze kling no. 2467/1089 werd petrografisch onderzocht (vgl. Aanh. I in dl. II, p. 917), waarna hetzelfde nummer 1089-blikhaar werd gegeven aan de kling, welke hier is afgebeeld in fig. 8.

Fig. 61-64. Sniptanden van knaagdieren, bevestigd in handvaten van wortelhout (fig. 61-62) of bamboe (fig. 63-64). Fig. 63: lengte 9,5 cm, (R.V.L. 2467/1323). Beschr.: dl. I, p. 452. (R.V.L. 2467/1313-1314-1322-1323).

Pl. CVI. PIJLEN.

Papoea's van de Meervlakte.

Vijftien oorlogspijlen (B.T. *fjjar*), verzameld in de Meervlakte langs de Beneden-Rouffaer-rivier; bestemd voor de strijd van mens tegen mens. De totale lengte varieert van 1,55 m tot 1,85 m. (Bat. Mus. 19516). De gladde schacht is gesneden uit een dunne bamboesoort (zie dl. I, p. 467); dikte 10-12 mm. De pijlpunt is vervaardigd van hard donkerbruin hout van de niboeng-palm (zie idem, p. 461). Sommige zijn geheel van dat hout (fig. 6, 14 en 15), de meeste zijn echter voorzien van een benen spits (B.T. *dei*). De totale lengte van de punt wisselt af van 32 cm (fig. 1) tot 46 cm (fig. 6).

De grote verscheidenheid der pijlen is gelegen in de bewerking van de houten punten. Fig. 14 is spoelvormig, geheel glad en licht golvend; fig. 6 heeft een slanke, dunne punt en is geheel glad behalve enkele inkerpingen aan het basale gedeelte. Het korte, brede middenstuk van fig. 1 is voorzien van 3 paren bilaterale weerhaken. Fig. 2 heeft over het bovenste kwart gedeelte kleine doornvormige bilaterale reeksen van weerhaken, gevolgd door acht enkele, afwisselend aan weerszijden geplaatst. Van fig. 3 en 4 is het middengedeelte glad, het boven-einde vertoont twee rijen sagittaal geplaatste weerhaken, het onder-einde resp. één en twee paar bilaterale weerhaken. In fig. 5, 8 en 12 zijn de korte, scherpe weerhaken bilateraal en alternerend geplaatst, in fig. 5 enkel, in fig. 8 in groepen van twee, in fig. 12 in groepen van vijf en zes. Het 12 cm lange houten middenstuk van pijl No. 7 is geheel bezet met twee aaneengesloten reeksen nokvormige, bilaterale weerhaken; ook de 42 cm lange punt van pijl No. 15 met verhoogde middenrug vertoont twee sagittaal geplaatste rijen van dicht aaneengesloten doornvormige weerhaakjes over nagenoeg de gehele lengte.

Fig. 9 valt op door de ringvormige inkerpingen over de gehele lengte, waardoor tonvormige verdikkingen ontstaan, die aan het middenstuk het aanzien geven van een krakensnoer. Pijl No. 11 draagt in het bovenste kwart gedeelte drie paren bilaterale weerhaken, terwijl het overige deel van een achttal kegelvormige insnijdingen is voorzien. Dergelijke insnijdingen vertoont ook de dunne, slanke pijlpunt van fig. 13 over nagenoeg de gehele lengte.

De benen spits, lang 6 cm (fig. 10) tot 17 cm (fig. 1) is geslepen van kangoeroe-, casuaris- of kroonduivenbot. Ze is hol, wordt op de houten punt geschoven en met een mengsel van kalk, bloed en hars vastgezet. De vorm gelijkt op die van een lancet, hier en daar (fig. 1 en 5) naaldvormig toegespits.

Het soms dakvormig geslepen bovenvlak is bij fig. 2, 3, 7, 8, 12 en 13 versierd met groepen V-vormige inkrassing. De benen punten van Nos. 3, 8 en 13 vertonen in het midden nog enkele monolaterale inkerpingen en tanden; bij No. 7 zijn zij bilateraal.

De vastzetting van de pijlpunt in de schacht geschiedt door middel van een kruisvlechting van rotandraad, die met een harsmassa of gestold boomsap bestreken is, dan wel door een omwikkeling van rotanschilreepjes (fig. 14) (vgl. voor de Bergpapoea's: dl. I, p. 468).

Vele pijlen dragen op de bevestigingsplaats van punt en schacht een kranse van veelkleurige veertjes van paradijsvogels, papegaaien, parkieten, kroonduif, enz. (zie idem, p. 472).

Verschillende pijlen vertonen op het bovenste segment van de schacht een versiering van ingebrande dan wel ingekerfde en daarna zwart gekleurde lijnen. Bij

fig. 1, 3, 7, 9 en 14 onderscheidt men twee-, drie- en meervoudig geringde banden, waartussen toempalvormige figuren; bij fig. 5 een net van vierkantjes; bij fig. 6 enkele golflijnen, eindigende in polygonen.

PL. CVII. PIJLEN.

Papoea's van de Meervlakte.

Vijftien oorlogspijlen verzameld in de Meervlakte bij de Papoea's wonende langs de Van der Willigen-rivier. No. 19510. Materiaal en afmetingen als bij de pijlen van de Ba Toeroe-stam, afgebeeld op plaat CVI, bewerking iets zorgvuldiger. De pijlpunten zijn deels geheel van palmbout, deels voorzien van een benen spits; een vijftal heeft een vederversiering. Sommige punten zijn zwart (fig. 1, 2 en 10), andere rood beschilderd (fig. 5 en 6). De tekeningen op de schacht bestaan uit banden van evenwijdige cirkels, hier en daar gearceerd ofwel van een toempalrandje voorzien. In fig. 1 is het tweede internodium gevuld met concentrische figuren, ruiten en veelhoeken. Fraaijer zijn de ingebrachte figuren op de beide bovenste segmenten van de pijlschacht in fig. 11.

De bewerking van de pijlpunten kan als volgt beschreven worden:

- Fig. 1. Punt geheel van palmbout; lang 40 cm, breed 2 cm, voorzien van twee rijen bilaterale nokvormige weerhaken over de gehele lengte vanaf de spits tot vier cm van het schachteinde.
- Fig. 2. Korte bilaterale weerhaken aan de bovenste helft der punt, spiraalvormige inkerping om de dickere benedenste helft.
- Fig. 3. Op het middengedeelte van de houten punt zijn korte, omhoog gerichte tanden gekerfd, gerangschikt in twee bilaterale groepen.
- Fig. 4. In de 12 cm lange en $1\frac{1}{2}$ cm brede houten punt zijn vijf paren bilaterale nokvormige weerhaken uitgesneden als in fig. 1, waarna in de zijranden van de nokken 3 à 4 fijne tandjes zijn gekerfd. Midden op de rug is een bloedgeul uitgesneden.
- Fig. 5-6. Lange, doornvormige weerhaken, bilateraal doch alternerend.
- Fig. 7. Slanke houten punt, over de gehele lengte beneden met fijne doornvormige weerhaakjes in 24 paren, bilateraal en sagitaal.
- Fig. 8. Op de gladde houten punt zijn 5 groepjes van 3 à 4 weerhaakjes uitgesneden, die in twee standen, 90° van elkaar verschillend, geplaatst zijn.
- Fig. 9-10. Brede, lancetvormige, houten punten, respectievelijk bij het midden en aan het onderende van twee groepen bilaterale weerhaken voorzien.
- Fig. 11. Lange, dunne, houten punt met kleine benen opzet, voorzien van enige schuine en rechte dwarsgroeven op het middengedeelte.
- Fig. 12. Gladde, houten punt, lang 62 cm, met korte benen spits, aan het basale deel twee paren op ongelijke hoogte geplaatste weerhaken.
- Fig. 13. Spoelvormige, geheel gladde, houten punt.
- Fig. 14. Als pijl No. 9 op plaat CVI, over de gehele lengte geringd door talrijke groefvormige insnoeringen.
- Fig. 15. Naaldvormige harde houten spits met een sterke vlechting van rotandraad, gebonden en vastgekit op het bredere houten middenstuk, dat van enige bilaterale, doch onregelmatig geplaatste weerhaken is voorzien.

PL. CVIII. PIJLEN EN BOGEN.

Papoea's van het Van Rees-gebergte en de Meervlakte.

- Fig. 1-12. Jacht- en oorlogspijlen, verzameld bij de Papoea's van het Van Rees-gebergte, met brede, lancetvormige bamboepunt, in doorsnede licht gewelfd. Ze zijn van het type pijl met samengestelde punt, zoals beschreven is voor de Bergpapoea's op p. 470 van dl. I. De basale angel van de bamboepunt en het onderende van het

tussenstuk zijn aan elkaar verbonden door een brede, massieve, kegelvormige omvlechting (K. *korara*) van touw. Een weinig beneden het midden zijn in de bamboepunt twee diep ingaande weerhaken gesneden, alwaar de punt eveneens aan het middenstuk is vastgesnoerd, gevolgd door enige onregelmatige, bilaterale insnijdingen. De lengte van de gehele bamboepunt met angel bedraagt 35 tot 45 cm, de grootste breedte 3,5 cm. De vastzetting van de samengestelde pijlpunt in de schacht geschiedt ook hier met een stevige omwikkeling (K. *paratam*) van rotandraad. Alle omvlechtingen zijn met een kleefstof, bestaande uit een mengsel van bloed, kalk en hars, bestreken en verhard. De hier afgebeelde pijlen zijn sierpijlen van den Kauwerawet-stam. De buitenkant van de bamboepunt en het bovenste of de twee bovenste internodia van de schacht zijn fraai bewerkt met ingekraaste of ingebrachte figuren (K. *kuwènim*). Voor de pijlschacht (K. *doek*) wordt dunne bamboe gebezigd.

- Fig. 1, 3 en 7. Oorlogspijlen met brede bamboepunt (K. *atèwan*), voorzien van talrijke bilaterale, lange, scherpe weerhaken (K. *maris*). Fig. 3 met een spleetvormige doorboring in het midden. Deze punten zijn geheel ingesmeerd met een kleverige verfstof (K. *èsoenoe kuum*), waarschijnlijk een mengsel van een rode kleisoort met vet en hars; géén vergif; toch is deze pijlpunt zeer gevaarlijk, meestal dodelijk, daar de scherpe weerhaken moeilijk uit de wond te verwijderen zijn. Ter voorkoming van beschadiging wordt de gehele punt in een palmblad gewikkeld en met een rotankoorde omwoeld. Deze pijlen worden ook aangetroffen langs de Van der Willigen- en Idenburg-rivieren tot aan Batavia-bivak. Fig. 7 heeft in het schachteinde een versiering van de kopveren van een kroonduif. Schachtversiering op pijl No. 1 ingebrachte ruitfiguren, ruitspiralen en toempals; op pijl No. 7 ingekraaste en zwart geschilderde toempals en concentrische ruiten.
- Fig. 2, 3-5 en 8-12. Pijlen (K. *pèsari*) voor de jacht op varkens, leguanen, krokodillen, casuarissen en ander groot wild. Van gelijke vorm ook in gebruik in de Meervlakte, doch minder zorgvuldig bewerkt en versierd. De lange spitsen zijn met een mengsel van zwarte en rode kleurstof bestreken. De ornamentering op de pijlpunten gaat van het midden uit, zodat twee gelijke langshelften worden verkregen, die nageoeg elkaars spiegelbeeld zijn. Het te versieren vlak wordt door dubbele evenwijdige lijnen met smalle gearceerde tussenruimten, die recht, krom of zigzaggewijze verlopen, in segmenten verdeeld. Deze worden opgevuld met typische ruitvormige figuren en ruitspiralen, die op de hoeken in uitgetreede en daarna gekleurde toempalvormige punten uitlopen. Dezelfde figuren komen ook op de pijlschacht voor. Fig. 2 vertoont op het midden een brede band, bestaande uit evenwijdige lijnen, waartussen twee zigzaglijnen, ontstaan door het uitzetren en zwart schilderen van vier rijen in elkaar grijpende toempals. Op pijlpunt No. 8 hetzelfde, doch één enkele zigzaglijn. Vier concentrische ruiten vormen in fig. 5 het middelpunt der spinvormige versiering. Fig. 6 vertoont een grillig samenstel van veelhoekige figuren en zigzaglijnen. Fig. 11 en 12 hebben een duidelijke mediale indeling met aan weerszijden een typische slangvormige figuur.
- Fig. 13. Fraai bewerkte oorlogspijl met scherpe spits (K. *kòsomis*) van langoeroeben. De palmhouten punt, die met 7 groepen bilaterale weerhaken is bezet, heeft in het midden een smalle, spitse, ovale doorboring. De twee bovenste segmenten van de pijlschacht zijn versierd, met als hoofd-motieven concentrische ruiten en ruitvormige spiralen.
- Fig. 14. Boog (B.T. *àti*), van de Ba Toeroe-stam in de Meervlakte langs de Rouffaer-rivier. Vervaardigd van hard zwartbruin niboenghout, in doorsnede ovaal, lengte 1,85 m. De boogpees is een platte rotanreep. De lussen bestaan uit enkele ineenstrengelingen, die rusten tegen een omvlechting van rotanschilreep. De bovenste helft van het booglichaam is met een rode verfstof beschilderd en versierd met een zeshoekig bosjes kroonduivenveren, die op regelmatige afstanden met een omsnoering van vezeldraad aan de boog zijn gebonden, zodanig dat zij naar binnen zijn gericht.

Fig. 15. Boog (K. *tabát*) van de Papoea's van het Van Rees-gebergte, licht gespannen. Van gelijke lengte en materiaal als fig. 14, in doorsnede planconvex. Beide boogvanden zijn identiek en versierd met een 17 cm lange omvlechting van rotanteep eindigende in gevlochten rotanringen, waartegen de booglussen rusten. Op de platte bovenkant is een reserve rotanboogpees bevestigd.

Pl. CIX. PIJLEN.

Bergpapoea's: Moni en Dèm.

- Fig. 1-14. Oorlogspijlen van de Dèm en Moni in het stroomgebied der Boven-Rouffaer-rivier. (Bat. Mus. 19472-19474). De 8 mm dikke pijlschacht van bamboe is meestal onversierd, doch vertoont soms enkele gearceerde dwarsbandjes dan wel zigzaglijntjes in de lengterichting van de schacht, juist onder de touwomwikkeling. Besch.: dl. I, p. 467 e.v. Vgl. ook dit deel Pl. CX.
- Fig. 1-4. Ingekerfde, met kalk beschilderde versieringen op het dikke deel van de pijlpunt. In fig. 1 is de pijlpunt door afsnijding tot op de helft verdund. Het ornament is om het gehele pijlpuntlichaam aangebracht en bestaat uit een samenstel van toempals en concentrische ruiten. In fig. 4 is het binnenste ruitje wit geverfd, in fig. 2 en 3 is de lange diagonaal der ruiten met punten aangegeven. De kleine toempals zijn geheel gevuld, de langgerekte hebben evenwijdige arceringen. Het ornament begint gewoonlijk aan het boven-einde met enige dwarsringen of een spiraal (Fig. 2-5, 9 en 10). Besch.: dl. I, p. 469 (type Ib) en 475. Vgl. dit deel Pl. CX, fig. 1-3. Zie voor de versieringen dl. II, p. 556 e.v., en afb. 60 aldaar.
- Fig. 5, 9 en 10. Onder en in het midden der ingekerfde en gekalkte versiering is hier nog een 2 à 3 cm brede, massieve, geribde spiraalvlechting aangebracht. Besch.: dl. I, p. 469 (type Ib) en 475. Vgl. voor de vlechtwijze aldaar p. 388.
- Fig. 6-8. Glad en onversierd; fig. 7 kort en dik. Besch.: dl. I, p. 469 (type Ia). Vgl. dit deel, Pl. CX, fig. 4-6.
- Fig. 11-13. Vrij dikke en grote versierde punten, aan één zijde dakvormig afgevlakt en voorzien van scherpe, monolaterale weerhaken. Besch.: dl. I, p. 469 (Ic). Fig. 11: eerst een groep van vier nokvormige, daarna één lange weerlaak; fig. 12: in het bovenste kwart gedeelte drie nokvormige, daaronder twee lange en diepe, unilaterale weerhaken; fig. 13: vier lange, diepe, unilaterale haken, regelmatig verdeeld. De versiering overal aan het basale gedeelte.
- Fig. 14. Slanke houten punt met kleine bilaterale weerhaken, in het tweede kwart gedeelte vier paren, daarna nog twee paren. Besch.: dl. I, p. 476 (I d (1°)). Vgl. Pl. CX, fig. 12-16.
- Fig. 1, 2, 5, 9, 10, 12 en 13 hebben de op p. 471 van dl. I besproken omwikkeling van de scherpe punt met een reepje *Dendrobium*-stengelbast.

Papoea's van het Van Rees-gebergte.

- Fig. 15-19. Vijf fraaie, zorgvuldig bewerkte oorlogspijlen van de Kauwerawet-stam, met palmhouten punt en grote benen spits (K. *kòsomit*).
- Fig. 15. Spiraalvormige inkevingen over het gehele houten middenstuk en op het midden van de benen punt. Ingebrande versiering op de beide segmenten van de schacht, ruitspiralen en gevederde toempals.
- Fig. 16. Vijf groepen van bilaterale weerhaken, de bovenste enkel, de onderste vier drievoudig getand. Ingebrande versiering op het bovenste segment van de schacht; breed rechthoekig randornament, waaronder ruitspiralen.
- Fig. 17. Twee bilaterale, rechthoekig op elkaar geplaatste groepen van korte weerhaken op het houten middenstuk. V-vormige en andere inkevingen op benen punt. Bovenste twee pijlschachtsegmenten versierd met ingebrande ruitspiralen, toempals en randen met rechthoekig gebroken lijnornament.

Fig. 18. Korte houten punt met dubbelzijdige insnoeringen en V-vormige inkevingen; lange fraaie benen punt met drie ingekaste randen met rechthoekig gebroken lijnornament. De pijlschacht is versierd met concentrische ruiten, toempals en rechthoekig gebroken randen.

Fig. 19. Breed houten middenstuk, voorzien van 8 paren bilaterale, scherpe weerhaken, regelmatig over de gehele lengte verdeeld; smalle, slanke, benen punt. Op het bovenste internodium van de schacht ingebrande concentrische ruitfiguren.

Pl. CX. PIJLEN EN BOGEN.

Bergpapoea's: Ekari en Moni.

- Fig. 1-3. Enkelvoudige pijlen met ingekerfde en met kalk beschilderde versieringen. Besch.: dl. I, p. 469 en 475 (type I b). Vgl. dit deel Pl. CIX, fig. 1-4.
- Fig. 4-6. Enkelvoudige pijlen met glatte, onversierde punt. Fig. 6 met korte punt (type I a). Besch.: dl. I, p. 469 en 475. Vgl. ook plaat CIX, fig. 6-8.
- Fig. 7-11. Samengestelde pijlen met rietbladvormige bamboepunt (type II a). Besch.: dl. I, p. 470 en 474. Vgl. ook Plaat CXI, fig. 8-14.
- Fig. 12-16. Enkelvoudige pijlen met van weerhaken voorziene punt (type I d). Besch.: dl. I, p. 469 en 474. Vgl. ook Plaat CIX, fig. 14. Fig. 12 als beschreven onder I d (1°), fig. 13 en 14 als onder I d (2°), fig. 15 en 16 als onder I d (3°).
- Fig. 17-18. Enkelvoudige pijlen met knopvormige punt (type I e). Besch.: dl. I, p. 470 en 475.
- Fig. 19-22. Samengestelde pijlen met meervoudige punt (type II b). Besch.: dl. I, p. 470 en 475. Fig. 19: drievoudige glatte punt (vgl. Plaat CXI, fig. 15); fig. 20: vijfvoudige glatte punt; fig. 21: zesvoudige glatte punt; fig. 22: drievoudige punt met weerhaken.
- Fig. 23-32. Wijze van bevestiging van de punt in de schacht.
- Fig. 23-25. Enkelvoudige pijl met versierde punt (vgl. fig. 1-3). Bij fig. 24 is het getande uiteinde, waarvan de glatte huid is weggeschraapt, zichtbaar (dl. I, p. 468-469).
- Fig. 26-29. Samengestelde pijl met rietbladvormige bamboepunt (vgl. fig. 7-11).
- Fig. 26: punt met angel; fig. 27: houten tussenstuk; fig. 28: de verbinding met het reepje palmbledschele (dl. I, p. 470); fig. 30: viervoudige punt met weerhaken (vgl. fig. 22); fig. 31: de schacht voor de punten in fig. 30 en 32; fig. 32: knopvormige punt (vgl. fig. 17-18). Men vergelijkte voor al de afgebeelde pijlen: R.V.L. 2467/539-1043.
- Fig. 33-35. Bevestiging van de boogpees. Besch.: dl. I, p. 466. Vgl. voor deze bogen R.V.L. 2467/501-537. Fig. 33: rotanlus rust op enige rotan ringetjes; boogende waar de pees wordt afgezicht; fig. 34: idem; vaste peesoplegging; fig. 35: rotanlus rust op omwikkeling van rotanschilreep; boogende waar de pees wordt afgezicht. Vgl. dit deel Pl. CXII, fig. 13.
- Fig. 36. Schematische tekening van enige boogdoorsneden. Besch.: dl. I, p. 463-464. Fig. 36a: dwarsdoorsnede biconvex, wildhouten boog (R.V.L. 2467/529); fig. 36b: planconvex, nagenoeg halfcirkelvormig; meest voorkomend type; wildhouten boog (R.V.L. 2467/534); fig. 36c: planconvex, met zuiver vlakke rug, palmhouten boog (R.V.L. 2467/534); fig. 36 d: ovale dwarsdoorsnede; palmhouten boog (R.V.L. 2467/503).

Pl. CXI. PIJLEN.

Papoea's van de Meervlakte en Midden-Rouffaer-rivier.

- Fig. 1-2. Oorlogspijlen (B.T. *fijai*) als Plaat CVI, met vederversiering. Fig. 1: pijlpunt geheel van hout, met groot aantal bilaterale, doornvormige weerhaken, over het eerste kwart der lengte sagittaal, daarna alterneerend geplaatst.
- Fig. 3-6. Jachtpijlen (B.T. *foja*) met samengestelde punt. Rietbladvormige, licht gewelfde bamboepunt met scherpe angel (in fig. 5 zichtbaar) voor het binden op het spoel-vormige palmhouten tussenstuk. Pijlpunt No. 3 met ingebrande V-figuren en zigzaglijn; No. 4 met touwomvlechting, die aan het bovenende in een krans afhangt; Nos. 5 en 6 met massieve, resp. zwart- en roodgekleurde en met hars vastgekitte omvlechtingen van pijlpunt en schacht, gearceerde handversiering op het bovenste internodium van de schacht.
- Fig. 7. Pijl voor de jacht op vogels en vissen met viervoudige bamboepunt.

Bergpapoea's: Moni en Dëm.

- Fig. 8-14. Jachtpijlen voor groot wild, ook voor het doden van tamme varkens. Lengte gemiddeld 133 cm. De rietbladvormige punt is 18 tot 23 cm lang en 3 cm breed. In fig. 8 is de touwomvlechting, die geheel met kalk bestreken en met harsmassa vastgekit is, zichtbaar. Besch.: dl. I, p. 469 en 474. Voor de geribde spiraalvlechting van vezeldraad aan het bovenende vgl. aldaar p. 388. Zie ook dit deel Pl. CX, fig. 7-11.
- Fig. 15. Vogelpijl met drievoudige bamboepunt. Besch.: dl. I, p. 470 en 475. Vgl. dit deel Pl. CX, fig. 19-22.

Pl. CXII. PIJLEN EN BOGEN. JACHTTROFEE.

Papoea's van het Van Reesgebergte.

- Fig. 1-11. Kinderpijlen (K. *atawar*), deels vervaardigd van bamboe (fig. 4, 5, 6 en 11), deels van de middennerf van het sagoblad (fig. 3, en 7-10); worden gebruikt voor oefening in het schieten en voor de jacht op klein wild. Lengte 60-80 cm. Fig. 1: Samengestelde pijl met brede, lancetvormige bamboepunt en bamboe schacht, beide versierd. Op de punt een mediane lijn met aan weerszijden een verdeling in driehoeken, gevuld met concentrische ruiten, uitlopende in punten. Fig. 2: Pijl met bamboe schacht en platte, conische, houten stop als punt; wordt gebruikt bij de jacht op kleine vogels, hagedissen en ander klein wild, dat men niet stuk wil schieten. Fig. 4: wordt voor hetzelfde doel gebruikt; platbolle houten punt, omwikkeld en op de bamboeschacht vastgezet met smalle reepjes van witte boombast.
- Fig. 12. Kinderboog (K. *nanamoer labüt*) van palmbout, lengte in gespannen toestand 82 cm, symmetrisch geconstrueerd, doorsnede booglichaam ovaal, rotanpees met enige omwindingen en ineenstrengelingen vastgezet op gelijke afstand van de punten. Op de buitenkant van de boog een reservepees.

Bergpapoea's: Moni en Dëm.

- Fig. 13. Bevestiging van de boogpees om het boogende. (Vaste peesoplegging). Op 6 cm van de punt is een 6 cm lange omwikkeling van rotanreep aangebracht, waartegen de lus van de rotanboogpees ligt. Besch.: dl. I, p. 466. Vgl. dit deel Pl. CX, fig. 33-35.

Papoea's van de Meervlakte.

- Fig. 14. Boogende met boogpeeslager, bestaande uit een gevlochten rotanring, die om de punt geschoven is en op 9 cm afstand rust tegen een lichte uitfrezing van het booglichaam. Daarop volgt een 10 cm lange siervlechting, visgraatvormig van

dunne rotanreepjes. Tegen de rotanring rust eerst de reserveboogpees, die op de bovenkant van de boog is vastgebonden; en vervolgens de lus van de rotanboogpees.

- Fig. 15. Boogversiering aan de binnenzijde, met bosjes veren van kroon- en andere duiven. De pennen zijn tot een lus omgebogen en vastgebonden, en daarna met een touwomwikkeling aan het booglichaam gehecht. Behalve in het vlak van de boog ziet men deze versiering ook aangebracht op de bovenkant van het booglichaam, rechthoekig daarop en dubbelzijdig. (Bat. Mus. 14491).
- Fig. 16. Jachttrofee, aangetroffen in verschillende huizen, hangende als versiering aan een middenstijl. Aan een haak van wildhout is met dunne lianen een cirkelvormig samenstel van een achttal bovensnavels van de jaarvogel (B.T. *nai apa*) bevestigd. Binnen die cirkel hangen nog een viertal snavels van deze vogel, benevens enige poten van loophoenders, een bos zwarte casuarisveren en enige bosjes andere vogelveren, waarvan de pennen met rotan zijn omwonden en van een rotanlus voorzien. Diameter 42 cm. (Bat. Mus. 14489).

Pl. CXIII. DIVERSEN.

Bergpapoea's: Moni en Dëm.

- Fig. 1. Peervormige kalkkalebas, uitgeholde *Lagenaria*-vrucht, met klein gat aan het steel-einde, gesloten met een propje boombast, waarin een varkensstaartje gestoken is. Besch.: dl. I, p. 276. (Bat. Mus. 19460).
- Fig. 2. Als fig. 1. Een propje van pandanusblad, waardoor een benen priem gestoken is voor het losmaken van de kalk, dient als stop.
- Fig. 3. Kalkkalebas uit het dunne einde van een lange *Lagenaria*-vrucht gesneden. De bodem wordt gevormd door een stukje varkensblaas, dat om de koker geschpannen is; als stop dient een propje boombastvezels.
- Fig. 4. Kalkkokertje van bamboe, met een prop boombast gesloten.
- Fig. 5. Peervormige kalkkalebas als fig. 1 en 2.
- Fig. 6-8. Tabakspijpen. De kop bestaat uit een uitgeholde vrucht van een *Areca*-achtige palm, waarin een kleine ruimte voor de tabak; de steel bestaat uit de doorboorde stengel, waarschijnlijk van een bamboe; het rookkanaal is vrij wijd. De verbinding tussen kop en steel in fig. 7 en 8 is verkregen met een stuk varkensdarm; bij fig. 7 is ze nog versterkt met een fijne touwvlechting. Besch.: dl. I, p. 255. Vgl. dit deel Plaat CXIV, fig. 23 en 25. (Bat. Mus. 19456).
- Fig. 9. Tabaksmoester; de bladeren worden tot een lang snoer gedraaid, gedroogd en opgerold. Besch.: dl. I, p. 253. Vgl. dit deel Pl. CXIV, fig. 5. (Bat. Mus. 19457).
- Fig. 10. Bundel tabak. Strengen opgerolde tabak verpakt in pandanbladeren en omvlochten met een dunne reep rotan. Hangen boven de vuurplaat in de rook te drogen. Vgl. Pl. CXIV, fig. 4. (Bat. Mus. 19458).
- Fig. 11. Vuurzaag, bestaande uit een 30 cm lange gespleten stok, waarin de zwartgebrande zaaggroeven duidelijk zichtbaar zijn. Besch.: dl. I, p. 224. Vgl. dit deel Pl. CXIV, fig. 12-16. (Bat. Mus. 19487).
- Fig. 12. Vuurtang van een 1,5 cm brede, dubbel gevouwen reep bamboe vervaardigd. Beide benen zijn aangepunt. Zie: dl. I, p. 211 en 229. (Bat. Mus. 19486).
- Fig. 13. Cocon van een grote spin- of rupssoort (*D. kò paiti*), dient als versiering aan amuletentassjes, soms voor opberging van schelpengeld, als verband bij wonden aan de vingers, en waarschijnlijk ook als ruilmiddel. Zie o.a.: dl. I, p. 113, 184 en 351. (Bat. Mus. 19429).
- Fig. 14-15. Twee mondharpjes, het enige muziekinstrument der Bergpapoea's, gesneden uit de epidermis van een dunne bamboe. Bij fig. 15 is het tonggetje met een weinig hars bewaard voor betere trilling; de benen lopen dun toe. Besch.: dl. II, p. 582 e.v..

- Fig. 16. Bamboekokertje voor het opbergen van mondharmpjes. Hiervoor wordt ook de stengelknol van een boomorchidee gebezigd.
- Fig. 17-18. Kaurischelpje, het schelpengeld der Bergpapoea's (*Cypraea moneta*); de vlak afgeslepen achterkant heet bij de Dêm-stam *agón* = vagina, in de peervormige ziel ziet men de haarmoedervorm; de andere zijde (fig. 8) heet *D. álágan* = rug. Besch.: dl. I, p. 350. Vgl. dit deel Pl. CXV, fig. 11-13.
- Fig. 19-22. Veelkleurige, glanzende, ronde vruchtzaden met zeer harde schaal, die misschien ook dienst doen als betaalmiddel (mogelijk *Leguminosae* *Caesalpinia* spec., een kustplant). (Bat. Mus. 19482).
- Papoea's van het Van Rees-gebergte.
- Fig. 23. Mosselschelp; de beide helften worden gebruikt om de haren van baard en snor te grijpen en uit te trekken.

Pl. CXIV. DIVERSEN.

Bergpapoea's: Ekari, Moni en Dêm.

- Fig. 1-3. Zout van de Bergpapoea's Besch.: dl. I, p. 247. Vgl. dit deel afb. 149-157.
- Fig. 1. Gezouten groente: in de zoutbron gedrenkte stengels van een pepersoort. Volgens de methode der Moni bereid in Sosiga-Waniboega (Kema-dal). (R.V.L. 2467/1546).
- Fig. 2. Idem, gewikkeld in bladeren, die door rotan schilreep worden bijeengehouden. Lengte 26 cm, breedte ± 6 cm. (R.V.L. 2467/1545).
- Fig. 3. Zouthriket: cilindervormige zak van pandanusblad, gevuld met de zoute plantenas. Lengte 53 cm, grootste breedte 16 cm, kleinste breedte 11 cm. (R.V.L. 2467/1542).
- Fig. 4. Pak tabak van de Bergpapoea's (Ekari, Moni en Dêm). Verpakt en omwikkeld, zoals de tabak verhandeld wordt en in de huizen hangt om te fermenteren. Besch.: dl. I, p. 253. Vgl. Pl. CXIII, fig. 9 en 10.
- Fig. 5. Idem, doch onverpakt. Tot lange strengen ineengedraaide tabaksbladeren.
- Fig. 6. Reep pandanusblad, als dekblad voor de sigaret gebruikt. (R.V.L. 2467/1368). Besch.: dl. I, p. 253. Lengte 169 cm, breedte 2,5 cm.
- Fig. 7. Voor het gebruik gereedgemaakte lintsigaret. (R.V.L. 2467/1363a). Lengte van het langwerpige rolletje 11,5 cm, breedte 2,5 cm. Met vezelkoordje saamgebonden. Vgl. dit deel afb. 147-148.
- Fig. 8. Grote rol pandanusbladreep, gereed om op reis mede te nemen. Lengte en breedte 18,5 cm. (R.V.L. 2467/1365a). Besch.: dl. I, p. 257.
- Fig. 9. Bamboekokertje voor sigaretten, met ingekraste versieringen. (R.V.L. 2467/1359). In de koker een sigaret. Lengte ca. 18,5 cm, doorsnede ca. 2 cm.
- Fig. 10. Idem, zonder versieringen.
- Fig. 11. Als fig. 7, doch omwikkeld met don reepje pandanusblad (R.V.L. 2467/1364).
- Fig. 12-16. Vuurstickten. Bij fig. 12 en 13 zijn enige bamboe vuurzaagjes aan de stickten gebonden. Fig. 12: lengte 41,5 cm. Bij fig. 14 een steentje om de beide delen uiteen te houden, en een stukje zwam; bij fig. 15 steen, stukje zwam en plukje vuursas; fig. 16 tenslotte bestaat uit twee afzonderlijke helften. Besch.: dl. I, p. 224. Vgl. Pl. CXIII, fig. 11, en voor het maken van vuur afb. 38 van dl. I. (Zie R.V.L. 2467/1380a-1389a).
- Fig. 17-22. Tabakspijpen. Korte bamboekokers, zoals ze bij de Ekari in het Merengebied in gebruik zijn. Fig. 22 met ingekraste versieringen. Lengte: 17 cm, doorsnede 2,5-3 cm. (R.V.L. 2467/1353). Fig. 17-21 in verhouding. Besch.: dl. I, p. 255. Vgl. dit deel afb. 146. (Zie R.V.L. 2467/1350-1356).
- Fig. 23. Tabakspijp met gebogen steel van bamboe. De kop is waarschijnlijk een uitgeholde vrucht van een Areca-achtige palm. Zowel steel als kop zijn met een laag was of hars overdekt. Lengte: 19,5 cm, grootste doorsnede kop 3-3,5 cm. Besch.: dl. I, p. 255. Vgl. Pl. CXIII, fig. 6-8 en afb. 209. (R.V.L. 2467/1355a).

- Fig. 24. Trompetvormige tabakspijp uit één stuk. De steel gaat geleidelijk over in de kop. Lengte 14 cm, grootste doorsnede 4,5 cm. Besch.: dl. I, p. 256. (R.V.L. 2467/1353a).
- Fig. 25. Als fig. 23, doch zonder laag was of hars. De kop is los op de steel gestoken. Lengte 17 cm, grootste doorsnede kop 3 cm. (R.V.L. 2467/1358).
- Fig. 26-33. Vuursas en vuurkoord. Besch.: dl. I, p. 236.
- Fig. 26 en 29. Vuursas. Grote platte stukken witte zwam, zoals Moni en Ekari steeds bij zich dragen. (R.V.L. 2467/1393 en 1394). Fig. 26: lengte 21 cm, breedte 13-15 cm.
- Fig. 27. Vuursas, bestaande uit tot een bal ineengedraaide vruchtjes van een *Malvaceae*. Doorsnede 5,5-7 cm. (R.V.L. 2467/1405).
- Fig. 28. Vuursas. Plukje van dezelfde vruchtjes, verpakt in een viltlap van bruin spinsel. (R.V.L. 2467/1404).
- Fig. 30-33. Bamboe- en rotan vuurkoord, voor de reis tot ringen ineengedraaid. (Vgl. R.V.L. 2467/1380-1390).

Pl. CXV. DIVERSEN.

Bergpapoea's: Ekari, Moni en Dêm.

- Fig. 1-4. Ingrediënten voor gelaatsbeschildering. Besch.: dl. I, p. 113-114.
- Fig. 1. Rode steen in verpakking van boombast, vastgehouden door een stukje rotan schilreep. (R.V.L. 2467/1528).
- Fig. 2. Rode steen, onverpakt. Lengte 8,5 cm, doorsnede 2,5-3,5 cm. (R.V.L. 2467/1525).
- Fig. 3. Koker met korrelige rode kleurstof; langwerpige dop van een palmvrucht. De opening is afgesloten met een dot van watachtige samenstelling. Lengte 5 cm, grootste breedte 4,5 cm. (R.V.L. 2467/1530).
- Fig. 4. Als fig. 3. Meer rond van vorm, zonder afsluiting. (R.V.L. 2467/1531).
- Fig. 5-7. Haarpruiken bij de Ekari. Besch.: dl. I, p. 125-126.
- Fig. 5. Grote pruik, bestaande uit een 30-tal bosjes haartressen, bevestigd aan een gevlochten touwband. (R.V.L. 2467/28). Lengte van de langste streng ca. 30 cm.
- Fig. 6. Kleinere pruik, bestaande uit drie lagen, met klei samengeklonterde haartressen, bevestigd op een stuk oude nettas. (R.V.L. 2467/29). Gem. lengte van de strengen ca. 10 cm. Als versiering is nog aangebracht: een tweetal vrij grote witte en een 15-tal kleine zwarte kraaltjes, die aan vezelkoordjes geregen zijn.
- Fig. 7. Zelfde als fig. 6. Binnenzijde.
- Fig. 8. Massage-instrument. Zaadkolf van een koningsvaren (lengte 15,5 cm), voorzien van harde uitsteeksel. Besch.: dl. II, p. 737. (R.V.L. 2467/1519).
- Fig. 9-10. Eroticium. Rotan ringetje, dat wordt bewaard in het hulsje van de schede van een orchidee-knol. Besch.: dl. II, p. 695.
- Fig. 11-13. Kaurischelpjes. Vgl. Pl. CXIII, fig. 17-18. Besch.: dl. I, p. 350.
- Fig. 11. Kaurischelpje met knobbelvormige 'schouwers' en dus echt geld (*Cypraea moneta*). (R.V.L. 2467/1539).
- Fig. 12. Kaurischelpje zonder knobbelvormige 'schouwers', dus vals geld (*Cypraea annulus*). (R.V.L. 2467/1540).
- Fig. 13. Kaurischelpje. Echt geld als fig. 11, doch met vlak afgeslepen achterkant. (R.V.L. 2467/1538). Lengte 2-2,5 cm; breedte bij de 'schouwers' 1,5-2 cm.
- Fig. 14. Ovaal gebonden rotanreep, waaraan met touw circa 50 kaurischelpjes, vlak afgeslepen, zijn bevestigd. (Verz. Ind. Instituut 940/16). Lengtedoorsnede van het ovaal 43 cm. Besch.: dl. I, p. 354.
- Fig. 15. Band van 7 visgraatvormig gevlochten snoeren van grijs touw. Besch.: dl. I, p. 383, en dl. II, p. 543. (R.V.L. 1893/104; Pësëchem).
- Fig. 16. Meetband van touw in aanmaak; gevlochten in de festonsteek (vgl. dl. I, p. 383, en dit dl. Pl. XCVII, fig. II 3). Door gekleurde streepjes in vakken verdeeld. Besch.: dl. II, p. 543-544. (Ind. Instituut 940/9a). Lengte band 155 cm; breedte 2 cm.

- Fig. 17-19. Klimringen of voetklemmen van rotan. Beschr.: dl. I, p. 448. (R.V.L. 2467/1396, 1396a en 1397). Lengte 70,5, 77 en 86 cm.
- Fig. 20-23. Oorsieraden, van vleugelpennen, van de casuaris vervaardigd. Versiering van stukjes koekoeksel en zwarte zaden, afgewisseld met gele, groene en rode kralen. Lengte van 15-25 cm. Beschr.: dl. I, p. 167. (Vgl. R.V.L. 2467/50-45). Zie dit deel afb. 176.

Pl. CXVI. HUIZENTYPEN.

I. Vrouwenhuis bij de Ndani.

Beschr.: dl. I, p. 202 e.v.

De hieronder volgende benamingen worden onder voorbehoud gegeven, aangezien zij stammen uit een menggebied:

huis	— o
binnenste omwanding van staande planken	— janënggá
buitenste omwanding van staande planken	— pépédá
rondhouten stijlen als steun van de dubbele omwanding	— gwëmbëra
plafondliggers	— digidwogat
dakribben	— ówélan (of: óbëlan)
dakbedekking van grasbundels	— tóngkóp (?)
vuurplaat	— kané joegoem.

II. Mannenhuis van de Démstam te Tombe.

Beschr.: dl. I, p. 204. Voor de benamingen vergelijkte men de Systematische Woordenlijst in deel II, p. 873-875.

Pl. CXVII. HUIZENTYPEN.

III. Vrouwenhuis van de Dém te Tombe.

Beschr.: dl. I, p. 205. Voor de benamingen vergelijkte men de Systematische Woordenlijst in deel II, p. 873-875.

IV. Mannenhuis van de Moni te Masiga.

Beschr.: dl. I, p. 206. Voor de benamingen vergelijkte men de Systematische Woordenlijst in deel II, p. 873-875.

Pl. CXVIII. HUIZENTYPEN.

V. Vrouwenhuis van de Moni te Masiga.

Beschr.: dl. I, p. 207. Voor de benamingen vergelijkte men de Systematische Woordenlijst in deel II, p. 873-875.

VI. Gezinswoning van de Ekari.

Beschr.: dl. I, p. 208.

Over de Ekari-woningen deelt VAN ERCHOUD (57, p. 154-158) onder meer het volgende mede¹⁾:

„De afmetingen der huizen zijn zeer verschillend. Het meest voorkomende model meet ongeveer 4 bij 6 m., doch er zijn veel grootere huizen. ... Bij de bouw van het huis begint men met de vloer. Dan wordt de bewanding opgezet, vervolgens de dwarsliggers aangebracht, die het dak moeten steunen, en dan eerst wordt het dak geconstrueerd. ... Een complete vloer bestaat uit „langsbalken — *moetáidá*“, waarop de „dwarsliggers — *kejare*“ komen te liggen. ... Een aparte laag als vloerbedekking op de dwarsliggers, gewoonlijk van boomschors, heet *imi*. In het midden van de mannenafdeeling ligt de stoekplaats, in haar geheel *oegoe* geheeten. Zij bestaat uit een raam van dikke rondhouten, gewoonlijk 1 m. in het vierkant, ... opgevuld met groote steenen. Het steendeelte heet *oegoliá* ... Onder het verhoogde mannendeelte is het „varkenshok — *egimávuá*“ (*egima* = varken; *óvuá* = huis). ...

Het mannenvertrek heet *ená*; de vrouwenvertrekken heeten *gebó*. De wanden worden opgezet van gespleten hout, die men, als men wil „planken“ kan noemen. De daarvoor gebruikte houtsoort heet *óbai*. Deze opstaande planken worden op hun plaats gehouden door dwarshouten, *mómo* geheeten. De ruimte tusschen de dubbele wanden wordt opgevuld met gras, varens, aarde, boomschors of iets dergelijks.

„Wand in het algemeen“ heet *dzijáá*. Voorts heeft de Kapaokoe afzonderlijke woorden voor b.v. „achterwand — het concrete ding, de planken“ en voor „achterzijde — het abstracte begrip“. ...

„Deur“ is *dámó*, hetgeen zoowel „deuropening“ beteekent als ook de losse planken of het planken beschoot, dat als zoodanig dienst doet.

„Opstaande stijlen“, die mede moeten dienen om het dak op te houden, heeten „*kemómá*. Zij zijn echter dikwijls niet aanwezig, omdat het dak voldoende steun vindt op de bewanding.

De daksparren heeten *motigoeme*; zij rusten op langs- en dwarsbalken, die *kegeká* heeten (in *Mapia kogokai*).

De groote nokbalk heet *epédábádó* of *oewo*. Als er tusschen dezen nokbalk en de *kekeká* nog een dwarsbalk ligt, heet deze *dziwoepi oewo*. De daklatten heeten *oewai*. ...

De algemeene naam voor „dak“ is *ówaimó* (*óvuá* — huis).

Dakbedekking werd het meeste gezien van pandan. Deze heet *ziáge*. De pandan wordt gewoonlijk aan den stronk afgekapt en in zijn geheel er op gelegd. Andere dakbedekkingen zijn van boomschors of gras. Een opening voor den rook is er niet; het dak is dan ook steeds vettig zwart berookt.

Boven de vertrekken in het huis zijn meestal eenige rondhouten gelegd, welke als „zoldering — *kidó*“ dienst doen.”

¹⁾ Noor K.N.A.G.: Een afzonderlijke lijst met Ekari-benamingen was door de auteur nog niet opgesteld. Uit het op pagina 208 van deel I geschrevene blijkt duidelijk, dat de hier geciteerde gegevens van VAN ERCHOUD geheel zijn instemming hadden.

VEREN HOOFDTOOI VOOR MANNEN

1

8

9

3

5

10

6

4

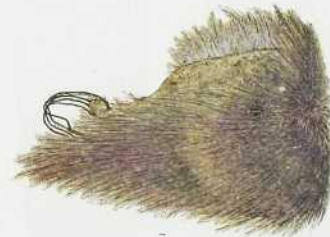
10

11

12

7

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

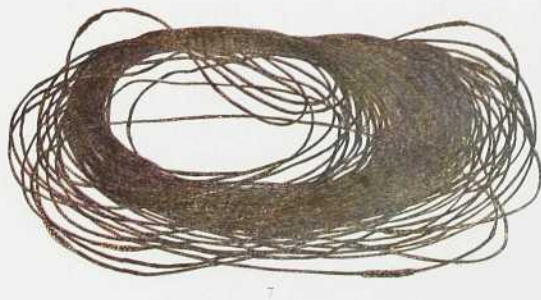

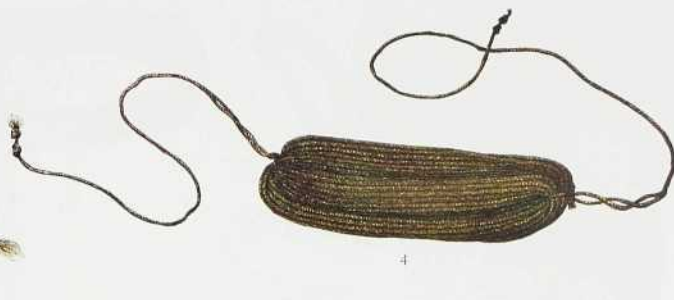

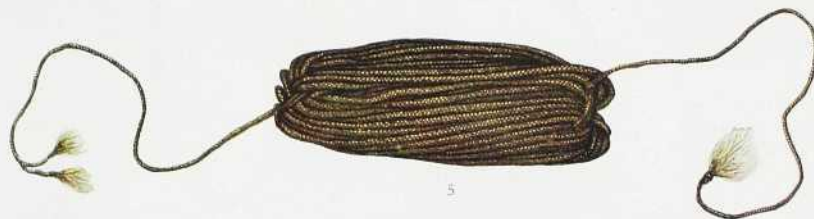

1

4

5

2

3

1

2

3

7

5

6

9

8

4

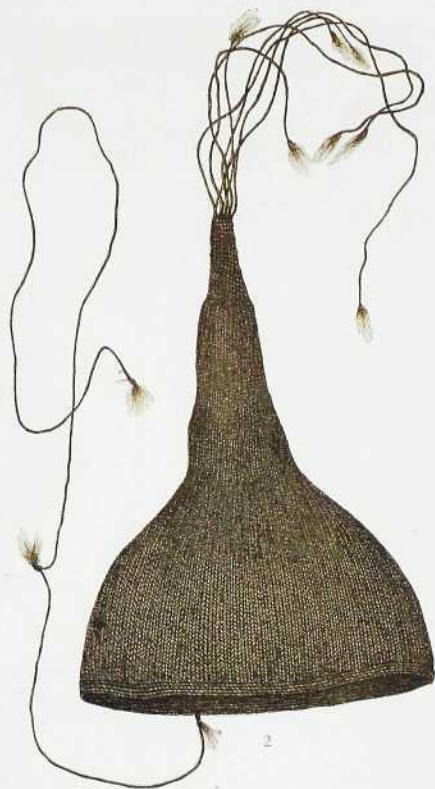
10

11

1

2

7

4

3

6

5

1

2

3

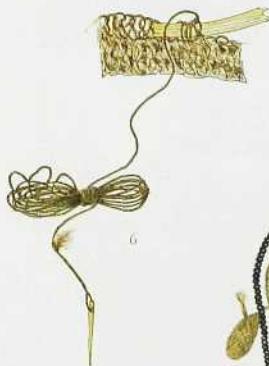

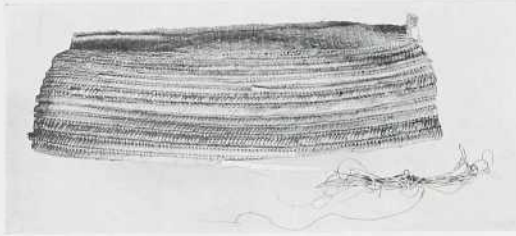
5

4

1

2

3

4

5

6

9

7

10

11

12

13

19

20

21

22

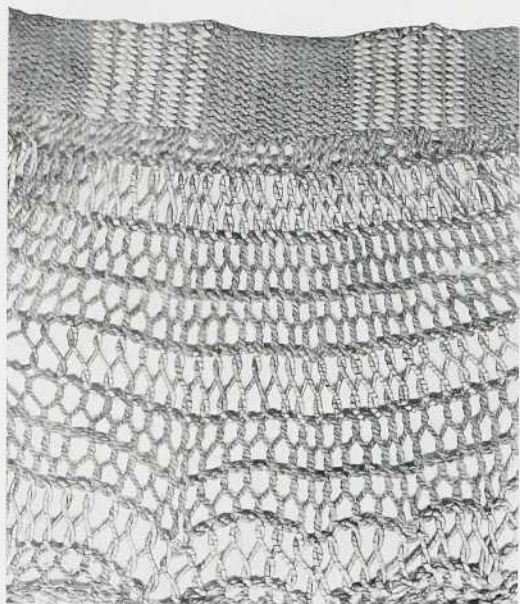
14

15

16

17

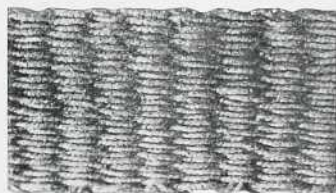
18

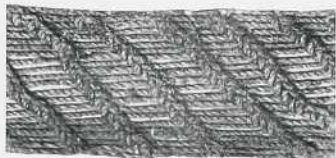
1

2

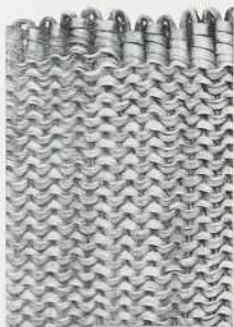
3

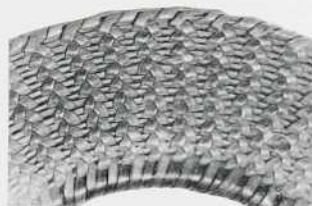
4

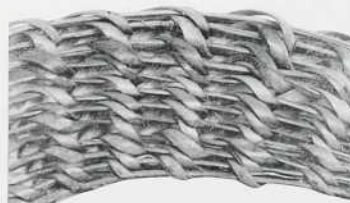
5

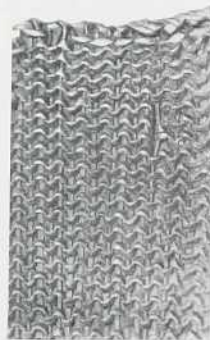
6

7

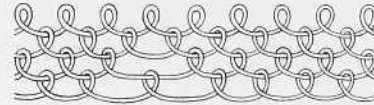
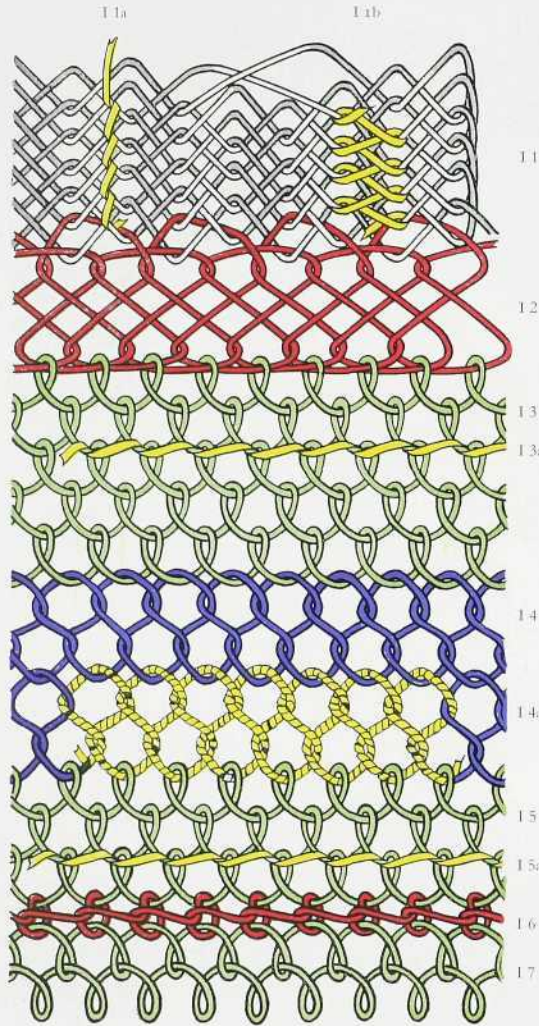

8

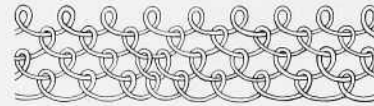

9

ENIGE VLECHTSYSTEMEN : TOUWVLECHTWERK

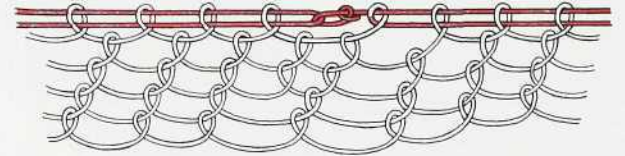
II 1

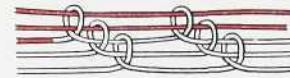
II 2

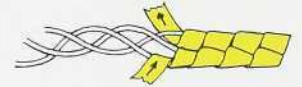
II 3

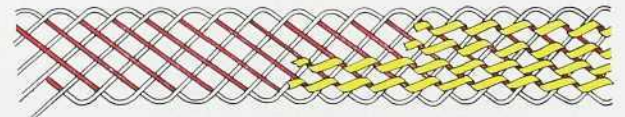
II 4

II 5

II 6

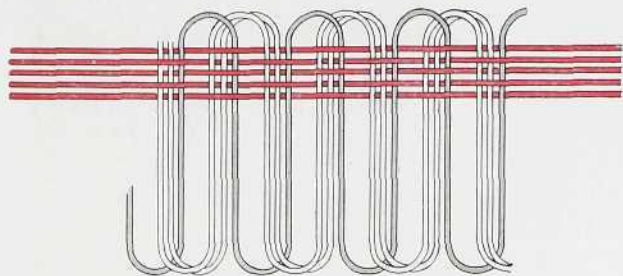

II 7

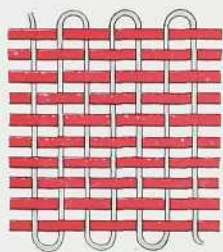
II 7a

ENIGE VLECHTSYSTEMEN: ROTANVLECHTWERK

KRUISVLECHTINGEN

III 1

III 2

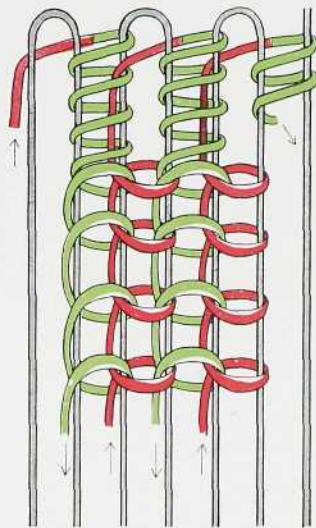

III 3

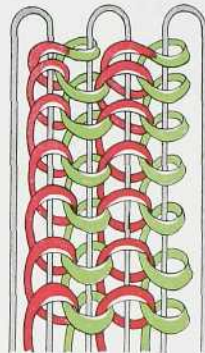

III 4

SPIRAALVLECHTINGEN

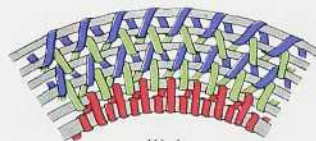
IV 1

IV 2

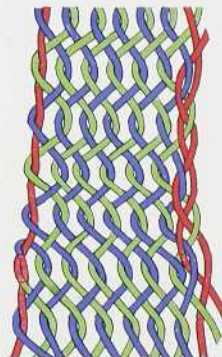
IV 3

IV 4

IV 5

IV 6

11

12

13

14

15

16

17

18

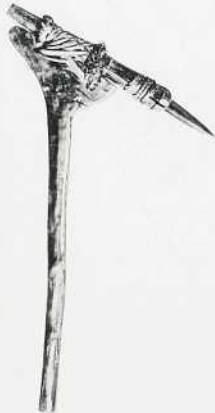
19

110

111

112

113

114

115

116

117

118

II 9

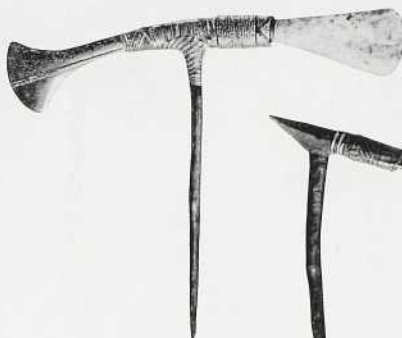
II 10

II 11

II 12

III 1

III 2

III 3

III 4

III 5

III 6

III 7

III 8

III 9

IV 1

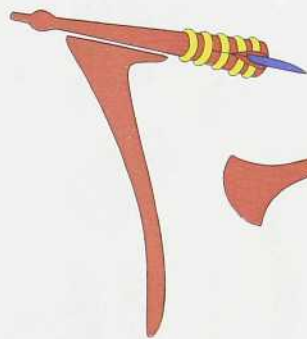

IV 2a

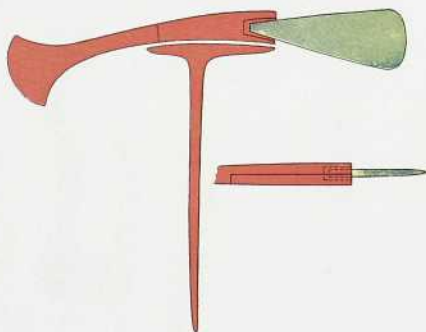
IV 2

IV 3

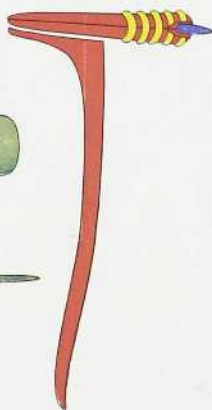

IV 4

IV 5

IV 5a

IV 6

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

1
4
7

2
5
8

3
6
9

4a
7a

5a
8a

6a
9a

10
13
16

11
14
17

12
15
18

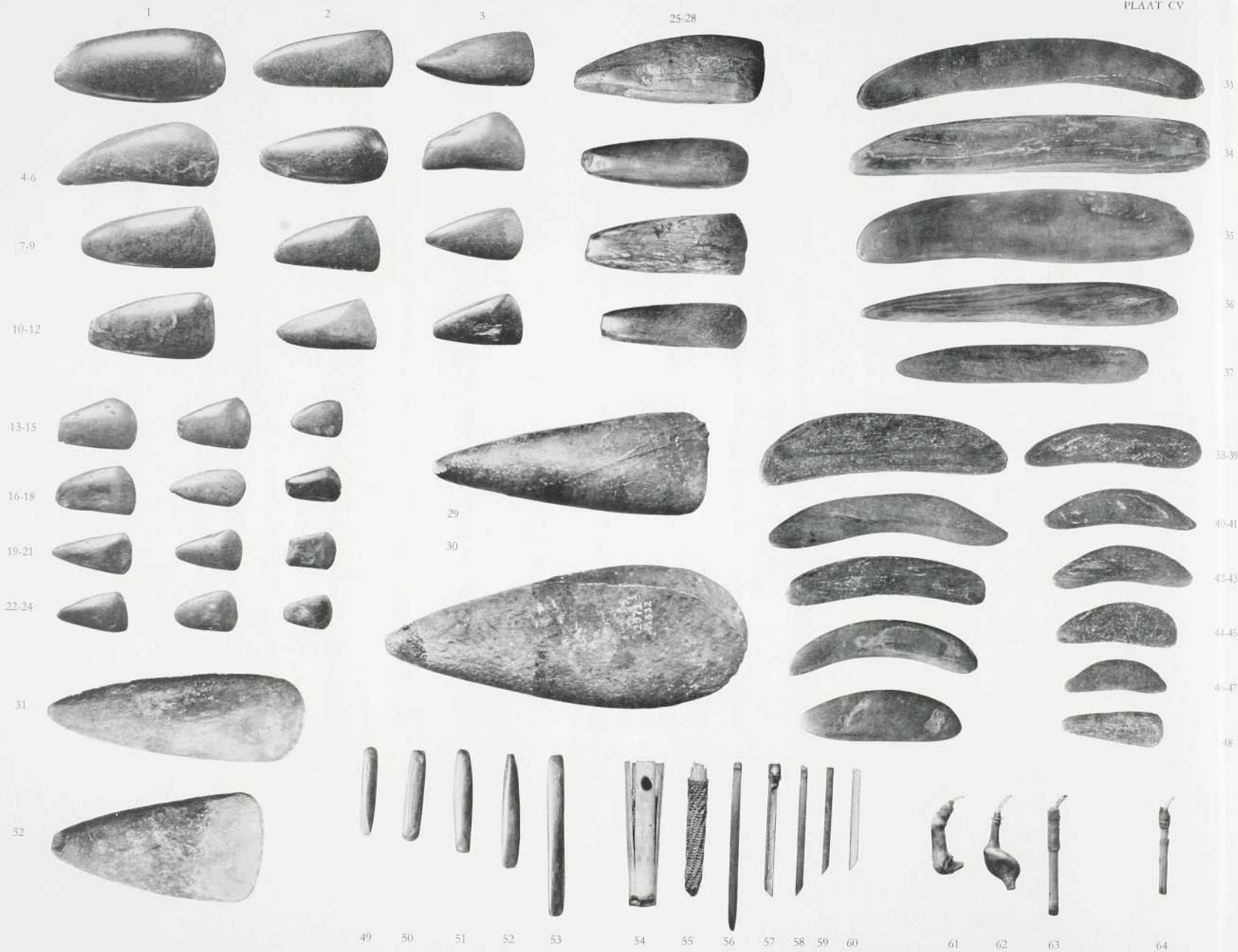
10a
13a
16a

11a
14a
17a

12a
15a
18a

WERKTUIGEN EN GEREEDSCHAPPEN

PLAAT CV

PIJLEN

PIJLEN EN BOGEN

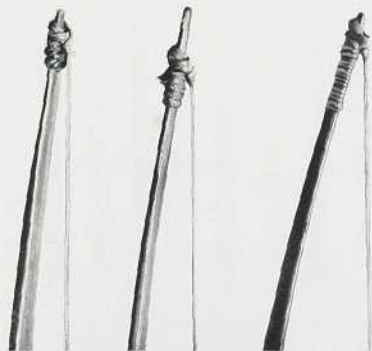
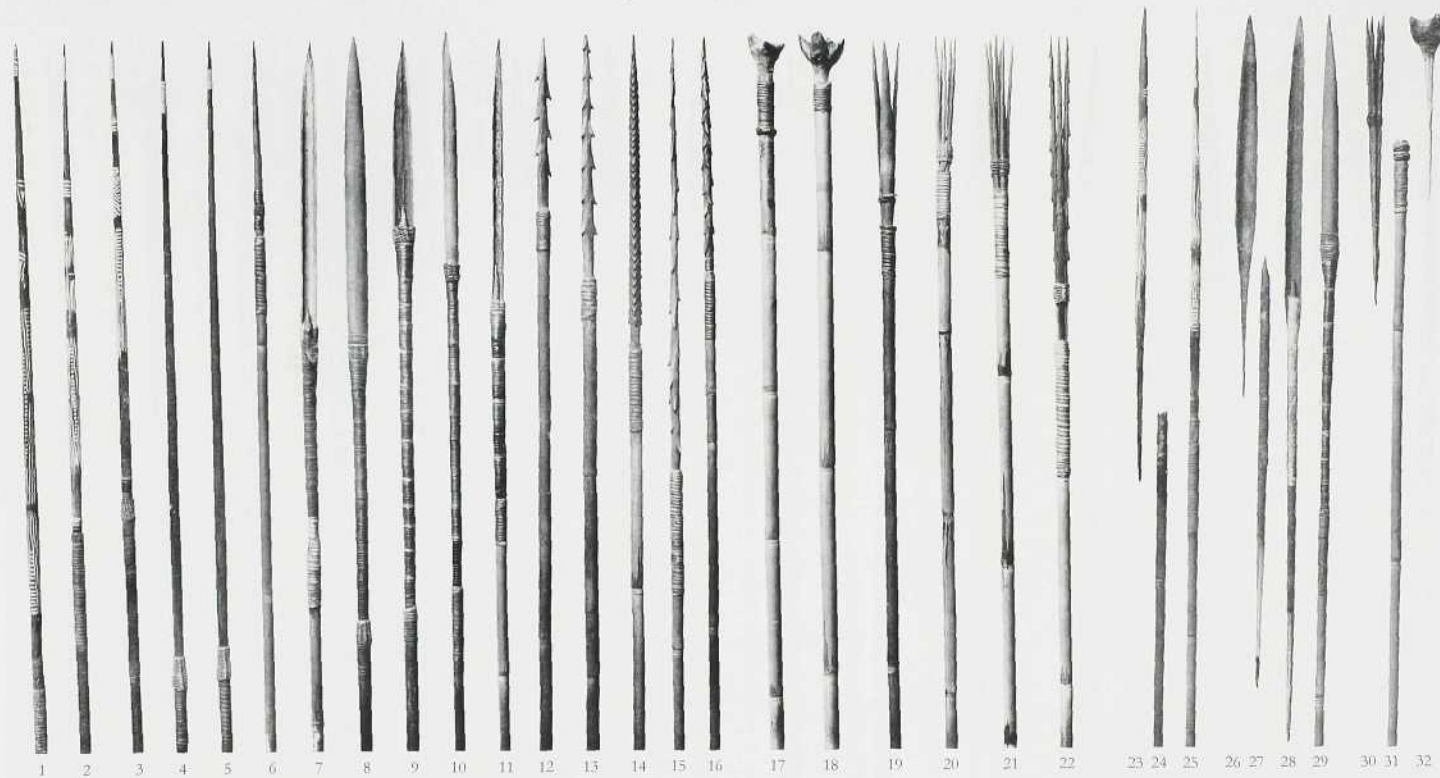

PIJLEN EN BOGEN

PLAAT CX

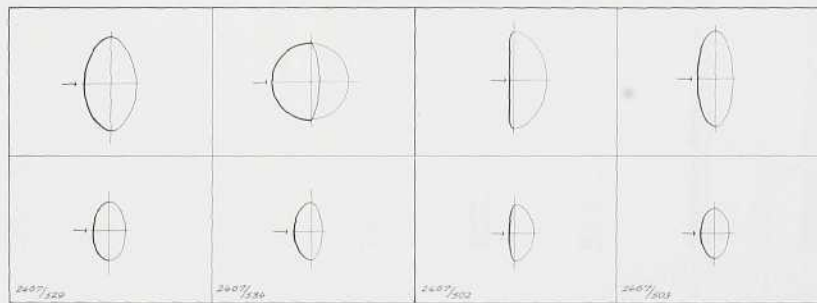

33

34

35

DOORSNEDE BOGEN (p. 463-464)

GEWONE BOGEN (p. 463)

→-RUG v. d. BOOG

PALMHOUTEN BOGEN (p. 464)

36

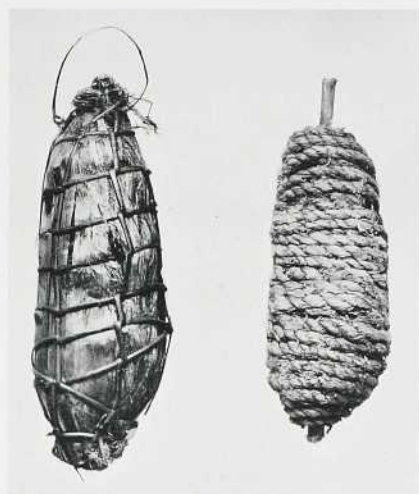

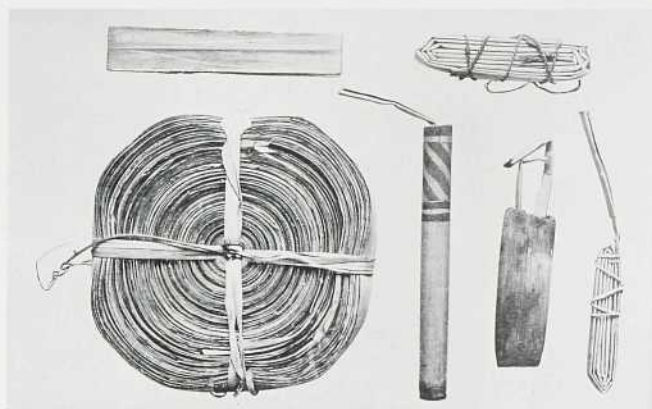
DIVERSEN

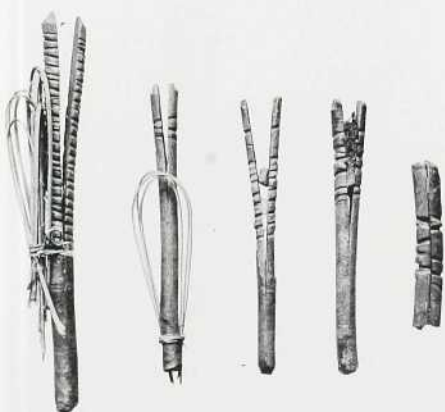
1 2 3

4 5

6 7 8 9 10 11

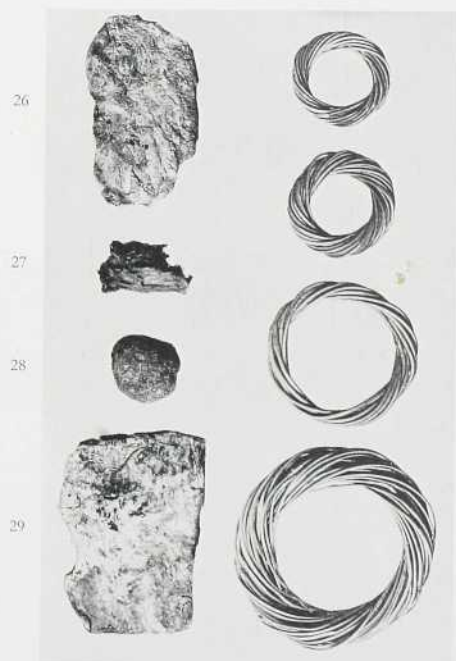
12 13 14 15 16

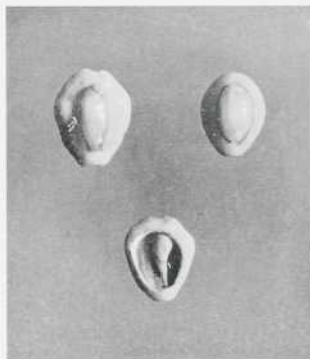
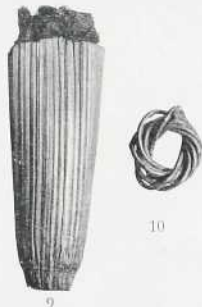
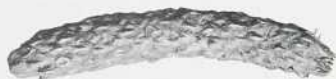
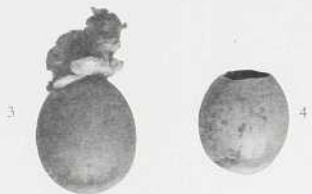
17 18 19 20 21 22

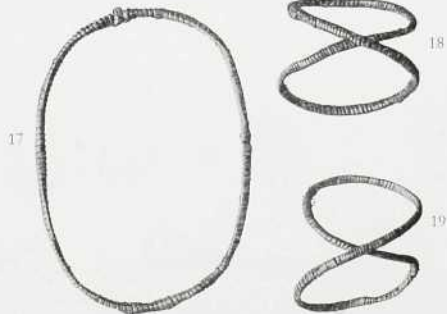
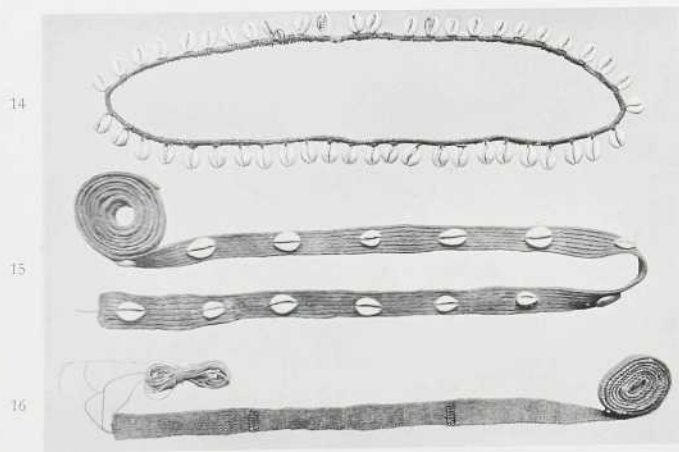
23 24 25

26 27 28 29 30 31 32 33

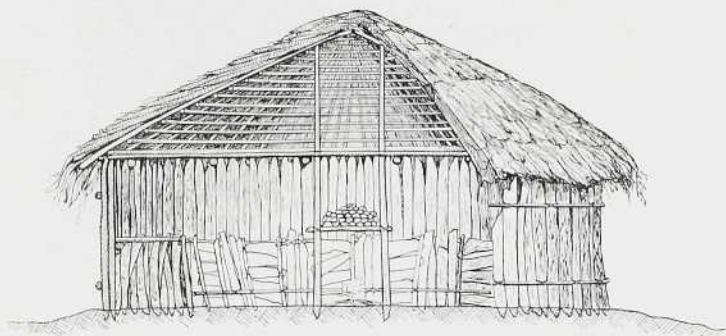

13

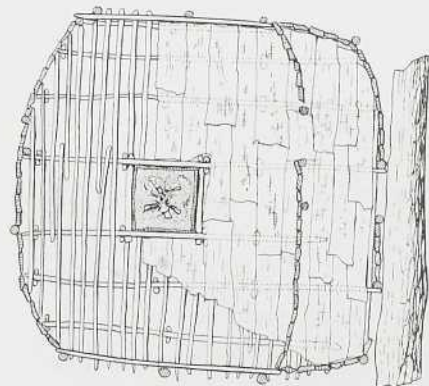
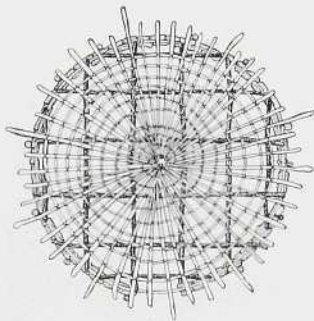
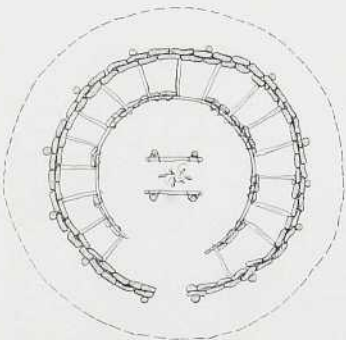
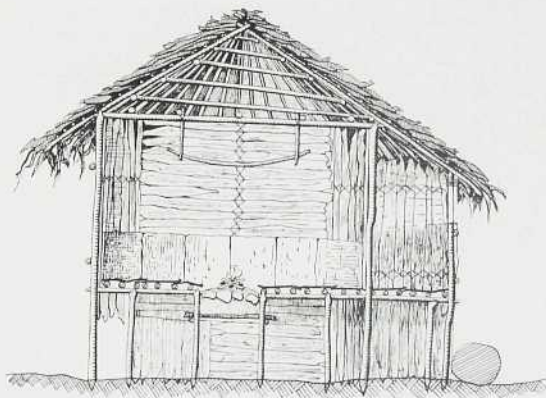

HUIZENTYPEN

I. VROUWENHUIS BIJ DE NDANI

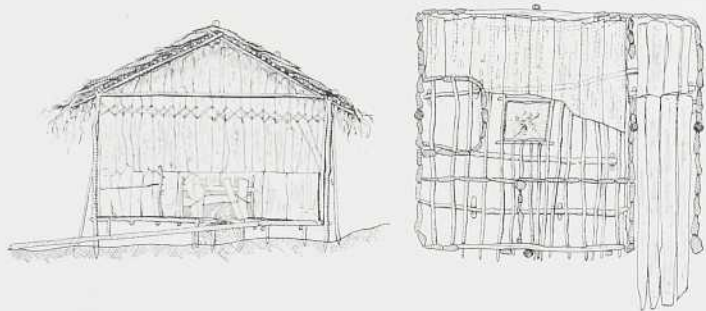
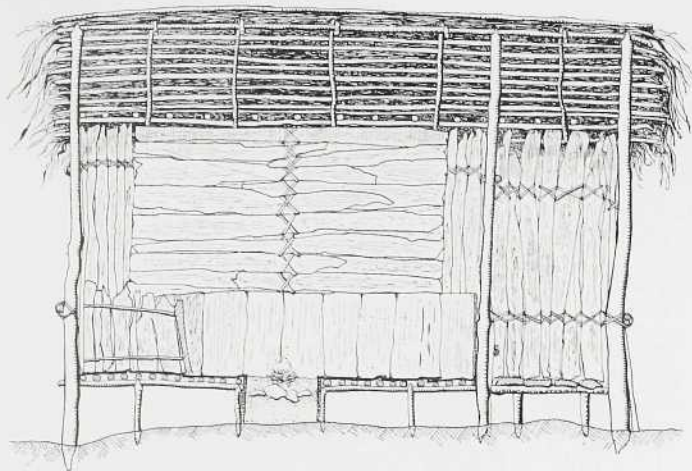

II. MANNENHUIS VAN DE DEM-STAM TE TOMBE

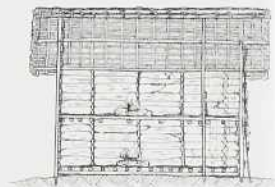
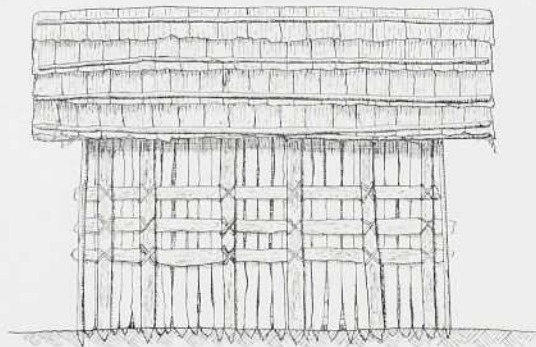
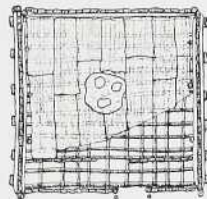
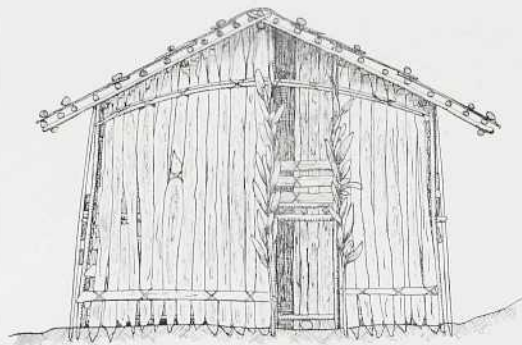

HUIZENTYPEN

III. VROUWENHUIS VAN DE DÈM TE TOMBE

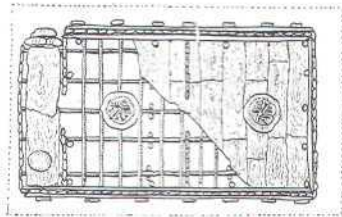
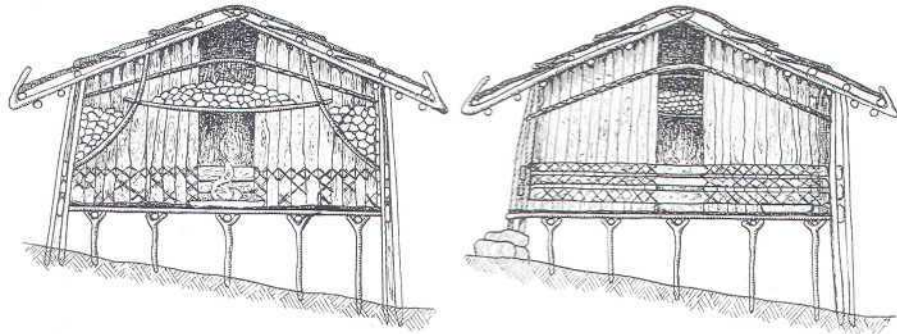
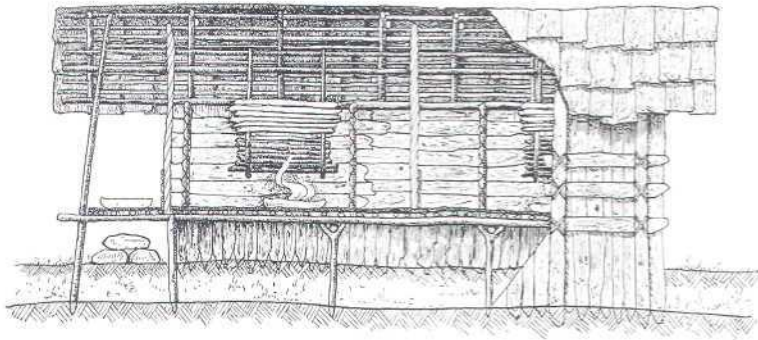
IV. MANNENHUIS VAN DE MONI TE MASIGA

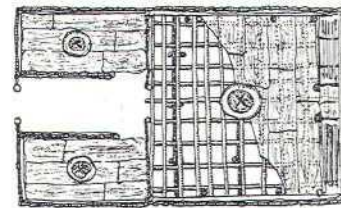
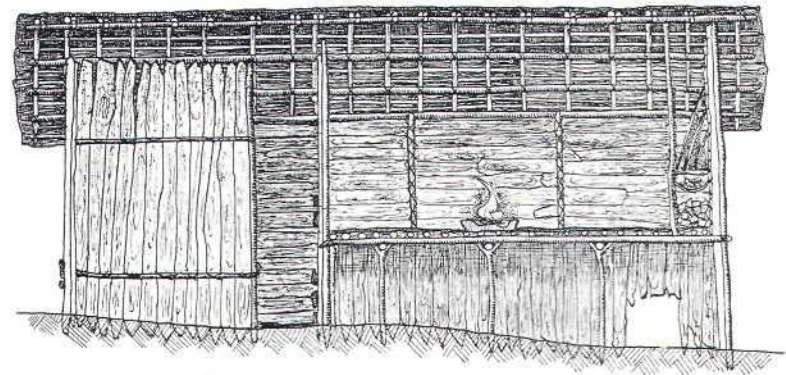
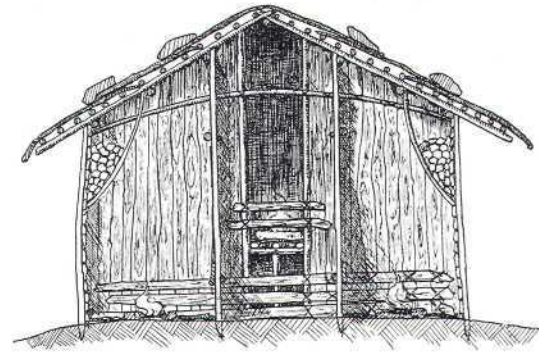

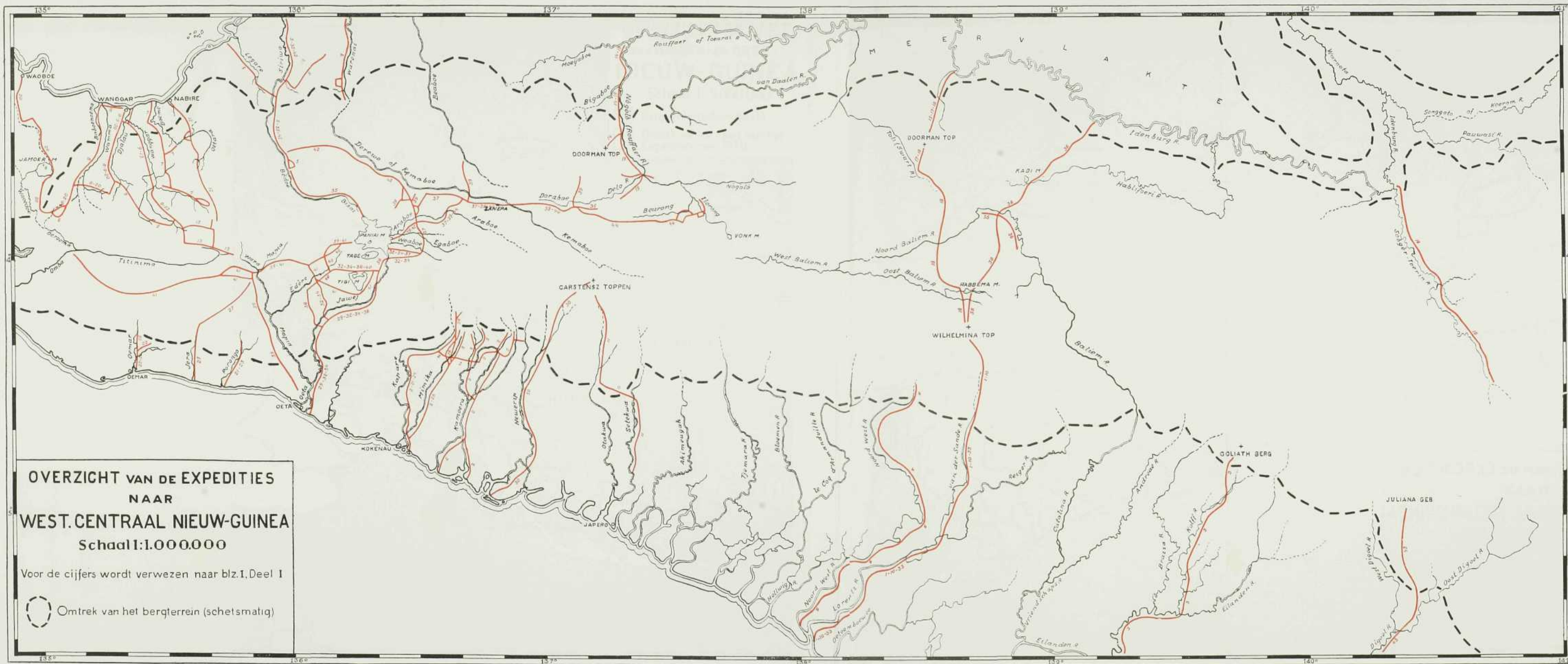
HUIZENTYPEN

V. VROUWENHUIS VAN DE MONI TE MASIGA

VI. GEZINSWONING VAN DE EKARI

**OVERZICHT VAN DE EXPEDITIES
NAAR
WEST-CENTRAAL NIEUW-GUINEA**

Schaal 1:1.000.000

Voor de cijfers wordt verwezen naar blz. 1, Deel I

 Omtrek van het bergterrein (schetsmatig)

OVERZICHTSKAART
 VAN MIDDEN-EN OOST-
 NIEUW-GUINEA

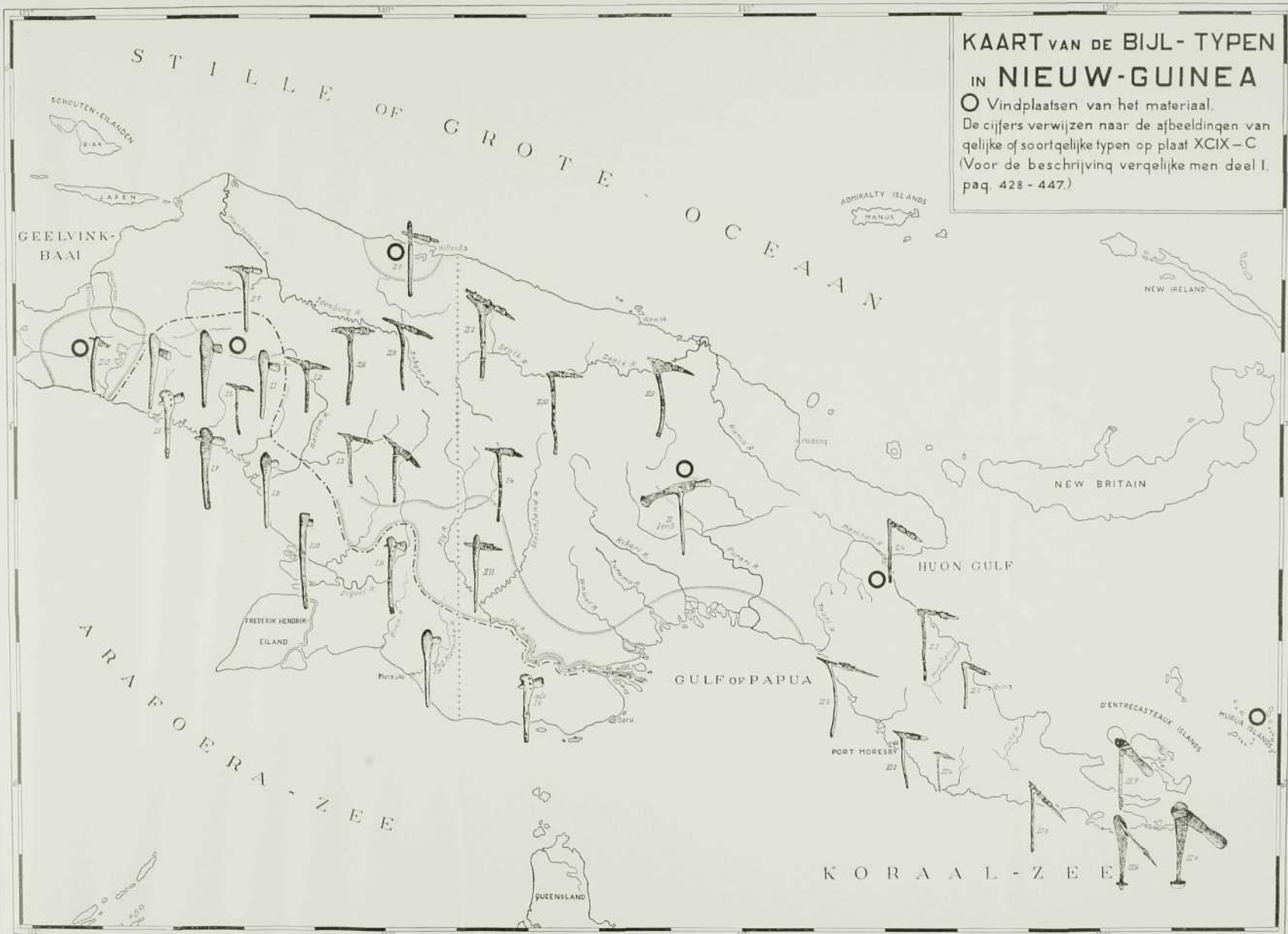
Schaal 1:5.000.000

- Bergterrein (schematisch)
- Omtrek van de kaart van het Expeditieterrain 1939

KAART VAN DE BIJL-TYPEN IN NIEUW-GUINEA

○ Vindplaatsen van het materiaal.
De cijfers verwijzen naar de afbeeldingen van
gelijke of soortgelijke typen op plaat XCIX-C
(Voor de beschrijving vergelijk men deel I,
pag. 428 - 447.)

OVERZICHTSKAART

VAN HET WESTELIJK DEEL VAN NED. CENTRAAL-NIEUW-GUINEA

SCHAAL 1: 250000

Terrein der Expeditie 1939

van het

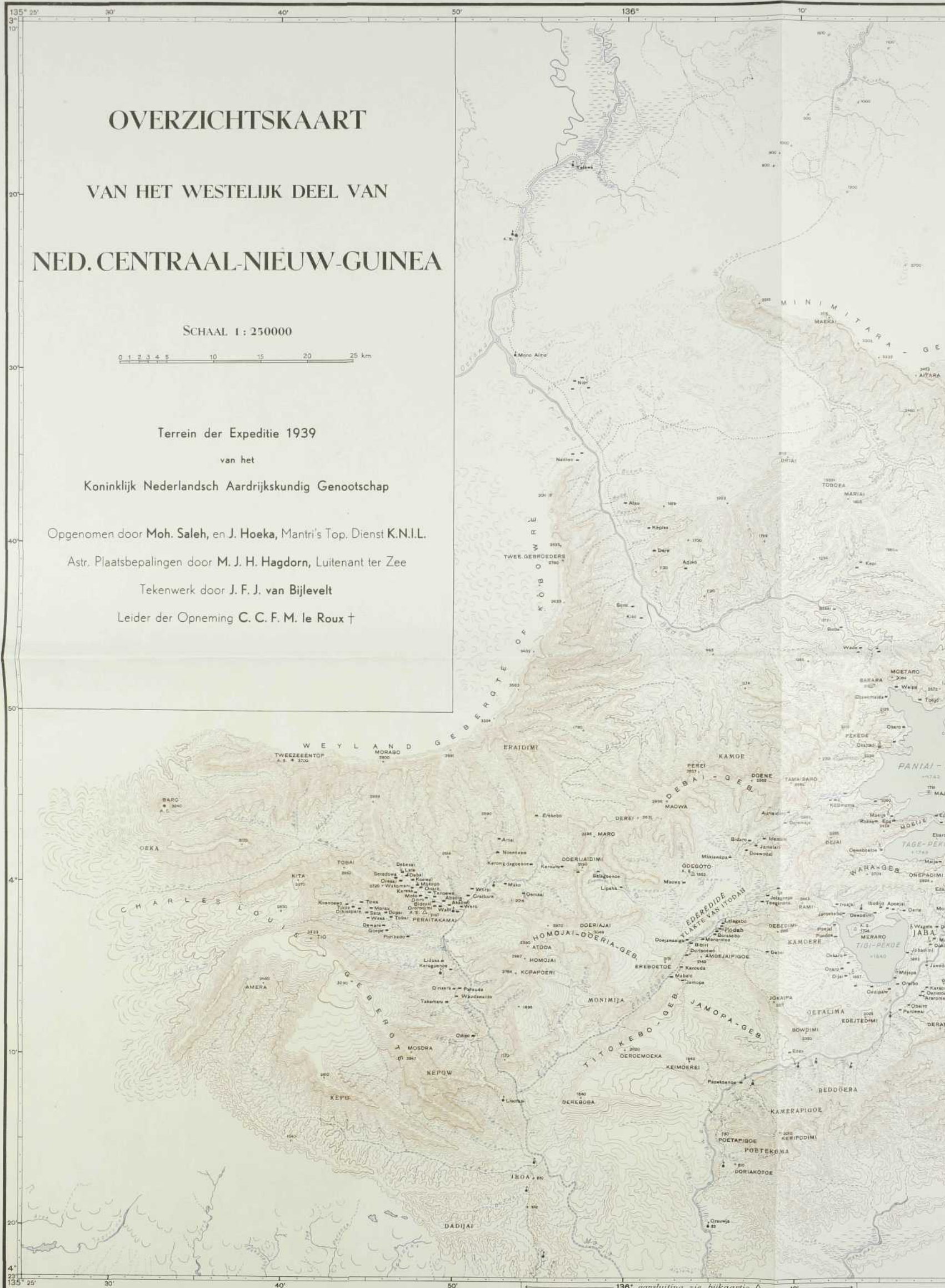
Koninklijk Nederlandsch Aardrijkskundig Genootschap

Opgenomen door Moh. Saleh, en J. Hoeka, Mantri's Top. Dienst K.N.I.L.

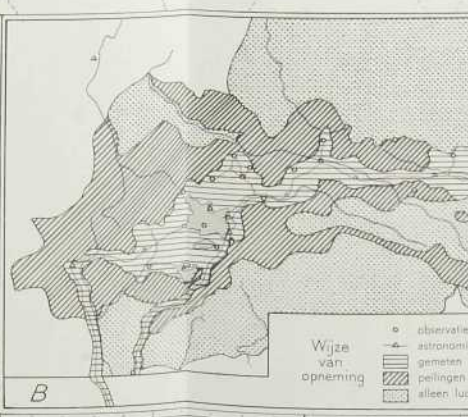
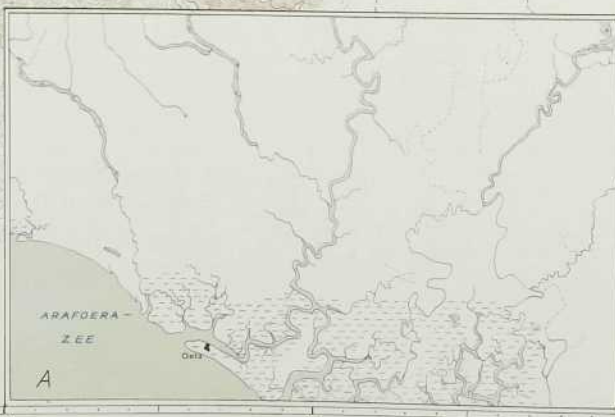
Astr. Plaatsbepalingen door M. J. H. Hagdorn, Luitenant ter Zee

Tekenwerk door J. F. J. van Bijlevelt

Leider der Opneming C. C. F. M. le Roux †

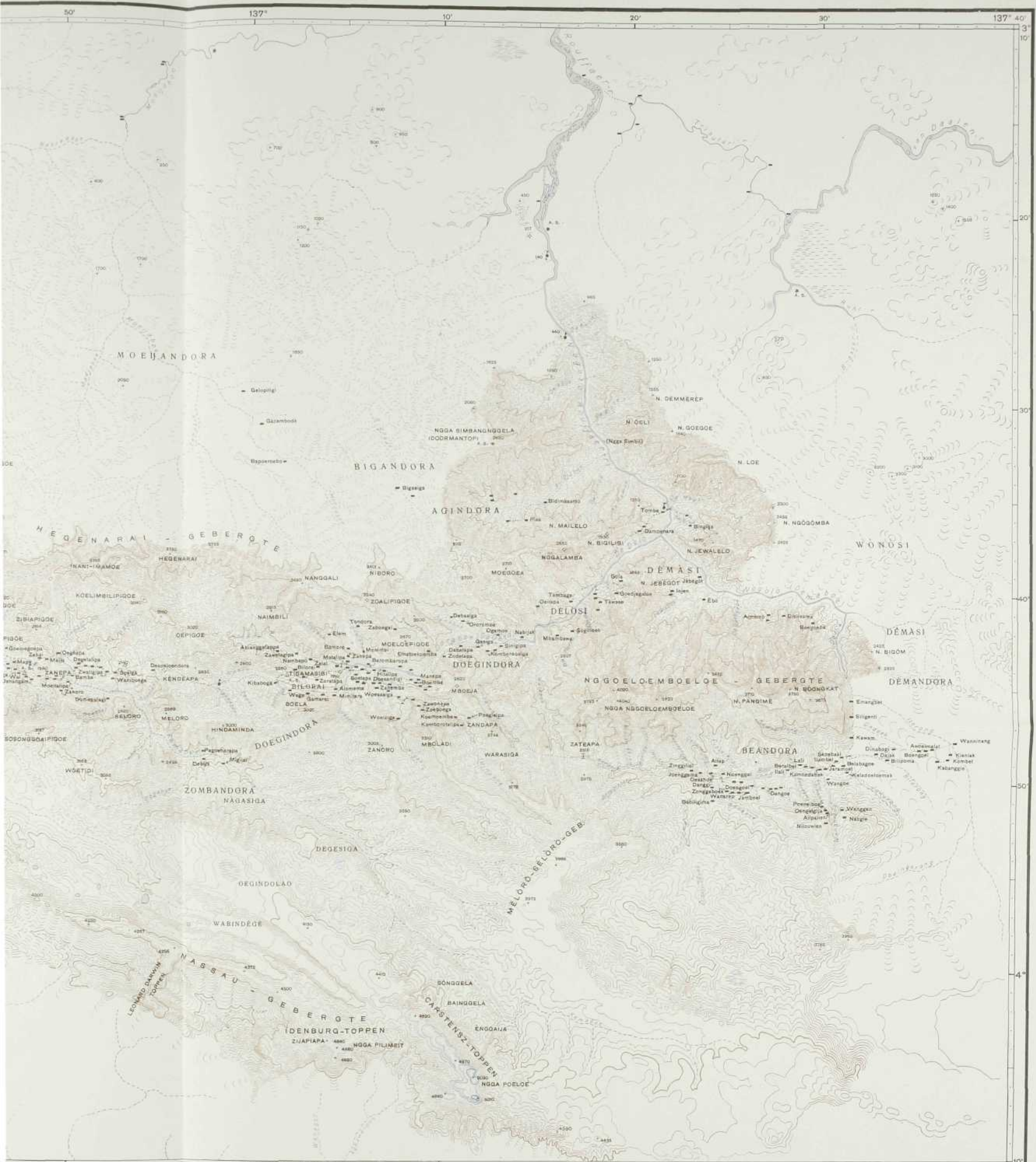

136° aansluiting zie bijkaartje A

Wijze van opnemning

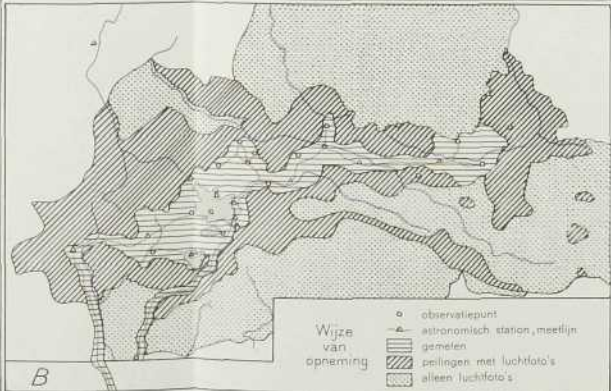
- observatie
- ▲ astronomie
- gemeten
- ▨ peilingen
- alleen l.u.

LEGENDA

	Schetsmatige hoogtelijnen; verticale afstand 100 m, van de dikke 1000 m		Meren of plassen
	Hulphoogtelijn met 50 m verticale afstand		Papoea nederzettingen
	Dolinen		Bivaks
	Sněeuw en ijs		R.K. Missie statie
	Rivier met eiland, rotanbrug en zandbank		Zendingspost
	Niet gemeten of vermoedelijke rivierloop		Astronomisch bepaalde punten
	Voetpad met bergpas		Idem van vorige expedities
	Moeras		Hoogtepunten in meters boven het zeeniveau
	Drasland		Observatiepunten

De terreinbenamingen zijn gesteld in de talen der omwonende volksstammen. De lange klinkers zijn zonder teken; de half lange, gebroken met een accent grave (´), de korte tot toonloze met een boogje (¨) weergegeven: Kobowrë, Koegapá, Elégëboe. Betekenis achtervoegsels: didé (Ekar-taal) = ndora (Moni-taal) = si (Dem-taal) = vallei, groot dal, landstreek; moeka (E) = bewoonde berghelling; pigoe (M) = ngga (D) = berg; dimi (E) = tápa of tarápa (M) = bergpas of bergplateau; tali (E) = talipa (M) = vlak terrein; siga (M) = gelegen aan; boetoe (E) = soenipa (M) = kaap, hoek; nggela (D) = steil rotsgebergte; moma (E) = boe (M) = da (D) = rivier; pékoe (E) = meer.

Wijze van opnemng

- o observatiepunt
- ▲ astronomisch station, meetlijn gemeten
- ▨ pelleningen met luchtfoto's
- ▩ alleen luchtfoto's